

DİCLE KALKINMA AJANSI

2019 YILI ÇALIŞMA PROGRAMI

(01/01/2019-31/12/2019)

İçindekiler

Sunuş.....	II
1. Giriş	1
2. Stratejik Tercihler	2
3. Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP)	6
4. İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP)	23
5. Kurumsal Dönüşüm Sonuç Odaklı Programı	35
6. Yerel Kalkınma Fırsatları.....	44
7. Geçmiş Dönemden Devam Eden Çalışmalar	52
8. Sonuç ve Değerlendirme	57
9. Ekler.....	58

Sunuş/Yönetici Özeti

Dicle Kalkınma Ajansı, 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu kararının 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmasıyla Mardin ili merkez olmak üzere TRC3 Bölgesinde (Mardin, Batman, Siirt, Şırnak) kurulmuş ve Ekim 2009’da faaliyetlerine başlamıştır. Ajans, 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 188. maddesinde belirtilen görev ve yetkiler dâhilinde hazırlanan yıllık çalışma programı doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. 2019 yılı Çalışma Programı, Kararnamenin 194. ve 196. maddeleri ile Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği’nin 21. maddesi hükümleri doğrultusunda, Ajansın 2019 yılında gerçekleştireceği faaliyetleri planlamak üzere hazırlanmıştır.

Kalkınma ajanslarının görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için, geçmiş uygulama tecrübeleri de dikkate alınarak, mülga Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda yeni bir vizyonla gerek işlevsel gerekse kurumsal dönüşüm süreci başlatılmış ve “Kalkınma Ajansları Çalışma Programı Hazırlama Usul ve Esasları” bu yaklaşımla yeniden düzenlenmiştir. Yeni usul ve esaslarda Çalışma Programlarının hazırlanma yöntemi ve kapsamı, stratejik tercihleri ve Sonuç Odaklı Programları (SOP) içerecek şekilde dönüştürülmüştür. Yapılan değişikliklerle Bölge Planlarının işlevsel hale getirilmesi ve paydaşlarla birlikte hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef çerçevesinde; Ajans, daha pro-aktif roller üstlenerek Bölgenin kalkınmasında lider kurum olabilme yolunda faaliyetlerini yürütecek ve belirlediği stratejik tercihler doğrultusunda daha odak faaliyetler yürütecektir.

Ajansın stratejik tercihleri ve SOP’lar, Çalışma Programının temelini oluşturmaktadır. Ajansın orta vadede odaklanacağı stratejik tercihler doğrultusunda hazırladığı “Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması” ve “İstihdamın Artırılması” SOP’ları için öncelikli olarak paydaşların sürece dahil olabilmeleri amacıyla bilgilendirme ve farkındalık artırma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. SOP’ların hayata geçirilmesi ve ilgili paydaşlarla işbirliği ve koordinasyonun sağlanabilmesi noktasında 2019 yılı geçiş süreci olarak değerlendirilecektir.

Ajansın 2019 yılı Çalışma Programı; TRC3 2014-2023 Bölge Planı vizyonu ile Bölge’nin stratejik amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik Ajans’ın 2019 bütçe yılına ilişkin program ve faaliyetlerini ortaya koyan bir temel doküman niteliğindedir. 2019 yılı Çalışma Programı ve Bütçesi, bütçe uygulama sonuçları dikkate alınarak revize edilebilecektir.

1. Giriş

Kalkınma Ajansları Çalışma Programı Hazırlama Usul ve Esasları çerçevesinde Bölge Planı ve öncelikleri ile uyumlu "stratejik tercihler" belirlenmiş ve bu stratejileri destekleyecek "Sonuç Odaklı Programlar (SOP)" oluşturulmuştur. SOP; Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğinde belirtilen bölgesel program tanımına uygun olarak, stratejik olarak belirlenmiş kalkınma hedeflerini yakalamak üzere, belirli bir sektör, tema veya mekânda kalkınma sonuçları elde etmek amacıyla alt program, tedbir, proje ve faaliyetleri içeren, nitelikli analize dayanan, ilgili kurumlarla işbirliği halinde hazırlanan, ölçülebilir sonuç ve çıktı hedefleri olan orta vadeli programlardır. SOP'lar, Ajansın orta vadeli öncelik alanlarını, kurumsallaşmaya ilişkin çalışmaları, proje ve faaliyetleri ve bunlara ayrılacak tahmini mali kaynakları sonuç odaklı ve bir bütün olarak ortaya koyan, takvimlendiren ve bütçelendiren programlar olarak geliştirilmiştir.

Belirlenen stratejik tercihler doğrultusunda öncelikle Bölgemizde en önemli problemlerin başında gelen işsizlik sorununa çözüm oluşturmak için "İstihdamın Artırılması" ve Bölgenin tarımsal yerel ürün potansiyelinin doğru değerlendirilmesi ve böylece kalkınmanın kırsalı da içerecek şekilde sağlanabilmesi amacıyla "Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması" konulu iki adet SOP belirlenmiştir. Ajansın organizasyon yapısı, insan kaynağı, bilişim altyapısı ve kurumsal iletişim gibi konulardaki faaliyetlerini içermek üzere ayrıca bir "Kurumsal Dönüşüm" SOP'u hazırlanmıştır. SOP'lar kapsamında yer almayan ancak Bölge için kritik önem taşıyabilecek proje ve faaliyetlere "Yerel Kalkınma Fırsatları" başlığı altında yer verilmiştir. Bununla birlikte geçmiş dönemlerden devam eden bazı araştırma-analiz çalışmaları ile Ajans destekleri son bölümde ayrı bir başlık halinde verilmiştir. Geçiş dönemi olması dolayısıyla belirlenen ilk SOP'lar Ajansın mevcut öngörülerine göre tasarlanmıştır. Orta ve uzun vadede yeni ihtiyaçlar ve daha detaylı çalışmalar neticesinde yeni SOP'lar geliştirilebilecektir.

SOP'ların uygulanmaya başlandığı ilk yıl olan 2018 yılında Kalkınma Ajansları koordinasyonunda yapılan önemli değişikliklerin (mülga Kalkınma Bakanlığına bağlı olan Kalkınma Ajansları, 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlanmıştır) de etkisiyle faaliyetlerde büyük ilerleme sağlanamamış ve daha çok SOP'larla ilgili paydaşların sürece dahil olabilmeleri için bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, devam eden geçiş süreci olan 2019 yılında ağırlıklı olarak SOP'ların geliştirilmesi ve ilgili paydaşlarla işbirliği ve koordinasyonun sağlanabilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.

2019 yılı Çalışma Programı, yıl içerisinde gerçekleştirilecek Ajans faaliyetlerini; Bütçesi ise bu faaliyetler için ihtiyaç duyulan kaynakları gösterecek şekilde hazırlanmıştır. Belirlenen her bir SOP bünyesindeki proje ve faaliyetler;

- Araştırma, Analiz ve Programlama
- İşbirliği ve Koordinasyon
- Kapasite Geliştirme
- Tanıtım ve Yatırım Destek
- Ajans Destekleri
- Önemli Kamu Yatırımları
- AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler

başlıkları altında detaylı bir şekilde (kapsamı, gerekçesi, sorumlu birim/kurum, vb.) açıklanmış ve programların zaman planlaması oluşturulmuştur.

2. Stratejik Tercihler

Ajans, bölgesinde kalkınma sürecinin tamamlayıcı aktörü olma vizyonu ile belirlenen temel ilke ve değerler ile politikalar çerçevesinde stratejik amaçlarını gerçekleştirerek misyonunu yerine getirmeye çalışmaktadır. Ajansın asıl amacı ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, bölgesel gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, diğer bölgelerle olan sosyo-ekonomik gelişmişlik farkını kapatmak, bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak ve bölgesel gelişmişliği dengelemektir. Ajans, Bölgenin uzun vadede bu amaca erişebilmesi için aşağıda verilen temel ilke, değer ve politikaları benimsemiştir.

Ajansın Kurumsal Vizyonu:

"Zengin tarihi ve kültürel mirasını, doğal sermayesini ve jeo-stratejik konumunu akılcı, yenilikçi ve katılımcı bir yaklaşımla etkin ve sürdürülebilir bir şekilde değerlendirerek; yeniden üretim, ticaret ve medeniyet merkezi olmayı başarmış, istikrar içinde gelişen, herkesin güven ve umutla yaşamak istediği bir bölge olmak"

Ajansın Kurumsal Misyonu:

"Teknik ve uzmanlık kapasitesi ile mali kaynaklarını etkin ve uygun alanlara yönlendirerek ve paydaş tüm aktörlerin kalkınma faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlayarak 'kalkınmış ve müreffeh bir bölge'ye dönüşümde referans kurum olarak pro-aktif rol almak"

Ajansın Temel İlke ve Değerleri:

- Akılcılık
- Güvenilirlik
- Şeffaflık
- Hesapverebilirlik
- Sosyal paydaşlık ve sosyal içerme
- Bölgesel değerlere saygı

Ajansın Politikaları:

- İnsan odaklılık
- Katılımcılık ve yönetim
- Yaratıcı ve yenilikçi fikirlerin teşvik edilmesi
- Rekabet ikliminin geliştirilmesi
- Uzman ve nitelikli insan kaynağı ile çalışma
- Çalışan memnuniyeti
- Bilimsel bilgi ile bilginin yönetimi ve paylaşılması

Ajansın Stratejik Amaçları:

- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması
- Bölgesel ve bölgeler arası sosyo-ekonomik farklılıkların azaltılması
- Bölgesel gelişmenin hızlandırılması
- Yerel ve bölgesel aktörlerin eşgüdümünün geliştirilmesi
- Üst planlarda belirlenen gelişme eksenlerinde gerçekleşen gelişme ve değişimlerin izlenmesi ve paylaşılması

'Beşeri ve doğal kaynakları ile mekânsal potansiyelini en etkin şekilde kullanarak rekabet gücü ve refah düzeyi açısından Ülkemizi yakalamış bir bölge olmak.' vizyonu ile Ajansın koordinasyonunda geniş katılımlı bir paydaş kitlesi ile birlikte hazırlanan TRC3 2014-2023 Bölge Planı, Ajansın 2019 yılı faaliyetlerine de altyapı oluşturacaktır. Bu planda belirlenen gelişme eksenleri ve stratejik öncelikler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Stratejik Çerçevesi

1.	Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme
	1.1 Örgün Eğitime Erişimin Artırılması ve Eğitim Hizmetlerinin İyileştirilmesi 1.2 Bölge'nin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Mesleki ve Teknik Eğitimin Yapılandırılması 1.3 Sağlık Hizmetlerine Erişimin Artırılması ve Hizmet Kalitesinin İyileştirilmesi 1.4 Kayıt Dışı İstihdam Oranının Azaltılması 1.5 Dezavantajlı Grupların Toplumsal ve Ekonomik Yaşama Katılımının Artırılması 1.6 Kırsal Alan Yaşam Kalitesinin Artırılması 1.7 Girişimcilik Kültürünün Geliştirilerek İstihdamın Artırılması 1.8 Bölge'deki Kültürel Yaşamın Geliştirilmesi ve Sporun Yaygınlaştırılması
2.	Katma Değerli Üretim ve Hizmet
	2.1 Katma Değerli Tarımsal Üretimin Artırılarak Markalaştırılması ve Hayvancılık Sektöründe Rekabetçiliğin Geliştirilmesi 2.2 Mevcut Sanayi Alanlarının Geliştirilmesi ve Markalaştırılması 2.3 Katma Değeri Yüksek Alanların Bölge'ye Çekilmesi 2.4 Maden Potansiyelinin Etkin ve Verimli Kullanılması 2.5 Bölge'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Ortaya Çıkarılması ve Değerlendirilmesi 2.6 Bölge Turizminin Rekabetçiliğinin Artırılması 2.7 Bölge'nin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi 2.8 Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman, Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması 2.9 İşletmelerin Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama Kapasitelerinin Geliştirilmesi
3.	Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim
	3.1 Doğal Alanların ve Ekolojik Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesi 3.2 İçme ve Kullanma Suyu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması 3.3 Atıksu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması 3.4 Çevre Kirliliğinin Önlenmesi 3.5 Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması 3.6 Enerji Verimliliği Uygulamalarının Yaygınlaştırılması 3.7 Tarımsal Altyapının Güçlendirilmesi 3.8 İletişim, Ulaştırma ve Lojistik Altyapısının İyileştirilmesi 3.9 Sanayi Bölgelerinin Altyapısının Geliştirilmesi 3.10 Kentlerin Güvenli ve Daha Yaşanılabilir Mekanlar Olarak Planlanması ve Geliştirilmesi
4.	Yatay Eksen: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi
	4.1 STK'larda, Yerel Yönetimlerde ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

23/10/2017 tarih ve E.4859 sayılı mülga Kalkınma Bakanlığı yazısı ile bildirilen Çalışma Programı Hazırlama Usul ve Esaslarına istinaden stratejik tercih ve sonuç odaklı program belirleme çalışmaları yürütülmüştür. Stratejik tercihler belirlenirken TRC3 2014-2023 Bölge Planı'nda öngörülen gelişme eksenleri, öncelikler ve tedbirler esas alınmıştır. Ayrıca Ajansımızın geçmiş dönemde yaptığı planlama ve analiz çalışmaları, sektör raporları, saha ziyaretleri, çalıştaylar, anket sonuçları, derinlemesine mülakatlar ve daha önce yürütülen faaliyetler göz önünde bulundurulmuştur. Tüm bu çalışmalar ve Ajansın kurulduğu günden bu yana Bölgede edindiği tecrübeler ve alınan görüş-öneriler ile belirlediği stratejik tercihler aşağıdaki gibidir:

1. Bölgenin sahip olduğu kırsal kalkınma potansiyelinin açığa çıkarılarak güçlendirilmesi
2. İstihdam olanaklarının artırılmasıyla işsizliğin azaltılması
3. Bölgenin yatırım ortamının iyileştirilmesi
4. Bölge turizminin rekabet düzeyinin artırılması
5. Dezavantajlı grupların sosyal ve ekonomik entegrasyonlarının sağlanması
6. Bölgedeki kamu kesimi ve yerel yönetimlerde kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

Ajansımız, Bölgedeki temel paydaşların kurumsal, beşerî, mali ve teknik kapasitelerini de göz önünde bulundurarak TRC3 2014-2023 Bölge Planı amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak orta vadede öncelikle ilk iki stratejik tercihe odaklanmış ve bu doğrultuda Yönetim Kurulu ve Bakanlığın da görüş ve onayı ile Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması ve İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programlarını belirlemiştir. Önümüzdeki süreçte Ajansın kurumsal kapasitesinin ve beşerî kaynağının iyileşmesiyle birlikte bu sonuç odaklı program sayıları artırılarak diğer stratejik tercihlere de odaklanılacaktır. Belirlenen bu SOP'ların, TRC3 2014-2023 Bölge Planı'nda ortaya konan öncelik ve tedbirler ile ilişkisi aşağıdaki tabloda detaylandırılmıştır. 2019 yılı Çalışma Programı, önceliklenen stratejik tercihler doğrultusunda belirlenen SOP'lar ekseninde oluşturulmuş olup, 2019 yılı kaynakları bu doğrultuda kullanılacaktır.

Tablo 2. Sonuç Odaklı Programlar ve TRC3 2014-2023 Bölge Planı İlişkisi

Sonuç Odaklı Program	Bölge Planı Eksen	Bölge Planı Öncelik ve Tedbiri
Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP)	Beşerî Gelişme ve Sosyal İçerme	Öncelik 1.5. Dezavantajlı Grupların Toplumsal ve Ekonomik Yaşama Katılımının Artırılması Tedbir 1.5.1. Kırsal ve kentsel yoksullukla etkin mücadelenin sağlanması
		Öncelik 1.6. Kırsal Alan Yaşam Kalitesinin Artırılması Tedbir 1.6.6. Bölge'deki mevcut açık sistem küçük ölçekli sulama tesislerinin kapalı sistem basınçlı sulama sistemlerine dönüştürülmesi
	Katma Değerli Üretim ve Hizmet	Öncelik 2.1. Katma Değerli Tarımsal Üretimin Artırılarak Markalaştırılması ve Hayvancılık Sektöründe Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Tedbir 2.1.1. Bitkisel üretimin geliştirilmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimine destek verilmesi Tedbir 2.1.3. Bölge'ye özgü, katma değeri yüksek ve gelişme potansiyeli olan ürünlerin markalaşma, tanıtım ve pazarlama çalışmalarının desteklenmesi
		Öncelik 2.3. Katma Değeri Yüksek Alanların Bölge'ye Çekilmesi Tedbir 2.3.1. Geleneksel yöntemlerle üretilen ürünlerin yenilikçi yöntemler ile geliştirilmesi ve Bölge'de üretilmeyen katma değerli ürünlerin üretilmesinin sağlanması
		Öncelik 2.7. Bölge'nin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi Tedbir 2.7.1. Bölge'nin dış ticaret yapma kapasitesinin artırılması ve firmaların pazar çeşitliliğinin sağlanması
		Öncelik 2.9. İşletmelerin Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama Kapasitelerinin Geliştirilmesi Tedbir 2.9.1. İşletmelerin bilgi teknoloji altyapılarının iyileştirilmesi ve yurtdışı pazar ağlarının genişletilmesinin sağlanması Tedbir 2.9.2. Bölge'ye özgü ürünlerin markalaştırılması, pazar ve ürün çeşitliliğinin sağlanması
	Sürdürülebilir Çevre ve Mekânsal Yerleşim	Öncelik 3.5. Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması Tedbir 3.5.1. Tarımsal sulamada enerji kullanımının azaltılmasını sağlayacak GAP sulama projelerinin tamamlanmasının sağlanması
		Öncelik 3.7. Tarımsal Altyapının Güçlendirilmesi Tedbir 3.7.1. Sulama altyapısının geliştirilmesi Tedbir 3.7.2. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme faaliyetlerinin artırılması Tedbir 3.7.3. Tarımsal kaynakların korunması ve üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması

Sonuç Odaklı Program	Bölge Planı Eksen	Bölge Planı Öncelik ve Tedbiri
	Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	Öncelik 4.1. STK'larda, Yerel Yönetimlerde ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Tedbir 4.1.1. Mesleki ve kişisel gelişim amaçlı hizmet içi eğitimler ile personelin eğitilmesi ve teknik altyapının modernleştirilmesi
İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP)	Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme	Öncelik 1.2. Bölge'nin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Mesleki ve Teknik Eğitimin Yapılandırılması Tedbir 1.2.2. Emek yoğun sektörlere yönelik mesleki eğitimin uygulamalı olarak yaygınlaştırılması
		Öncelik 1.4. Kayıt Dışı İstihdam Oranının Azaltılması Tedbir 1.4.1. Kayıtlı istihdam konusunda farkındalığın artırılması Tedbir 1.4.2. İşgücünün eğitim ve istihdam edilebilirlik düzeyinin yükseltilmesi ve nitelikli işgücünün artırılması
	Katma Değerli Üretim ve Hizmet	Öncelik 2.2. Mevcut Sanayi Alanlarının Geliştirilmesi ve Markalaştırılması Tedbir 2.2.1. Yeni sanayi alanlarının, bilimsel verilere dayalı analizler sonucunda belirlenmesinin sağlanması
		Öncelik 2.7. Bölge'nin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi Tedbir 2.7.1. Bölge'nin dış ticaret yapma kapasitesinin artırılması ve firmaların pazar çeşitliliğinin sağlanması
	Sürdürülebilir Çevre ve Mekânsal Yerleşim	Öncelik 2.8. Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman, Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Tedbir 2.8.3. Bölge'de ortak iş yapma ve ortaklık kültürünün geliştirilmesi
		Öncelik 3.5. Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması Tedbir 3.5.1. Bölge'de enerji arzı ve stabilitesi açısından istikrar oluşturulmasının sağlanması
	Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	Öncelik 3.9. Sanayi Bölgelerinin Altyapısının Geliştirilmesi Tedbir 3.9.1. Sanayi bölgelerinde altyapı (iletişim, ulaşım ve enerji) eksiklerinin tamamlanması ve bu bölgelerin hizmet kalitesinin artırılması
	Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	Öncelik 4.1. STK'larda, Yerel Yönetimlerde ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Tedbir 4.1.1. Mesleki ve kişisel gelişim amaçlı hizmet içi eğitimler ile personelin eğitilmesi ve teknik altyapının modernleştirilmesi

Orta vadeli olarak belirlenen Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması ve İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programları çerçevesinde, TRC3 2014-2023 Bölge Planı eksenleri altında bulunan öncelik ve tedbirlerin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetler yürütülecektir. Bu doğrultuda bütüncül bir şekilde Bölgedeki kurumların bu süreçlere katılımı koordine edilecek ve Bölge Planı hedeflerine ulaşmada Bölge genelinde müdahaleler gerçekleştirilecektir. Özellikle Sonuç Odaklı Programlar vasıtasıyla bu müdahalelerin o konularla ilgili görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, akademi, sivil toplum ve özel sektör işbirliğiyle gerçekleştirilmesine yönelik adımlar atılacaktır.

Yerel kalkınma fırsatları kapsamında yapılacak araştırma ve analiz çalışmaları ile ortaya konacak öncelikler doğrultusunda 2019 yılı ve sonrasında geliştirilebilecek Sonuç Odaklı Programlar belirlenecek ve yine bu programlar ile Bölge Planı hedeflerine ulaşılacak tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

3. Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP)

a. Amaç

Genel Amaç

Tarımsal yerel ürünlerin üretim ve veriminin artırılarak ticarileştirilmesi

Özel Amaçlar

1. Siirt fıstığının üretim ve veriminin artırılması
2. Mezrone üzümü veriminin artırılması ve ticarileştirilmesi
3. Derik zeytini üretiminin artırılması ve ticarileştirilmesi
4. Mardin bulgurunun markalaştırılması
5. Bölgedeki bal (Faraşin, Pervari, Sason balı) üretiminin standartlaştırılması ve artırılması
6. Üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

TRC3 bölgesinde sanayi sektörü Mardin ve Batman il merkezleri etrafında gelişim sağlarken, hizmetler sektörü yine Mardin ve Batman başta olmak üzere büyük ilçe merkezlerinde yoğunlaşmaktadır. 2011 yılı TÜİK verilerine göre ülkemizde üretilen gayrisafi katma değerın %1,38'ini Bölgemiz üretmektedir. Sanayi ve hizmetler sektörünün ülkemizin gelişimine kıyasla geride olduğu göz önüne alındığında tarım sektörünün toplam katma değerdeki payının (~%17) düşük kaldığı değerlendirilmektedir. Bölgemizde büyük tarım alanları ile birlikte iklim şartlarının sunduğu olanaklar, özellikle sulu tarıma dayalı tarla bitkileri üretimi ile meyvecilik açısından önemli bir potansiyel oluşturabilecek mahiyettedir. Mardin ve Batman başta olmak üzere büyük ilçe merkezleri dışında kalan bölgenin önemli bir kısmı açısından tarımsal potansiyelin değerlendirilmesi önemli görülmekle birlikte bölge içi gelişmişlik farklarını gidermeye yönelik motivasyonu sağlama açısından da bir gerekliliktir.

Türkiye'nin toplam yüzölçümünün %3,33'lük kısmını oluşturan TRC3 bölgesinde geniş tarımsal alanlara rağmen sulama imkanları (%19) ve yağış (~700 mm) kısıtlıdır. Tarımsal üretim döneminde bölgenin sıcaklık ortalamalarının bir hayli yüksek olması sulama olmadan yüksek miktarda ürün elde etmeyi oldukça zorlaştırmaktadır. Karasal iklim özelliklerinin belirgin olarak görüldüğü dağlık kesimlerde de meraya dayalı hayvancılık gün geçtikçe azalmaktadır. Bazı bölgeler hariç olmak üzere toprak kalitesi düşük olan bölgede orman varlığı açısından da zayıftır. **Bölgede tarım faaliyetleri güney hattında yer alan Kızıltepe, Derik, Artuklu, Nusaybin, Cizre ve Silopi ile Batman ve Kurtalan ovalarında yoğunlaşmaktadır.** Sulama projelerinin gecikmeyle de olsa gerçekleşecek olması bölgede tarım başta olmak üzere kırsal alanda üretilen ürün ve hizmetlere odaklanılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bölgede tarıma elverişli arazilerin yarısından fazlasının işletme büyüklüğü 50 dönümden azdır. Bu tablonun değişmesi için yürütülen toplulaştırma çalışmalarının başarısı bölge sosyolojisinden kaynaklı etkenlerle yeterli etkiyi oluşturamamaktadır. Bu durum eğer katma değer üretimine odaklanılmazsa kırsal nüfusun gelir yetersizliğinden dolayı büyük şehir merkezlerine yönelecek akışın beklenenden daha hızlı gerçekleşebileceğini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Mera ve yayla hayvancılığı yürütülebildiği oranda hayvancılık işletmelerinin büyüklüğü artabilecekken son yıllarda bu şekilde yürütülen hayvancılıkta da gerileme söz konusu olmuştur. Bölgede tarımsal örgütlenme ziraat odaları ile sınırlı kalmış, üretici ve yetiştiricisi birlikleri açısından ürün bazlı olarak bölgede gelişim gösteren örgütlenme örnekleri bulunmakla birlikte sınırlı sayıda sulama birliği bulunmakta, kooperatifler ise çeşitli devlet desteklerinin kullanımına yönelik birer araç olarak deneyimlenmiştir. Batman ve Kızıltepe'de aktif borsalar bulunmaktadır.

Türkiye ortalamasına göre kırsal nüfus oranı daha yüksek olan bölgede tarımdan kopuş aynı eğilimde devam etmektedir. **Tarımsal mekanizasyonun yine ülke ortalamasına kıyasla sınırlı kaldığı bölgenin öncelikli sorunu verim düşüklüğü ve dolayısıyla kırsal kesiminin temel problemi katma değer üretememek** ve hane halkı açısından yeterli geçim standardını oluşturamamaktır. KÖYDES ve SUKAP kapsamında bölgede yürütülen birçok proje kırsal kalkınmaya olumlu etki oluştururken ürün ve mekân açısından yapılan verime dayalı hesaplamalar buğday üretimi dışında bölgenin yetersiz ve düşük bir verim düzeyinde kaldığını göstermektedir.

Kırsal kalkınmaya yönelik olarak bölgede uygulanan destekleme programları bölgede öne çıkan ürünlerin verim, üretim ve kalite açısından geliştirilmesine katkı sağlamakla birlikte uzun vadeli ve doğrudan ürün bazlı hedeflemeler olmadığından etkileri sınırlı ve kopuk sonuçlara yol açmaktadır. **GAP Entegre Kırsal Kalkınma Programı bu anlayışı değiştirmeye yönelik stratejik bir bakış açısını yerleştirmeyi amaçlamışsa da programın uygulamaya yönelik bütçeleri sınırlı olmakla birlikte kullanılmadığından tatmin edici sonuçlara ulaşamamıştır.** Hayvancılıkla birlikte meyveciliğe oldukça elverişli olan bölgenin dağlık bölgelerinde kullanılmayan boş arazilerin fazlalığı bu alanda kaydedilebilecek bir ilerleme potansiyelini ortaya koymaktadır. Bölgede tarımsal üretimin yoğunlaştığı ilçeler sanayi ya da turizm-ticaret potansiyelinin daha etkin olduğu ilçeler olduğundan katma değer üretimi konusunda geri planda kalan diğer ilçelerde tarım, hayvancılık, kırsal turizm ve kırsal ticaret alanlarında entegre ve ürün bazlı olarak geliştirme çalışmalarına odaklanılmasını elzem hale getirmektedir.

Bölgede öne çıkan tarımsal ürünler; buğday, mısır, mercimek (Kızıltepe), üzüm, Siirt fıstığı, zeytin (Derik), nar, bal, ceviz, incir ve yöresel peynirdir. Siirt fıstığı, 2000’li yıllardan başlayarak özellikle Siirt’te gelişim göstermiş Bölgede yaklaşık 15 bin tona yaklaşan üretim miktarıyla kırsal alanda önemli gelişim göstermiştir. Mevcut üretimle birlikte yeni fıstık fidanı dikimleri her yıl artarak devam etmektedir. Küçük arazilerde önemli bir gelir kaynağı olarak sosyal açıdan da olumlu etkilere sahip olan bu ürünün yaygınlaştırılması Siirt’te aşılama programları ile başlamış ve 15 yıllık periyotta yeni bahçelerin tesisiyle devam ederek marka ürün düzeyine gelmiştir. Mevcut durumda Siirt fıstığı için iki temel yoğunlaşma alanı bulunmaktadır. Birincisi ağaç başına çok düşük olan ürün veriminin artırılması, ikincisi de Bölgemizde diğer tarımsal ürünlerin üretimine çok da elverişli olmayan kireçli toprak yapısına sahip boş araziler başta olmak üzere değerlendirilmeyen tarım alanlarında Siirt fıstığının yaygınlaştırılmasıdır.

Mezrone üzümü başta olmak üzere bölgede üzüm üretiminin özellikle dağlık bölgede yaygın olduğu, ancak üzüm yetiştiriciliğinin ekonomik bir geçim kaynağı olarak görülmemen hane tüketimine yönelik bir ürün formuna kaydığı gözlemlenmektedir. Üzüm çeşitleri açısından önemli bir gen kaynağı olan bölgede bu genlerin geleceğe aktarılması, yaşlanan bağların gençleştirilmesi, sulu tarım için bir model geliştirilmesi, hastalıklarla mücadele, yüksek telli terbiyeli modern bahçelerin tesisi, üzümde elde edilen son ürünlerin standart ve katma değerli hale getirilmesi öncelikli yoğunlaşma alanlarıdır. Derik zeytini sofralık tüketime yönelik oldukça talep gören özel bir ürün olarak üretimi çok sınırlı kalmış ve markalaşmadığından yerele olan katma değer etkisi de hissedilememiştir. Bölgede Pervari balı başta olmak üzere Sason ve Faraşın balları da yöresel bitki örtüsü zenginliğini içinde barındıran özel bal çeşitleri olarak gelişim potansiyeli taşımaktadır. Üretim miktarı açısından belli bir seviyeyi yakalayan bal ürünleri açısından temel sorun, mevcut üretimin belli standartlar içerisinde gelişim gösterememesi ve standart bir ürün olarak piyasada yer edinemesidir. Karakterize edilen bal numunelerinde kalite parametrelerinde oldukça yüksek değerler elde edilirken piyasada bölgenin yöresel ürünleri olarak satılan balların önemli bir kısmının doğal olmayan şekerli İran balları olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun değişmesi piyasa algısının düzelmesini ve yöresel balların yüksek fiyata alıcı bulmasını sağlayacak önemli bir aşamayı kaydetmek anlamına gelmektedir.

Bölgenin en büyük tarımsal üretim alanı olan Kızıltepe-Derik-Nusaybin ova kesiminde buğday ve mısır temel stratejik ürünler olarak yerleşmiş durumdadır. Ülkemizin en önemli buğday üretim merkezlerinden biri olan bu bölgede sanayi de bu tarımsal ürünlere yönelik olarak gelişmiştir. Bölgenin

300 milyon \$'a ulaşan işlenmiş tarımsal ürün ihracatı, buğdayın istihdamla birlikte dış ticarete olan katkısını da ortaya koymaktadır. Ancak buğdaydan elde edilen un, bulgur, makarna gibi işlenmiş ürünlerin kg başına getirisi düşük kaldığından ancak bu ürünlerin markalaşarak piyasada yer edinmesi ile yerele olan katkısının artırılması mümkün olabilecektir. Kaliteli durum buğdayından üretilen Mardin bulguru bu anlamda Ortadoğu piyasası dışında iç piyasada ve diğer ülke gruplarında değerlendirilmesi gereken işlenmiş buğday ürünlerinin başında gelmektedir. Son yıllarda Ajansın öncülüğünde gerçekleştirilen tanıtım ve yeni piyasalara açılım süreci, parakende zincirleri ile birlikte yeni ihracat bağlantıları sağlanması ile sonuçlanmıştır. Ancak Mardin bulgurunun markalaşması ile ürün fiyatlandırmasında daha yüksek gelir elde edilmesi mümkün olabilecektir.

Belirlenen tarımsal ürünlere yönelik katma değer artışı, üretim artışı ve markalaşma çalışmalarıyla birlikte ürün bazlı verilen hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olarak üretici örgütlerinin kapasitelerinin geliştirilmesi, sonuçların elde edilmesinde ve sürdürülmesinde gerekli ve zorunlu olan temel bir yoğunlaşma alanı niteliğindedir.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında ulaşılması hedeflenen sonuçlar aşağıdaki gibidir. Tablodaki mevcut durum verileri ile ilgili detaylı bilgi açıklama kısmında verilmiştir.

Tablo 3. Tarım SOP Sonuç Göstergeleri

Gösterge Adı	İlgili Özel Amaç(lar) #	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Mevcut Durum (Yıl)	Doğrulama Kaynağı
Siirt fıstığının verimindeki artış	1	40 - 150	-	kg/dönüm	31,8-130,7 ¹ (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Siirt fıstığının verimindeki artış	1	5 - 8,5	-	kg/meyve veren ağaç	2,9 - 7,7 ² (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Siirt fıstığı üretim miktarı	1	15.000	-	ton/yıl	10.566 ³ (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Siirt fıstığı ekili alan	1	350.000	250.000	dönüm	240.797 ⁴ (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Siirt fıstığı toplam ağaç sayısı	1	6.000.000	5.300.000	adet	5.274.444 (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Mezrone üzümü üretim miktarı	2	300.000	-	ton/yıl	200.315 ⁵ (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Mezrone üzümü verimindeki artış	2	550	-	kg/dönüm	458,8 (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Mezrone üzümü son ürün değerindeki artış	2	10	-	%	-	DİKA anket çalışması
Derik zeytini üretim miktarı	3	1.500	-	ton/yıl	1.299 ⁶ (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Derik zeytini verimindeki artış	3	10	-	kg/meyve veren ağaç	8,5 (2017)	TÜİK, Tarım İl Müdürlükleri
Derik zeytini son ürün değerindeki artış	3	10	-	%	-	DİKA anket çalışması
Mardin bulgurunun satıldığı ulusal market zinciri sayısı	4	3	2	adet	1 (2018)	DİKA, Mardin Bulgurcular Yard. ve Dayanışma Derneği
Mardin bulguru piyasa bilinirliğindeki artış	4	30	-	%	-	DİKA anket çalışması

Gösterge Adı	İlgili Özel Amaç(lar) #	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Mevcut Durum (Yıl)	Doğrulama Kaynağı
Faraşın balı üretim miktarı	5	750	-	ton/yıl	504,3 ⁷ (2017)	TÜİK, Şırnak Arıcılar Birliği
Sason balı üretim miktarı	5	250	-	ton/yıl	162,2 ⁷ (2017)	TÜİK
Pervari balı üretim miktarı	5	3.000	-	ton/yıl	1.785,8 ⁷ (2017)	TÜİK, Siirt Arıcılar Birliği
Standartlara uygun üretilen yöresel bal miktarındaki artış	5	20	-	%	-	DİKA, Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, Arıcı Birlikleri
Aktif tarımsal kalkınma kooperatifi sayısı	6	105	-	adet	95 (2018)	Tarım ve Orman İl Müdürlükleri
Aktif tarımsal kalkınma kooperatifi oranı	6	80	-	%	71,4 (2018)	Tarım ve Orman İl Müdürlükleri
Aktif üretici birlikleri sayısı	6	25	-	adet	22 (2018)	Tarım ve Orman Bakanlığı
Aktif üretici birlikleri oranı	6	98	-	%	95 (2018)	Tarım ve Orman Bakanlığı
Coğrafi işaret alan ürün sayısı	1, 2, 3, 4, 5	7	5	adet	2 (2018)	Türk Patent ve Marka Kurumu Tescil Belgesi

- 1) Belirtilen aralık için; TRC3 Bölgesinde dönüm başına en düşük verim alınan il (Batman) alt limit ve en yüksek verim alınan il (Mardin) üst limit olarak verilmiştir. Şırnak ilinde kayda değer bir üretim henüz bulunmadığından bu ilin verisi (4,7 kg/dönüm) limitler belirlenirken ihmal edilmiştir.
- 2) Belirtilen aralık için; TRC3 Bölgesinde meyve veren ağaç başına en düşük verim alınan il (Siirt) alt limit ve en yüksek verim alınan il (Mardin) üst limit olarak verilmiştir.
- 3) TRC3 Bölgesinde üretilen fıstık ürününün tamamına yakını Siirt Fıstığı türü olduğundan TÜİK'te Şam Fıstığı (Antep Fıstığı) olarak yayınlanan veri, Siirt Fıstığı verilerini ifade etmektedir.
- 4) Meyve veren ve vermeyen yaştaki ağaçların toplam ekim alanını ifade etmektedir.
- 5) Üzüm çeşitlerine göre TÜİK verisi yayınlanmadığından mevcut durum için tabloda Mardin, Batman ve Şırnak'ta üretilen toplam üzüm üretim miktarı verilmiştir (Siirt ilinde mevrone üzümü üretimi yaygın olmadığından toplam dahil edilmemiştir). Tarım İl Müdürlüklerinden alınan bilgiye göre Mardin ve Batman illerinde üretilen toplam üzüm miktarının yarısından fazlası, Şırnak ilinde ise yarısına yakını mevrone üzümüdür.
- 6) TÜİK verilerine göre Mardin ili Derik ilçesinde üretilen tüm zeytin miktarı (sofralık + yağlık) baz alınmıştır.
- 7) Bal çeşitlerine göre TÜİK verisi yayınlanmadığından yöresel balların mevcut durum bilgisi için üretim yapılan ildeki tüm doğal bal üretim miktarları verilmiştir. Faraşın balı için Şırnak ilinin tüm ilçeleri, Sason balı için Batman ilinin tüm ilçeleri ve Pervari balı için Siirt ilinin tüm ilçelerindeki toplam üretim miktarları baz alınmıştır.

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında yapılacak faaliyetlere ilişkin çıktı göstergeleri aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir. Orta vadeli program çerçevesinde yürütülecek faaliyetler doğrultusunda 2019 yılı ve 3 yıllık SOP hedefleri tahmini olarak ayrı ayrı verilmiştir.

Tablo 4. Tarım SOP Çıktı Göstergeleri

Proje ve Faaliyet Alanı	Gösterge Adı	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Hazırlanan araştırma ve analiz raporu sayısı	10	6	adet	Ajans Faaliyet Raporu
İşbirliği ve Koordinasyon	Düzenlenen çalıştay sayısı	6	2	adet	Çalıştay Raporları
	Çalıştaylara katılan kişi sayısı	360	120	kişi	Çalıştay İmza Föyleri
	Düzenlenen çalışma grubu toplantı sayısı	20	6	adet	Toplantı Tutanakları
	Çalışma grubundaki kurum sayısı	30	20	adet	Toplantı İmza Föyleri
	Çalışma grubundaki kişi sayısı	60	30	kişi	Toplantı İmza Föyleri
	Geliştirilen işbirliği protokol sayısı	5	1	adet	Protokoller
	İşbirliği geliştirilen ulusal kurum sayısı	15	8	adet	Toplantı Tutanakları
	İşbirliği geliştirilen uluslararası kurum sayısı	3	1	adet	Toplantı Tutanakları
	Dış fonlar kapsamında yapılan proje başvurusu	6	2	adet	Proje Başvuru Formları
	Dış fonlar kapsamında uygulanan proje sayısı	3	1	adet	Proje Raporları
	URGE kapsamında geliştirilen proje sayısı	6	2	adet	Proje Başvuru Formları
	URGE kapsamında uygulanan proje sayısı	4	1	adet	Proje Raporları
	Coğrafi işaret başvurusu yapılan ürün sayısı	8	4	adet	Başvuru Belgesi
Tanıtım ve Yatırım Destek	Tanıtımı yapılan program sayısı	4	2	adet	Toplantı Tutanakları
	Program tanıtım toplantısına katılım sağlayan kurum sayısı	80	40	adet	Toplantı İmza Föyleri
	Program tanıtım toplantısına katılım sağlayan kişi sayısı	360	120	kişi	Toplantı İmza Föyleri
	Katılım sağlanan ulusal fuar sayısı	6	2	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Ulusal fuarda destek sağlanan paydaş sayısı (kurum, STK, firma)	150	50	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Katılım sağlanan uluslararası fuar sayısı	3	1	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Uluslararası fuarda destek sağlanan paydaş sayısı (kurum, STK, firma)	12	3	adet	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Geliştirilen güdümlü proje sayısı	12	2	adet	Güdümlü Proje Bilgi Formları
	Uygulanan güdümlü proje sayısı	8	2	adet	Proje Nihai Raporları
	Teknik Destek Programından faydalanan kurum sayısı	60	20	adet	Ajans Faaliyet Raporu

Proje ve Faaliyet Alanı	Gösterge Adı	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Doğrulama Kaynağı
	Teknik Destek Programı kapsamında eğitim alan kişi sayısı	900	300	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Fizibilite Desteği kapsamında hazırlanan fizibilite sayısı	24	8	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Uygulanan MDP sayısı	1	-	adet	Başvuru Rehberleri
	MDP kapsamında desteklenen proje sayısı	20	-	adet	Program Nihai Raporları
	Kurulan gıda laboratuvarı sayısı	2	1	adet	Proje Nihai Raporları
	Elektronik Satış Salonu sayısı	1	1	adet	Proje Nihai Raporları
	Dış Ticaret İstihbarat Merkezi sayısı	1	1	adet	Proje Nihai Raporları
	Markalaşma için geliştirilen logo sayısı	3	1	adet	Proje Nihai Raporları

d. Proje ve Faaliyetler

i. Araştırma, Analiz ve Programlama

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında, önceliklerde verilen ürünlerin üretim ve verimlerinin artırılarak ticarileştirilmesi için ürünlerin markalaşma potansiyelinin ve müdahale alanların belirlenmesine yönelik olarak çeşitli araştırma ve analiz çalışmaları yürütülecektir. Bu dokümanların hazırlanması, çoğunluğu ilk yıl olmak üzere üç yıllık bir dönemi kapsayacak olan orta vadeli Tarım SOP'un uygulanması sürecinin tümüne yayılacaktır. Programın geçiş yılı olan 2019 yılında, özel amaçlar arasında yer alan Siirt fıstığı, Derik zeytini, Mardin bulguru, Bölgenin yöresel balları ve üzümü için mevcut durumun ortaya konduğu, stratejilere altlık oluşturacak ve potansiyellerinin doğru değerlendirilmesine yönelik yol haritasının belirleneceği önemli raporlar hazırlanacaktır.

- Siirt Fıstığı Raporu:** Siirt fıstığı, ürün yapısı dolayısıyla Antep fıstığına göre çerezlik talebi görece daha yüksek sert kabuklu bir ürün olarak Siirt ilinde belirginleşen üretimiyle ilin ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. 2000'li yıllardan başlayarak bittim ve menengiç ağaçlarının aşılmasıyla başlayan Siirt fıstığının yaygınlaşması süreci, fidan ağaçları ve çit dağıtımını içeren sosyal projeler ile yeni alanların tarıma kazandırılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Halihazırda dağlık alanlarda tarımsal üretimde değerlendirilmeyen boş araziler Siirt Valiliğinin öncülük ettiği çalışmalarla fıstık bahçelerine dönüştürülmüştür. Ajansımızın teknik desteğiyle IPA kapsamında Siirt'e tam teşekküllü bir fıstık işleme tesisi de kazandırılmıştır. 2017 yılı itibarıyla 10 bin ton civarında gerçekleşen Siirt fıstığı rekoltesinin artırılması, ürünün veriminin iyileştirilmesi ve üretimin Batman, Mardin ve Şırnak'ta da yaygınlaştırılması temel gelişme alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Siirt fıstığının veriminin ve üretiminin artırılması yoluyla katma değer artışının sağlanması için bu ürüne ilişkin tarımsal üretim ve işleme-satış süreçlerinin incelenmesi, her ne kadar satış sorunu bulunmasa da yerel üretimin daha iyi pazarlara yönlendirilmesi açısından ürün bazlı bir araştırmayı gerekli kılmaktadır. Hazırlanacak rapor bölgesel bazda bir yol haritasının çıkarılmasını amaçlamaktadır.
- TRC3 Bölgesinde Bağcılığın Geliştirilmesi Raporu:** TRC3 Bölgesi, Türkiye bağcılığında yerel çeşitleri ile zengin bir bağcılık kültürüne sahiptir. Ancak bununla birlikte üzüm rekoltesinde son yıllarda sürekli görülen düşüş, bağcılığın geliştirilmesi noktasında önlemler alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bölgede yerli/geleneksel bağcılık yapılmakta ve bağlar genellikle daha önce üzerinde ya hiç ya da yeterli çalışma yapılmamış ve özellikleri genellikle bilinmeyen mahalli

çeşitlerden oluşmaktadır. Geleneksel bağların olumsuz toprak ve çevre şartlarına uyumları, aşılı asma fidanlarına göre çok daha iyi olmakla birlikte bitki zararlılarına (floksera, nematod gibi) dayanımları oldukça düşüktür. Yapılacak çalışma ile Bölgede yetiştiriciliği yapılan ve her biri birer gen kaynağı olan, özellikle ıslah çalışmalarında ana materyal olarak kullanılabilecek çeşit ve/veya tiplerin tespit edilmesi ve bu çeşit ve/veya tiplerden elde edilecek aşılı fidanlarla bunların kaybolmalarını önlemek için modern anlamda bir “çeşit koleksiyon bağı” oluşturulması sağlanacaktır.

3. **Derik Zeytini Raporu:** Derik zeytini sofralık tüketime yönelik oldukça talep gören özel bir ürün olarak üretimi çok sınırlı kalmış ve markalaşmadığından yerele olan katma değer etkisi de hissedilememiştir. Yıllık 1.300 tona yaklaşan üretimi Derik kent merkezinin çevresinde yoğunlaşmaktadır. Ürün hasadıyla birlikte Mardin ili sınırları ile Mardin dışında bulunan bölge insanların yoğun talep gösterdiği bu ürün yerel pazarda tüketilmektedir. Derik zeytinine olan talebin yüksek olmasına rağmen sınırlı üretimin artırılması, yerel pazarlar dışında ürünün bilinirliğinin artırılarak talebin artırılması ve ürünün markalaşması yoluyla yerel kalkınmaya daha çok katkı sağlaması amacıyla hazırlanacak raporla bir yol haritasının belirlenmesi hedeflenmektedir.
4. **Mardin Bulgurunun Markalaştırılması Raporu:** Bölgenin en büyük tarımsal üretim alanı olan Kızıltepe-Derik-Nusaybin ova kesiminde buğday ve mısır temel stratejik ürünler olarak yerleşmiş durumdadır. Ülkemizin en önemli buğday üretim merkezlerinden biri olan bu bölgede sanayi de bu tarımsal ürünlere yönelik olarak gelişmiştir. Bölgenin 300 milyon \$’a ulaşan işlenmiş tarımsal ürün ihracatı, buğdayın istihdamla birlikte dış ticarete olan katkısını da ortaya koymaktadır. Ancak buğdaydan elde edilen un, bulgur, makarna gibi işlenmiş ürünlerin kg başına getirisi düşük kaldığından ancak bu ürünlerin markalaşarak piyasada yer edinmesi ile yerele olan katkısının artırılması mümkün olabilecektir. Kaliteli durum buğdayından üretilen Mardin bulguru bu anlamda Ortadoğu piyasası dışında iç piyasada ve diğer ülke gruplarında değerlendirilmesi gereken işlenmiş buğday ürünlerinin başında gelmektedir. Son yıllarda Ajansın öncülüğünde gerçekleştirilen tanıtım ve yeni piyasalara açılım süreci, perakende zincirleri ile birlikte yeni ihracat bağlantıları sağlanması ile sonuçlanmıştır. Ancak Mardin bulgurunun markalaşması ile ürün fiyatlandırmasında daha yüksek gelir elde edilmesi mümkün olabilecektir. Ajansın teknik desteğiyle Ticaret Bakanlığı tarafından sağlanan URGE desteği kapsamında yürütülen projeler Mardin bulguru açısından yeni ufuklar kazandırmakla birlikte hazırlanacak rapor üretim, satış ve pazarlama açısından bir yol haritası niteliğinde olacak ve Mardin bulgurunun markalaştırılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.
5. **TRC3 Bölgesi Yöresel Bal Ürünleri Raporu:** Bölgede Pervari balı başta olmak üzere Sason ve Faraşın balları da yöresel bitki örtüsü zenginliğini içinde barındıran özel bal çeşitleri olarak gelişim potansiyeli taşımaktadır. Üretim miktarı açısından belli bir seviyeyi yakalayan bal ürünleri açısından temel sorun, mevcut üretimin belli standartlar içerisinde gelişim gösterememesi ve standart bir ürün olarak piyasada yer edinmemesidir. Karakterize edilen bal numunelerinde kalite parametrelerinde oldukça yüksek değerler elde edilirken piyasada Bölgenin yöresel ürünleri olarak satılan balların önemli bir kısmının doğal olmayan şekerli İran balları olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun değişmesi piyasa algısının düzelmesini ve yöresel balların yüksek fiyata alıcı bulmasını sağlayacak önemli bir aşamayı kaydetmek anlamına gelmektedir. Yöresel balların tanıtımına yönelik yürütülen faaliyetlerin etkisi hesaplanamamakla birlikte ürünlerin marka bir ürün olarak ulusal piyasada henüz istenen seviyeyi yakalayamadığı söylenebilir. Bölgedeki bal (Faraşın, Pervari, Sason balı) üretiminin standartlaştırılması ve artırılması yoluyla katma değer artışının sağlanması amacıyla hazırlanacak rapor, ürünlerin markalaşarak yerel ve bölgesel kalkınmaya daha çok katkı sağlaması açısından bir yol haritası sunacaktır.
6. **TRC3 Bölgesinde Kooperatifçilik ve Örgütlenme Raporu:** Üretimden ticarete, tarımdan sağlığa kadar farklı hizmet alanları ve sektörlerde rol alan kooperatifler ülke ekonomisinin gelişmesine

de önemli katkılar sağlamıştır. Vatandaşlar bireysel hareket ettiklerinde bu faaliyetlerin maliyetleri yükselmektedir. Diğer yandan yörede pazarlama imkânlarının kısıtlı olması da bireysel girişimleri dezavantajlı kılmaktadır. Kooperatif ve örgütlenme faaliyetlerinin TRC3 Bölgesindeki mevcut durumunu ortaya koymak, halihazırda faaliyetlerine devam eden örgütlenmelerin aktif rol alamamasının nedenlerini ortaya çıkarmak ve karşılaşılan sorunların tespitini yapmak ayrıca tarımsal üretim ve pazarlamadan, esnaf ve sanatkârın finansman talebine kadar geniş kesimlere işletmecilik alternatifi sunan kooperatifçilik ve örgütlenmenin sosyal ve ekonomik yönden önemini, hem üretimin sürekliliğin sağlanması hem de istihdama katkısı bakımından araştırılabilmesine yönelik rapor hazırlıkları 2018 yılı içerisinde başlatılmıştır. 2019 yılı içerisinde planlanan aktivitelerle elde edilecek bilgi ve veriler çerçevesinde raporun tamamlanması hedeflenmektedir. Bu çerçevede; bölgesel düzeyde iki ve uluslararası düzeyde bir adet olmak üzere ‘Tarımsal Örgütlenmeler ve Kooperatifçilik Çalıştayları’ düzenlenmesi ve üç adet iyi uygulama örneğinin ziyaret edilerek işbirliğinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca, Bölgesel ve yerel düzeyde uygulamaya yönelik bir tarımsal kalkınma kooperatifinin iyi uygulama örneği oluşturmaya yönelik bir proje hazırlanması ve bu proje için gerekli eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi hedeflenmektedir.

ii. İşbirliği ve Koordinasyon

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında belirlenen öncelikler kapsamında ortaya konulan hedeflerin gerçekleştirilmesi için, Bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, birlikler, odalar ve diğer kamu hizmeti sağlayan özerk teşekküller, sivil toplum kuruluşları, özel kesim, üniversiteler ve diğer yerel aktörlerle işbirlikleri geliştirilecektir. Geliştirilen işbirlikleri kapsamında Ajans’ın koordinasyonu ile ortak faaliyetlerin yürütülmesi sağlanacaktır.

- 1. Tarım SOP Çalıştayları:** Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında Bölgenin mevcut durum ve potansiyelinin ortaya konulması, ilgili alanlarda faaliyet gösteren Bölgedeki tüm kurum ve kuruluşlarla ortak hedefler ve faaliyetlerin belirlenmesi ve işbirliklerinin geliştirilebilmesi amacıyla çalıştaylar düzenlenecektir. SOP’ların paydaşlar tarafından benimsenmesi ve sahiplenilmesi için gerekli bilgilendirmeler yapılacaktır. Bu çalıştaylarda ayrıca çalışma gruplarında yürütülecek faaliyetlere destek verebilecek konusunda uzman ve aktif paydaşlar belirlenerek çalışma gruplarına dahil edilmeleri sağlanacaktır.
- 2. Tarım SOP Çalışma Grubu Toplantıları:** Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programının hedeflenen sonuçlara ulaşabilmesi, Ajans çalışmalarının yanında Bölgedeki ilgili tüm paydaşların sürece dahil edilmeleri ve faaliyetlerini işbirliği içerisinde gerçekleştirmeleri ile mümkün olabilecektir. Bu işbirliği ve koordinasyonun sağlanabilmesi ve ortak faaliyetlerin birlikte planlanabilmesi ve yürütülebilmesi amacıyla Bölgede aşağıdaki başlıklar dahilinde çalışma grupları oluşturulması hedeflenmektedir.
 - Siirt Fıstığı Çalışma Grubu
 - Bağcılık Çalışma Grubu
 - Derik Zeytini Çalışma Grubu
 - Mardin Bulguru Çalışma Grubu
 - Yöresel Ballar Çalışma Grubu
 - Üretici Örgütleri Çalışma Grubu
- 3. Ulusal Kurum/Kuruluşlar ile İşbirliği ve Koordinasyon:** Başta GAP BKİ olmak üzere, Tarım SOP kapsamında belirlenen tarımsal yerel ürünlerin verimlerinin artırılması ve Bölgede üretimlerinin artırılarak yaygınlaştırılmasının sağlanması amacıyla bölgesel ve ulusal düzeydeki paydaşlarla

işbirlikleri geliştirilecektir. 2019 yılında bu kapsamda yapılması planlanan faaliyetler aşağıda detaylandırılmıştır.

Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü ile İşbirliği: Siirt fıstığının verim ve üretiminin artırılması amacıyla fıstık yetiştiriciliğine yönelik temel eğitimlerin Bölgedeki yetiştiricilere verilmesi amacıyla Enstitü ile işbirliği geliştirilecektir. Genel olarak antepfıstığı ve badem; bölgesel olarak ise bağ, ceviz, zeytin, nar vb. meyve türlerinin yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlara çözüm üretmeye yönelik araştırmalar yapan Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü'nün bu konudaki tecrübesini Bölgedeki üreticilere aktarması sağlanacaktır.

Tarımsal Yerel Ürünlerin Üretimlerinin Artırılması İçin Yerel İşbirliklerinin Geliştirilmesi: Siirt fıstığı, Mezrone üzümü, Derik zeytini ve yöresel balların üretimlerinin artırılmasına yönelik TRC3 Bölgesinde bu konuda faaliyetler yürüten yerel aktörler olan İl Özel İdareleri, Ziraat Odaları ve Mardin Büyükşehir Belediyesi ile işbirlikleri geliştirilecektir.

Tarımsal Yerel Ürünlerin Veriminin Artırılması İçin TEYAP (Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi) Kapsamında GAP BKİ ile İşbirliği Protokolü: Tarım SOP kapsamında belirlenen tarımsal yerel ürünlerin verimlerinin artırılması amacıyla söz konusu ürünlerin (Siirt fıstığı, mezrone üzümü) yetiştiriciliğine yönelik eğitimlerin Bölgedeki yetiştiricilere verilmesi için bu konuda TEYAP yoluyla Bölgede deneyim kazanmış GAP BKİ ile işbirliği geliştirilecektir. 2011 yılında uygulamaya konulan GAP TEYAP ile başta sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasına ve bu konuda hizmet veren başta çiftçi örgütleri olmak üzere kurum ve kuruluşların kapasitelerinin artırılmasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Entegre Kaynak Verimliliği Projesi Kapsamında GAP BKİ ile İşbirliği: GAP Bölgesi'nde tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi alanlarında, üretim faktörlerinin ve üretim kaynaklarının daha etkin ve verimli bir biçimde kullanılması suretiyle, Bölgenin rekabet edebilirliğinin artırılmasına katkıda bulunulması amacıyla GAP BKİ ve UNDP ortaklığıyla yürütülen Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Entegre Kaynak Verimliliği Projesi kapsamında işbirliklerinin geliştirilmesine devam edilecektir. 3 yıllık uygulama süresi bulunan projenin (2017-2019) hedeflerinden biri de birincil üretim ve işleme süreçlerinde verimliliğin artırılmasıdır. Bu bakımdan proje SOP'un öncelikleri ile de bire bir örtüşmektedir.

Yöresel Bal Üretim Standartlaştırılması İçin Bölge Üniversiteleri ile İşbirliği: Bölgede yetiştirilen yöresel balların (Faraşın, Pervari, Sason balı) markalaşmasının önündeki en büyük engellerden biri olan üretim standartlaştırmasının sağlanmasına yönelik olarak Bölgedeki üniversiteler ile işbirliği geliştirilecektir.

Tarımsal Örgütlenmeler ve Kooperatifçilik Çalıştayı: TRC3 Bölgesinde Kooperatifçilik ve Örgütlenme Raporu hazırlık çalışmaları kapsamında Bölgesel düzeyde iki adet ve uluslararası düzeyde bir adet 'Tarımsal Örgütlenmeler ve Kooperatifçilik Çalıştayı' düzenlenmesi planlanmaktadır.

Siirt Fıstığı Çalıştayı: Siirt Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Ajansımız işbirliğiyle 2019 yılı Mayıs ayında bir günlük bir Çalıştay yapılması planlanmaktadır. Çalıştaya, fıstık üretim ve satış hacmi yüksek ülkelerin başında gelen İran ve Amerika'dan uzmanların ve ülkemizde fıstık üretim yöntemleri konusunda uzman bilim adamlarının katılımı öngörülmektedir. Ayrıca iyi uygulama örneğine sahip bir çiftçinin çalıştaya katılım sağlayarak üretim teknikleri hakkında bilgi vermesi planlanmaktadır. Siirt fıstığının ekim, budama, aşılama ve sulama gibi önemli üretim evrelerinde verim artırıcı yöntemlerin anlatılacağı çalıştayda ayrıca Siirt fıstığının potansiyel pazarları ve ihracat yöntemleri ile ilgili bilgilendirme yapılması sağlanacaktır.

Tarımsal Üretimde Su Kaynaklarının Etkin Kullanımı ve Arazi Toplulaştırılması Çalışması: 2019 yılında Siirt ilinde başlatılmak üzere, tarım arazilerinin toplulaştırılması sürecinde Ajansımız katalizör görevi üstlenerek GAP BKİ, DSİ, Üniversite ve Tarım ve Orman İl Müdürlüğü ile protokoller imzalanması için gerekli koordinasyonu sağlayacaktır. Arazi toplulaştırılması

aşamasında ilgili belediye ve DSİ'nin ortak yürüttüğü süreçlerin tamamlanmasının ardından GAP BKİ ve/veya Ajans destekleri aracılığıyla birleştirilen tarım arazilerinde basınçlı sulama ve kapalı sulama gibi sulama sistemleri ile su kaynaklarının etkin kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılması öngörülmektedir.

4. **Uluslararası Kurum/Kuruluşlar ile İşbirliği ve Koordinasyon:** Tarımsal yerel ürünlerin üretim ve veriminin artırılması doğrultusunda 2019 yılında UNDP Türkiye Ofisi ile işbirliği geliştirilecektir.

UNDP Türkiye Ofisi ile İşbirliği: Ön görüşmeleri 2018 yılında yapılan ve işbirliği geliştirilmesi hususunda mutabakat sağlanan UNDP Türkiye Ofisi ile 2019 yılı içinde yöresel tarım ürünlerine yönelik Değer Zinciri Analizi konusunda işbirliği geliştirilmesi planlanmıştır.

5. **Dış Fonlar Kapsamında Proje Geliştirilmesi:** Rekabetçilik ve Yenilik Sektörel Operasyonel Programı (IPA/RYSOP) başta olmak üzere IPA II fonları ve kırsal kalkınma alanında çağrıya çıkılacak diğer dış fonlar proje başvurusu açısından değerlendirilecektir. Tarımsal yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanmasına yönelik Ajans proje geliştirebileceği gibi, Bölgede ilgili paydaşların proje yazımını teşvik edecek ve teknik destek sağlayacaktır.

Rekabetçilik ve Yenilik Sektörel Operasyonel Programı (IPA/RYSOP) Kapsamında Proje Geliştirilmesi: Rekabetçilik ve Yenilik Sektörel Operasyonel Programı (IPA/RYSOP) kapsamında Ajansımız tarafından geliştirilen TRC3 Bölgesi Üzüm Sektörü Kümelenme ve Geliştirme Merkezi (TRC3 Region Grape Sector Clustering and Development Center) Projesinin geliştirilme çalışmaları devam etmektedir. Proje konsept notu hazırlanmış olup, Operasyon Tanımlama Belgesi (OTB) çalışmaları sürdürülmektedir. Projenin bir sonraki çağrı döneminde başvurusunun yapılması planlanmaktadır. Ayrıca Programın yeniden çağrıya çıkması durumunda yeni başvuruların geliştirilmesi için Bölgedeki paydaşlar ile çalışılacak ve proje yazımı noktasında teknik destek sağlanacaktır.

Diğer Dış Fonlar Kapsamında Proje Geliştirilmesi: AB Fonları dışında 2019 yılında kırsal kalkınma alanında çağrısına çıkan hibe programları da başvuru hazırlanması açısından değerlendirilecektir. İlan edilen programlar kapsamında proje geliştirilmesi ve başvuruların gerçekleştirilmesi için Bölgedeki paydaşlar teşvik edilecek ve sonuç alınması için gerekli çalışmalar yürütülecektir.

6. **Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi (URGE) Programı Kapsamında Proje Geliştirilmesi ve Uygulanması:** Ülkemizde sınai ve/veya ticari faaliyette bulunan veya yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artırmaya yönelik eğitim ve danışmanlık giderleri ile yurt dışına açılmalarına yönelik faaliyetlerinin desteklendiği URGE programı kapsamında Bölge'de potansiyeli olduğu belirlenen Mardin Gıda Kümesi ve Siirt - Şırnak Bal Kümesi gibi yerel dinamiklerin harekete geçirilmesine olanak sağlayarak; firmaların, işbirliği kuruluşları önderliğinde ortak ihtiyaç analizi, ortak öğrenme (eğitim ve danışmanlık) ve pazarlama (tanıtım, marka, ticaret heyeti, eşleştirme) gibi ihracata yönelik eylem ve faaliyetlerinin desteklenmesiyle kapasitelerinin artırılmasına yönelik projeler hazırlanacaktır. Yurt dışı pazarlama ve alım heyetlerine ilişkin faaliyetlere doğrudan katılım sağlanacaktır. Bölgenin ihracat yelpazesinin genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi için yerel üretimde uluslararası rekabetin artırılmasına yönelik proje geliştirme faaliyetleri YDO'lar tarafından yürütülecektir.

"Coğrafi İşaretli Mardin Bulguru Yeni Pazarlara Açılıyor" URGE Projesinin Uygulanması: TRC3 Bölgesinde önemli potansiyeli bulunan Mardin Gıda Kümesinin geliştirilmesine yönelik olarak un, bulgur ve makarna üretimini sağlayan firmaların Irak dışında yeni pazarlara açılmasını amaçlayan ilk girişim Ajansımızın öncülüğünde 2015 yılında başlatılmış ve bu kapsamda URGE programının bütün destek kalemlerinden yararlanmak suretiyle Ortadoğu, Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yönelik yeni pazar arayışlarına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. Başarılı bir şekilde tamamlanan bu projenin ardından Ajansımızın teknik desteğiyle Kızıltepe Ticaret Borsası'nın yürütücülüğünde ve Mardin Bulgur İmalatçıları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin işbirliğiyle Ticaret Bakanlığı

tarafından yürütülen URGE programı kapsamında ‘Coğrafi İşaretli Mardin Bulguru Yeni Pazarlara Açılıyor’ projesinin başvurusu yapılmış ve kabul edilmiştir. Proje ile bulgur sektöründe yer alan firmaların yurt dışı pazarlama ve alım heyetlerine ilişkin faaliyetlerine doğrudan katılım sağlanacaktır. Haricen bölgenin ihracat yelpazesinin genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi için yerel üretimin uluslararası rekabetin artırılmasına yönelik teknik kapasitenin geliştirilmesine önemli katkılar sunulacaktır. Ajansımız, Kızıltepe Ticaret Borsası ile işbirliği içerisinde projenin uygulama ayağında yer almak suretiyle teknik desteğini sağlamaya devam edecektir.

TRC3 Bölgesi Bal Kümesi URGE Projesinin Geliştirilmesi: Bölgede Pervari balı başta olmak üzere Sason ve Faraşın balları, yöresel bitki örtüsü zenginliğini içinde barındıran özel bal çeşitleri olarak gelişim potansiyeli taşımaktadır. Üretim miktarı açısından belli bir seviyeyi yakalayan bal ürünleri açısından temel sorun, mevcut üretimin belli standartlar içerisinde gelişim gösterememesi ve standart bir ürün olarak piyasada yer edinememesidir. Karakterize edilen bal numunelerinde kalite parametrelerinde oldukça yüksek değerler elde edilirken piyasada bölgenin yöresel ürünleri olarak satılan balların önemli bir kısmının doğal olmayan şekerli İran balları olduğu gözlemlenmektedir. Yerel bal üretiminin standardının sağlanması ile birlikte markalaşabilmesi, yüksek fiyata alıcı bulabilmesi ve uluslararası pazarda yer edinebilmesine yönelik Bölge paydaşları ile birlikte “TRC3 Bölgesi Bal Kümesi URGE Projesi”nin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Siirt Fıstığının Markalaştırılması İçin URGE Projesinin Geliştirilmesi: Bölgemizde 2000’li yıllardan başlayarak özellikle Siirt’te gelişim gösteren Siirt fıstığının Bölgedeki üretim miktarı, mevcut üretimle birlikte yeni fıstık fidanı dikimleri ile her yıl artarak devam etmektedir. Marka değeri taşıyan bu ürünün bilinirliğinin sağlanması ve uluslararası rekabet düzeyinin artırılmasına yönelik proje geliştirilmesi için ilgili paydaşlarla işbirliği sağlanacaktır. Hazırlanacak URGE projesi kapsamında ortak öğrenme (eğitim ve danışmanlık) ve pazarlama (tanıtım, marka, ticaret heyeti, eşleştirme) gibi ihracata yönelik faaliyetlerin yürütülmesi sağlanacaktır.

7. **TRC3 Bölgesi Coğrafi İşaretler Projesi:** Coğrafi işaretler, özellikle yerel üreticilerin pazara yönelik üretim yapmaları konusunda cesaretlendirilmesi, daha kaliteli üretimde bulunmaları için teşvik aracı olarak kullanılması ve yerel dinamiklerin canlandırılması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Mayıs 2016’da başlatılan TRC3 Bölgesi Coğrafi İşaretler Projesi, TRC3 Bölgesi illerinde üretimi yapılan ve coğrafi işaret adayı olabilecek özgün tarımsal ve gıda ürünlerinin belirlenmesi, bu ürünlere coğrafi işaret alınması için gerekli teknik ve idari çalışmaların ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde başlatılması ve yürütülmesini kapsamaktadır. Proje kapsamında ön plana çıkan ve coğrafi işaret alınması için seçilen ürünlerden Derik Halhalı zeytini, Sason çileği, Zivzik narı ve Faraşın balı için analiz ve raporlama çalışmaları 2017 yılında tamamlanarak coğrafi işaret başvuruları yapılmıştır. Proje kapsamında seçilen diğer dört ürün olan Kızıltepe Mercimeği, Gercüş-Mardin Mazruna üzümü, Şırnak Otlı Peyniri ve Siirt Bittımı için 2018 yılında saha çalışmaları yapılmış ve analizleri için numuneler alınmıştır. Ürünlerin laboratuvar analiz çalışmalarının tamamlanmasının akabinde coğrafi işaret tescil başvuruları yapılacaktır. Coğrafi işaret tescili için başvurusu yapılan tarım ve gıda ürünleri başta olmak üzere bölgenin ulusal ve uluslararası düzeyde pazar bulabilecek stratejik tarım ve gıda ürünlerinin katma değerli hale dönüştürülmesi, markalaşmaları ve tanıtılmalarına katkı sağlayacak işbirliklerinin geliştirilmesi için 2018 yılında İspanya/Jaen kentinde bir zeytin kooperatifi ziyaret edilerek gerek kooperatif yapısı ve gerekse ürün üretimi, işlenmesi, satış ve pazarlanması incelenmiştir. Benzer olarak Ekim ayı içerisinde Ajans mali ve teknik desteği ile SIAL 2018 Uluslararası Gıda fuarına bölge illerinde gıda imalatı yapan 7 adet firmanın katılımı sağlanmıştır. Tarımsal örgütlenmeler noktasında iyi uygulama örneklerinin 2019 yılı içerisinde yerinde incelenmesi ve iş birlikleri geliştirilmesine yönelik faaliyetler sürdürülecektir. Bununla birlikte Coğrafi İşaretlerde değer zinciri döngüsünün oluşturulmasına yönelik ulusal düzeyde bir çalıştay düzenlenmesi planlanmaktadır.

iii. Tanıtım ve Yatırım Destek

Ajansın orta vadeli olarak hazırlamış olduğu Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında tanıtım ve yatırım destek faaliyetleri yürütülecektir. Bu çerçevede Tarım SOP amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak Bölge'ye özgü, katma değeri yüksek, gelişme potansiyeli olan ürünlerin markalaşma ve tanıtım çalışmalarına destek vermek amacıyla ilgili ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sağlanacaktır.

Tablo 5. Tarım SOP Kapsamında Tanıtım ve Yatırıma Yönelik Katılım Sağlanacak Fuarlar

S. No	Tarih	Konusu	Şehir	Ülke
1	13-16 Şubat 2019	BIOFACH Organik Ürünler Fuarı	Nürnberg	Almanya
2	10-11 Nisan 2019	NFV Exco Sert Kabuklu Yemişler, Meyve ve Sebzeler, Lojistik ve Teknolojileri Fuarı ve Konferansı	İstanbul	Türkiye
3	23-27 Ekim 2019	YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı	Antalya	Türkiye

- Organik Ürünler Fuarı (BIOFACH, Almanya):** Dünyanın en büyük organik fuarı olarak kabul edilen BioFach Organik Ürünler Fuarı 13-16 Şubat 2019 tarihlerinde Almanya'nın Nürnberg kentinde düzenlenecektir. 2019'da 30uncusu düzenlenen BioFach fuarı, ziyaret eden profesyonellere organik üreticilerle tanışabilecekleri ve sektördeki en son gelişmelerden esinlenilebilecekleri bir ortam sunmaktadır. GAP BKİ işbirliği protokolü çerçevesinde, Bölgemizde faaliyet gösteren firma temsilcileriyle fuara katılım sağlanacaktır. Katma değerli yöresel ürünlerin üretiminde kullanılan yöntemler ve aletler noktasında firmalar için ufuk açıcı bir ziyaret olması beklenmektedir.
- NFV Exco Sert Kabuklu Yemişler, Meyve ve Sebzeler, Lojistik ve Teknolojileri Fuarı ve Konferansı (İstanbul):** Bölgemizde önemli bir geçim ve gelir kaynağı haline gelen, yöremize has kabuklu-kabuksuz yemişler ile meyve ve sebzelerin (Siirt fıstığı, Mezrone üzümü, Derik zeytini, Zivzik narı, Sason çileği, vb) marka haline gelerek, uluslararası standartlara sahip ihraç ürünü haline getirilebilmesi ve katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi, bölge ekonomisine sunduğu katkının artırılması ve kazanımların daha da ileriye götürülmesi için Ajansımızın üstlenmiş olduğu aktif rol kritik bir önem taşımaktadır. Söz konusu ürünlerin değer ve getiri artışlarını sağlamak üzere çeşitli organizasyonlarda aktif rol üstlenilerek bilgi, beceri ve tecrübe alışverişi oluşturularak uzmanlaşmaya gidilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte ürünlerin rekabetçi pazarlar nezdinde tanıtımı yapılmalı, kurulacak stantlarda yatırımcı ve tacirleri cezbedici bilgilendirmeler yapılarak talep artışı sağlanmalıdır. Bu amaçla, 10-11 Nisan 2019 tarihlerinde İstanbul Haliç Kongre Merkezinde düzenlenecek NFV Exco Sert Kabuklu Yemişler, Meyve ve Sebzeler, Lojistik ve Teknolojileri Fuarı ve Konferansı'na bölgesel düzeyde (TRC3 Bölgesi olarak) katılım sağlanarak özellikle SOP kapsamında yer alan yöresel ürünlerin tanıtımının yapılması sağlanacak ve rekabet edebilir düzeye getirilebilmesi amacıyla gerekli bağlantıların kurulması için girişimlerde bulunulacaktır.
- Yöresel Ürünler Fuarı (YÖREX, Antalya):** Üretildiği veya yetiştirildiği yörenin adıyla anılan tarım ürünleri, gıda ürünleri, el sanatı ve sanayi ürünlerini ulusal ve küresel ölçekte tanıtmak amacıyla organize edilen YÖREX Yöresel Ürünler fuarı 23-27 Ekim 2019 tarihleri arasında onuncu kez düzenlenecektir. Fuara 2016, 2017 ve 2018 yıllarında Ajansın mali desteği ve koordinasyonunda Bölgedeki ilgili tüm aktörlerin iş birlikleriyle katılım sağlanmış ve Bölgemizin yöresel ürünleri turizm ve kırsal kalkınma ekseninde tanıtılmıştır. Bölgenin coğrafi işaretli ürünleri başta olmak üzere turizm ve kırsal kalkınma açısından potansiyel barındıran yöresel ürünlerinin tanıtılması amacıyla ilgili oda ve borsalar ile kamu kurum ve kuruluşlarının iş birliğiyle fuara katılım sağlanması Bölgenin yöresel ürünlerinin tanıtılması ve yeni pazarlara açılması açısından önemli görülmektedir. Bu sebeple 2019 yılında da Ajansın desteği ile Bölgedeki ilgili paydaşların katılımlarının sağlanması teşvik edilecektir.

4. **Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı (KKYDP) Tanıtımı ve Yatırım Destek:** Tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesi de dahil olmak üzere katma değer artışını sağlayacak faaliyetleri destekleyen Tarım ve Orman Bakanlığı Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programının (KKYDP) Bölgede tanıtımı yapılarak Tarım SOP kapsamında belirlenen ürünler için Bölgenin bu desteklerden daha fazla yararlanılması sağlanacaktır.
5. **Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme Programı (TKDK 302) Tanıtımı ve Yatırım Destek:** Bitkisel üretimin çeşitlendirilmesi ve bitkisel ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi (fide ve fidan üretimi); arıcılık ve arı ürünlerinin üretimi, işlenmesi ve paketlenmesi ile yerel tarım sektörünün ortak ihtiyaçlarına hizmet edecek yatırımları içeren Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) IPARD II Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme Programının (TKDK 302) Bölgede tanıtımı yapılarak Tarım SOP kapsamında belirlenen ürünler için Mardin ilinin bu desteklerden daha fazla yararlanılması sağlanacaktır.

iv. Ajans Destekleri

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) kapsamında ortaya konulan hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla Ajans desteklerinden faydalanılacaktır. Önceki yıllardan devam eden güdümlü projelerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için proje yürütücüsü kurumlara destek vermeye devam edilecektir. Bununla birlikte yeni güdümlü projeler geliştirilecek ve uygulanması için çalışmalar yürütülecektir. Bölgede kırsal kalkınma alanında faaliyet gösteren kurumların kapasitelerinin artırılması amacıyla Ajans Teknik Destek Programı (TD) uygulanacaktır. Ayrıca SOP kapsamında belirlenen konulardaki projelerin fizibilite çalışmalarının hazırlanabilmesi amacıyla Fizibilite Desteği (FD) uygulamaya konulacaktır. 2019 yılı sonrasında ise TD ve FD ile birlikte proje teklif çağrısı yöntemi işletilerek Kırsal Sanayi Değer Zincirine yönelik MDP uygulanacaktır.

1. **Mardin Gıda Analiz ve Ticaret Kapasitesinin Geliştirilmesi Güdümlü Projesi (2017):** Mardin'in Kızıltepe, Derik ve Nusaybin ilçelerinde yoğunlaşan hububat üretiminin doğru analizi, şeffaf ticareti ve sektörel yönelimini desteklemek açısından geliştirilen proje ile tarımsal üretimin geniş toplumsal tabanını oluşturan çiftçilerin daha fazla gelir elde edebilmeleri, yerel piyasanın standardizasyonu ve üretimden ihracata süreçlerin hızlanması amaçlanmıştır. Mardin ilindeki tarımsal ürünlerin doğru analiz ve şeffaf ticareti ile üretim ve ihracatını geliştirerek sektörde katma değer sağlayan bütün kesimlere fayda sağlayacak bir altyapı oluşturmak ve bu sayede bilgiye sayılı tarımsal ekonomiyi geliştirmek projenin genel hedefini oluşturmaktadır. Proje kapsamında yeni hizmet binasının bünyesinde teknik kapasite bileşeni kapsamında modern gıda laboratuvarı, müzayede salonu ve elektronik satış sisteminin kurulması, eğitim ve konferans salonları ile dış ticaret destek merkezinin kurulması, kurumsal kapasite bileşeni kapsamında eğitim ve akreditasyon çalışmaları gerçekleştirilecektir. Proje yürütücüsü Kızıltepe Ticaret Borsası'dır ve proje ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti 10.000.000 TL olup Ajans katkısının ~4 milyon TL olacağı öngörülmektedir. 2017 yılı sonunda KAYS üzerinden başvurusu tamamlanan proje için değerlendirme süreci tamamlanmış olup sözleşme imza aşamasındadır.
2. **Şırnak Bal Kümesi Geliştirme Merkezi Güdümlü Projesi (2018):** Şırnak ilinde uzun yıllardan beri devam eden arıcılık sektörünün gelişmesi ve kırsal kalkınmada öncü rol alması için ilgili paydaşların işleteceği bir Bal Kümesi Geliştirme Merkezinin kurulması hedeflenmektedir. Projenin gerçekleştirilmesi ile birlikte üreticilerin üretim sürecinde ihtiyaç duyduğu malzemelerin daha uygun maliyetle üretilerek çiftçilerin üretime teşvik edilmesi, üretim süreçlerinin standartlaştırılarak katma değeri yüksek ürünlerin çıktı olarak elde edilmesi amaçlanmaktadır. Proje yürütücüsü Şırnak Arı Yetiştiricileri Birliği, proje ortağı Şırnak Üniversitesi'dir. Projenin tahmini toplam maliyeti 5.000.000 TL olup %75 Ajans katkısı (~ 3,8 milyon TL) öngörülmektedir. Projenin 2019 yılı içerisinde fizibilite çalışmasının tamamlanarak Bakanlığa sunulması ve onay sürecinin ardından uygulamaya geçilmesi planlanmaktadır.

- 3. Teknik Destek Programı:** 2019 yılında, üst ölçekli planlar ve TRC3 2014-2023 Bölge Planı dikkate alınarak, SOP'un amaçları doğrultusunda belirlenen konular çerçevesinde, SOP öncelikleri ile uyumlu faaliyet gösteren kurumlara teknik destek programı kapsamında kurumsal kapasitelerini geliştirmeye yönelik olarak destek verilecektir. TRC3 Bölgesinde gerek kamu kurum ve kuruluşları gerekse STK ve KOBİ'lerin proje hazırlama ve uygulama bakımından kurumsal kapasiteleri oldukça düşüktür. Bu sebeple söz konusu hedef gruplara, başta AB hibeleri ve diğer uluslararası fonlara yönelik olmak üzere proje hazırlama eğitimleri verilecek ve Bölgede kırsal kalkınma alanında faaliyet gösteren ilgili kurum/kuruluşların da ulusal ve dış fon finansman kaynaklarını Bölgeye çekebilmesi için projeler geliştirmeleri sağlanacaktır.
- 4. Fizibilite Desteği:** Ajans, Bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına ve Bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik olarak, **Tarım SOP kapsamında belirlenen konulardaki projelerin fizibilite çalışmaları için bu SOP kapsamında faaliyet gösteren kurum/kuruluşlara** doğrudan mali destek kapsamında yer alan fizibilite desteği sağlayacaktır.

v. Önemli Kamu Yatırımları

TRC3 Bölgesinde "Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP)" ile ilişkilendirilen devam eden kamu yatırımları tablodaki gibidir:

Tablo 6. Tarım SOP ile İlgili Önemli Kamu Yatırımları

Proje Adı	İller	Sorumlu Kuruluş	Bütçe (bin TL)	Başlama-Bitiş Tarihi	İlgili Özel Amaç
GAP Organik Tarım Küme Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	15.490	2015-2019	3, 4, 5
Tarım ve Tarım Dışı Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	99.676	2015-2019	1, 2, 3, 4, 5, 6
GAP Bölgesi Sulama Sistemlerinin İşletimi Bakımı ve Yönetimi Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	11.095	2015-2019	1, 2, 3, 4
GAP Tarımsal Eğitim ve Yayın Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	33.129	2015-2019	1, 2, 3, 4, 5, 6
GAP Bölgesi Tanıtım ve Markalaşma Uygulama Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	5.150	2017-2019	1, 2, 3, 4, 5
Entegre Kırsal Kalkınma Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	140.559	2009-2019	1, 2, 3, 5

e. Program Süresi ve Zaman Planlaması

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP), orta vadeli bir program olup 3 yıl içerisinde faaliyetlerinin tamamlanması planlanmaktadır. İlk bir yıllık dönem içerisinde araştırma raporları, saha çalışmaları ve analiz çalışmalarına ağırlık verilerek mevcut durum ve potansiyel ortaya konacaktır. Ajans güdümlü proje destekleri yine ilk yılda faaliyetlerine başlayacaktır. İzleyen yılda ilgili kurum ve kuruluşlar ile birlikte işbirliği ve koordinasyon faaliyetleri üzerine yoğunlaşılarak somut adımlar atılması öngörülmektedir. Kırsal Sanayi Değer Zincirinin Güçlendirilmesi MDP ise programın son yılında yapılması planlanmaktadır. Programın 2019 yılı için zaman planlaması aşağıdaki tabloda detaylandırıldığı gibidir. 2019 yılı sonrasındaki faaliyetler için öngörüler de tabloya yansıtılmıştır. 5 yıl içinde tüm faaliyetlerin tamamlanması ve sonuçların ölçülmesi beklenmektedir.

Tablo 7. Tarım SOP Zaman Planlaması

Proje ve Faaliyet Alanı	Bileşen Adı	Bileşen Türü	Yöntem	Sorumlu Birim	İlgili Birim	2019		2020		2021	
						1	2	1	2	1	2
Araştırma, Analiz ve Programlama	Siirt Fıstığı Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	SYDO	ASGPB	X	X				
	TRC3 Bölgesinde Bağcılığın Geliştirilmesi Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	BYDO	ASGPB	X	X	X			
	Derik Zeytini Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	MYDO	ASGPB	X	X				
	Mardin Bulgurunun Markalaştırılması Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	MYDO	ASGPB	X	X				
	TRC3 Bölgesi Yöresel Bal Ürünleri Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	ŞYDO	ASGPB	X	X	X			
	TRC3 Bölgesinde Kooperatifçilik ve Örgütlenme Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	DİFB	SYDO	X	X				
İşbirliği ve Koordinasyon	Tarım SOP Çalıştayları	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	ASGPB	YDO, KKB	X	X				
	Tarım SOP Çalışma Grubu Toplantıları	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	ASGPB	YDO, KKB	X	X	X	X	X	X
	Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü ile İşbirliği	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB	X	X	X	X		
	Tarımsal Yerel Ürünlerin Üretimlerinin Artırılması İçin Yerel İşbirliklerinin Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB	X	X	X	X	X	X
	Tarımsal Yerel Ürünlerin Veriminin Artırılması İçin TEYAP Kapsamında GAP ile İşbirliği Protokolü	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB	X	X	X	X		
	Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayide Entegre Kaynak Verimliliği Projesi Kapsamında GAP BKİ ile İşbirliği	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB	X	X				
	Yöresel Bal Üretiminin Standartlaştırılması İçin Bölge Üniversiteleri ile İşbirliği	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB	X	X	X	X	X	X
	Tarımsal Örgütlenmeler ve Kooperatifçilik Çalıştay	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	DİFB	YDO, KKB		X				
	Siirt Fıstığı Çalıştay	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	SYDO	YDO, KKB		X				
	Tarımsal Üretimde Su Kaynaklarının Etkin Kullanımı ve Arazi Toplulaştırılması Çalışm.	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	SYDO	ASGPB	X	X	X	X		
	UNDP Türkiye Ofisi ile İşbirliği	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	DİFB	YDO, ASGPB	X	X	X	X		
	Dış Fonlar Kapsamında Proje Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	DİFB	YDO, ASGPB	X	X	X	X	X	X
	“Coğrafi İşaretle Mardin Bulguru Yeni Pazarlara Açılıyor” URGE Projesinin Uygulanması	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	MYDO	ASGPB	X	X	X			

Proje ve Faaliyet Alanı	Bileşen Adı	Bileşen Türü	Yöntem	Sorumlu Birim	İlgili Birim	2019		2020		2021	
						1	2	1	2	1	2
	TRC3 Bölgesi Bal Kümesi URGE Projesinin Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	ŞYDO	SYDO, BYDO	X	X				
	Siirt Fıstığının Markalaştırılması İçin URGE Projesinin Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	SYDO	ASGPB	X	X				
	TRC3 Bölgesi Coğrafi İşaretler Projesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	DİFB	YDO, ASGPB	X	X				
Tanıtım ve Yatırım Destek	BIOFACH Organik Ürünler Fuarı	Faaliyet	Tanıtım	YDO	KKB	X		X			
	NFV Exco Sert Kabuklu Yemişler, Meyve ve Sebzeler, Lojistik ve Teknolojileri Fuarı ve Konferansı	Faaliyet	Tanıtım	SYDO	KKB	X		X			
	YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı	Faaliyet	Tanıtım	YDO	KKB		X		X		X
	Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı Tanıtımı ve Yatırım Destek	Faaliyet	Tanıtım	YDO	KKB	X	X	X	X	X	X
	Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme Programı Tanıtımı ve Yatırım Destek	Faaliyet	Tanıtım	MYDO	KKB	X	X	X	X	X	X
	Tarımsal Yerel Ürünlere Yönelik Tanıtım Broşürleri	Faaliyet	Tanıtım	YDO	ASGPB, KKB			X	X		
Ajans Destekleri	Mardin Gıda Analiz ve Ticaret Kapasitesinin Geliştirilmesi GP	Alt Program	Güdümlü Proje Desteği	MYDO	ASGPB PYB, İDB	X	X	X			
	Şırnak Bal Kümesi Geliştirme Merkezi GP	Alt Program	Güdümlü Proje Desteği	ŞYDO	ASGPB PYB, İDB	X	X	X	X	X	
	Teknik Destek Programı	Alt Program	Teknik Destek	PYB	ASGPB İDB, YDO	X	X	X	X	X	X
	Fizibilite Desteği	Alt Program	Fizibilite Desteği	PYB	ASGPB İDB, YDO	X	X	X	X	X	X
	Kırsal Sanayi Değer Zincirinin Güçlendirilmesi MDP	Alt Program	MDP	PYB	ASGPB İDB, YDO			X	X	X	X

f. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programı (Tarım SOP) için yönetim ve koordinasyon düzenlemeleri kapsamında “ajans dışı” ve “ajans içi” paydaşların içinde olduğu bir yapı tasarlanmıştır. Tarım SOP proje ve faaliyetlerinin ana yürütücüsü Dicle Kalkınma Ajansı olacaktır.

Ajans içi yönetim ve koordinasyon düzenlemesinde Ajansın ilgili tüm birimleri yer almaktadır. Programının uygulamaya konulması ve hedeflerine ulaşması için ana sorumlu birim Araştırma, Strateji Geliştirme ve Planlama (ASGPB)'dir. Bununla birlikte çeşitli faaliyetlerde Ajansın diğer birimleri sorumlu/ilgili birim olarak çalışmaların yürütülmesinden sorumlu olacaktır. Program Süresi ve Zaman Planlaması başlığı altında verilen tabloda her bir proje ve faaliyet alanı için tayin edilen sorumlu birimler detaylı olarak verilmiştir. SOP kapsamında yürütülecek faaliyetlerde görevli olan birimler

faaliyetlerin sorunsuz şekilde uygulanmasından sorumludur. Faaliyetlerin gerçekleştirmelerinin takibi amacıyla ASGPB başlığında bir SOP yürütme komisyonu kurulacaktır. Faaliyetlerle ilgili tüm birimlerden temsilcilerin bulunacağı komisyon üç ayda bir toplanacaktır. Birimler sorumlu oldukları faaliyetlerin ilerlemelerini ve gerçekleştirmelerini takip edecek ve komisyona sunacaktır. Yapılan toplantılarda faaliyetlerin gerçekleştirme durumları, varsa yaşanan sıkıntılar ve bunlara dair çözüm önerileri ortaya konacaktır.

SOP hedeflerine ulaşmak için Bölgedeki paydaşlar ile de işbirliği yapılacaktır. Ajans dışı yönetim ve koordinasyon düzenlemelerinde; programın uygulanmasına katkı sağlayacak olan tüm dış paydaşlar yer alacaktır. Dış paydaşlar ile işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasından ASGPB, Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi (DİFB) ve Yatırım Destek Ofisleri (YDO) sorumludur.

g. İzleme ve Değerlendirme

Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması Sonuç Odaklı Programının (Tarım SOP) izleme ve değerlendirmesinin yapılması amacıyla ASGPB ve İzleme ve Değerlendirme Birimi (İDB) koordinasyonunda Ajans içi ilgili tüm birimlerin katılımıyla altışar aylık dönemlerde izleme ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirilecektir.

SOP kapsamında belirlenen faaliyetlerin izlemesi sorumlu birimler tarafından gerçekleştirilecek olup elde edilen veriler ve oluşturulan raporlar konsolide edilmek ve değerlendirilmek üzere İDB'ye iletilecektir. Ajans tarafından yürütülecek alt programların ve güdümlü projelerin uygulanmasından Program Yönetimi Birimi (PYB), izlenmesinden ve değerlendirilmesinden İDB, Avrupa Birliği ve benzeri dış kaynaklı fon bulma ve SOP kapsamında bu fonlara ait projelerin yazılmasından ve yürütülmesinden DİFB sorumludur. SOP kapsamında yapılacak araştırma ve analiz çalışmalarının yürütülmesinden ASGPB, tanıtım ve yatırım destek faaliyetlerinin uygulanmasından YDO'lar sorumludur. İşbirliği ve koordinasyon faaliyetleri ise ASGPB, DİFB ve YDO'lar tarafından gerçekleştirilecektir.

SOP İlerleme Raporlarının ve SOP Kapanış Raporunun hazırlanmasından İDB sorumludur. İzleme faaliyetleri, programda belirlenen performans göstergelerinin gerçekleştirme oranlarının doğru veriler toplanarak analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve bunların raporlanmasını içermektedir. Toplanan veriler değerlendirmenin ana unsurları olan etkinliği, etkililiği, verimliliği, uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği çerçevesinde irdelenecek ve değerlendirme sonuçları Bakanlığa raporlanacaktır.

4. İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP)

a. Amaç

Genel Amaç

İstihdam yoğun yatırımların Bölgeye çekilmesi ve yaygınlaştırılması

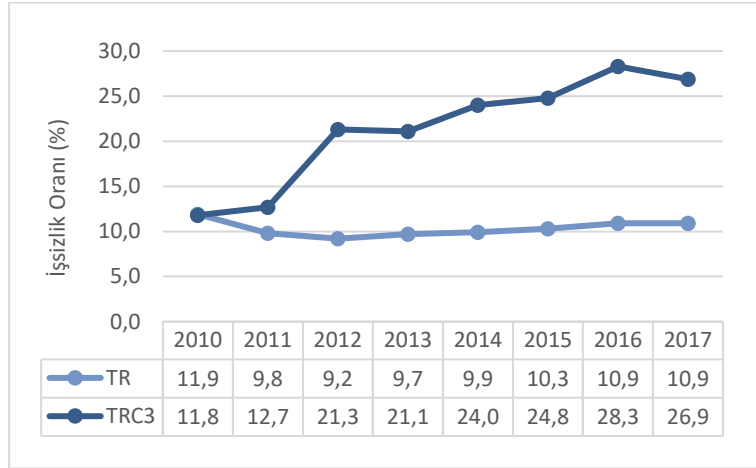
Özel Amaçlar

1. Bölgede hazır giyim yatırımlarının artırılması
2. Bölgede çağrı merkezi yatırımlarının artırılması
3. Büyük ölçekli istihdam yoğun yatırımların Bölgeye çekilmesi

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Sosyal ve ekonomik kalkınmanın önündeki en büyük engellerden biri olan işsizlik sorunu Bölgemizde giderek artan bir eğilim göstermektedir. Her zaman Ülke ortalamasının üzerinde olan Bölgedeki işsizlik oranı 2011 yılından itibaren ciddi bir artış göstererek aşağıdaki grafikten de görüleceği üzere 2017 yılında %26,9'a ulaşmıştır. Kritik boyutlara ulaşan bu sorunun çözümü için Bölgede istihdam yaratıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Yatırım ortamının iyileştirilmesi, işgücü niteliğinin artırılması gibi etmenler orta ve uzun vadede istihdamın artırılmasına katkı sunarken istihdam yoğun yatırımların çekilmesi daha kısa vadede çözüm getirebilmektedir. Bu sebeple İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) kapsamında tekstil ve hazır giyim, çağrı merkezi ve büyük ölçekli istihdam yoğun yatırımların Bölgeye çekilmesine odaklanılmıştır. İstihdam SOP kapsamında bu yatırımların Bölgeye çekilmesi ve yaygınlaştırılmasına odaklanılacak ve buna yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.

Tablo 8. İşsizlik Oranlarının Yıllar İçindeki Değişimi

Kaynak: TÜİK.

Çağrı merkezlerinin kurulacağı yer seçilirken etkili olan faktörler yatırım yapılan bölgenin güçlü ve kesintisiz telekomünikasyon alt yapısına sahip olması, yatırım maliyetlerinin düşük ve genç iş gücü piyasasının büyük olmasıdır. Eleman ve servis kalitesinin sürekliliğinin sağlanması için bu işi kalıcı görebilecek insan kaynağına olan ihtiyaç, işletmelerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerini tercih etmelerine sebep olmaktadır¹. Bu durum Bölgemizdeki genç nüfusa istihdam yaratma noktasında bir fırsat yaratmaktadır. Bir çağrı masası için gerekli yatırım bedeli 10.000-15.000 TL arasında olup çağrı merkezi masa başına ortalama 1-1,5 kişiye istihdam sağlanmaktadır. Ayrıca diğer sanayilerde bir kişilik

¹ E.SEÇKİN, A.ÖKTEN, Az gelişmiş Bölgelerin Gelişmesinde Bir Fırsat Olarak Çağrı Merkezleri, Megaron Dergisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2009.

istihdam yaratma maliyeti çağrı merkezi sektöründeki kişi başı istihdam maliyetine göre yaklaşık 30 kat daha yüksektir². Çağrı Merkezleri Derneği verilerine göre dünya genelinde çağrı merkezi sektörü pazar büyüklüğü yaklaşık 374 milyar \$'dır. Sektörün gelişmiş olduğu ülke sıralamasında ABD, İngiltere ve Hindistan ilk üçte yer alırken Türkiye 16'ncı sırada bulunmaktadır. Türkiye'deki sektörün pazar büyüklüğü 2017 yılında %13,3 büyüyerek 5,1 Milyar TL'ye ulaşmıştır³. Müşteri temsilcisi sayısı ise aynı yıl %7 artarak yaklaşık 91.000 kişiye ulaşmıştır. Takım lideri/ yönetici ve idari kadro ile birlikte bu sayı yaklaşık 105.000 kişidir. Müşteri temsilcilerinin %66'sı kadın olduğundan, çağrı merkezi sektörü kadın istihdamının artırılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Sektördeki istihdamın %39'u İstanbul'da, %12'si Ankara'da, %5'i İzmir'de gerçekleşirken kalan %44'ü diğer illere dağılmıştır. TRC3 Bölgesinde ise Siirt, Batman ve Mardin illerinde birer olmak üzere toplamda 3 adet çağrı merkezi bulunmaktadır. İstihdam kapasitesi toplamda 2300 kişi olan bu üç çağrı merkezinde mevcut durumda 926 kişi çalışmaktadır. Dünya genelinde her 100-500 kişiye, Türkiye'de ise 1850 kişiye bir müşteri temsilcisi düşmektedir. Bu veriler ışığında ve Türkiye'de çağrı merkezi sektörünün son yıllardaki eğilimi göz önüne alındığında, sektörün ülkemizde uzun yıllar daha istihdam yaratma potansiyelinin olduğu söylenebilir. Bu sebeple, bu yatırımların Bölgemize çekilmesi için çalışmalar yürütülmeye devam edilecektir.

Ülkemizde tekstil ve hazır giyim sektörü, imalat sanayi içinde üretim, ihracat ve istihdam açısından öncü sektör konumundadır. İstihdam yaratma konusunda emek yoğun sektörlerin başında gelen bir sektör olan hazır giyim sektörü, tekstil sektörünün giyecek ile ilgilenen ve buna yönelik ürünler üreten bölümüdür. Türkiye'de hazır giyim sektörünün toplam sanayi istihdamı içindeki payı ortalama %17'dir⁴. 2017 yılı hazır giyim sektörü (Nace Kodu-14: Giyim Eşyalarının İmalatı) istihdam verilerine göre Türkiye'deki toplam işyeri sayısı 33.071 adet, toplam çalışan sayısı ise 493.952 kişidir. TRC3 Bölgesinde ise hazır giyim sektöründe kayıtlı 217 adet iş yeri ve bu işyerlerinde çalışan 14.243 kişi bulunmaktadır⁵. Hazır giyim sektörünün sanayi alanında istihdam yaratma avantajı göz önüne alındığında, Ülke genelinde işsizlik oranı en yüksek olan Bölgemizde bu alana odaklanılması, bu sorunun çözümü için sonuç alınabilecek bir alan olarak görülmektedir.

Büyük ölçekli yatırımlar, 13/6/2006 tarih ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 32/A maddesi kapsamında belirlenen ve 15/6/2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımı Hakkında Karar'ın EK-3 kısmında gösterilen yatırımları ifade etmektedir⁶. İlgili ekte belirtilen alanlar dikkate alınarak 2018 yılı itibarıyla tamamlama vizesi gerçekleşen tüm teşvik yatırımları incelenmiş ve Bölgemize çekilebilecek büyük ölçekli yatırım alanları tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan hesaplamalar (istihdam birim maliyeti, bir işletmenin ortalama istihdam miktarı, vb.) ve incelemeler neticesinde Bölgemizde tarımda seracılık ve süt ürünleri imalatı, hizmet sektöründe sağlık işleri, sosyal hizmetler- hastane hizmetleri gibi yatırımların büyük ölçekli olması durumunda istihdam yaratma potansiyeli olduğu belirlenmiştir. Bölge ile ilgili olumsuz algnın düzeltilmesine yönelik çalışmaların yapılması, yatırım ortamının tanıtılması, Bölgedeki teşvik ve desteklerin potansiyel yatırımcılara aktarılması gibi faaliyetler yoluyla söz konusu büyük ölçekli istihdam yoğun yatırımların Bölgeye çekilmesi sağlanacaktır.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) kapsamında ulaşılması hedeflenen sonuçlar aşağıdaki gibidir. Bölgedeki teşvik uygulamaları kapsamında yapılan kayıtlarda hazır giyim sektöründeki bazı firmaların 14 nolu Nace kodu (Giyim Eşyaları İmalatı) yerine 13 nolu Nace kodu

² https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/bilisim_internet/docs/sunumlar/06_06%20-%20Cagri%20Merkezleri%20Dernegi.pdf

³ <http://www.cagrimerkezleridernegi.org/Public/Upload/Catalog/UX87F28RGA1SJ7R.pdf>

⁴ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı – Çalışma Genel Müdürlüğü, “Ulusal İstihdam Stratejisi 2014-2016 Eylem Planı Mevcut Durum Analizi”, Haziran 2016.

⁵ SGK, İşyeri ve sigortalılara ait istatistikler, 2017 verileri.

⁶ 15/6/2012 tarihli ve 2012/3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımı Hakkında Karar, Madde 15.

(Tekstil Ürünlerinin İmalatı) ile kayıt yaptıkları belirlendiğinden mevcut durum verisi hesaplanırken her iki kod verisi baz alınmıştır.

Tablo 9. İstihdam SOP Sonuç Göstergeleri

Gösterge Adı	İlgili Özel Amaç(lar) #	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Mevcut Durum (Yıl)	Doğrulama kaynağı
Tekstil ve hazır giyim firma sayısı*	1	300	270	adet	264 (2017)	SGK İstatistikleri
Tekstil ve hazır giyim firmalarında çalışan sayısı*	1	20.000	16.500	kişi	16.147 (2017)	SGK İstatistikleri
Çağrı merkezi sayısı	2	6	4	adet	3 (2018)	Türkiye Ticaret Sicili (TTS) Gazetesi, Yatırım Teşvik Belgesi (YTB) İstatistikleri, Firma Beyanları
Çağrı merkezlerinde çalışan müşteri temsilcisi sayısı	2	3.000	1.000	kişi	840 (2018)	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri, Firma Beyanları
Çağrı merkezlerinde toplam çalışan sayısı	2	3.100	1.100	kişi	943 (2018)	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri, Firma Beyanları
Çağrı merkezleri toplam istihdam kapasitesi miktarı	2	3.500	-	kişi	2.300 (2018)	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri, Firma Beyanları
Çağrı merkezlerinde hizmet verilen yerli firma (müşteri) sayısı	2	10	5	adet	4 (2018)	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri, Firma Beyanları
Çağrı merkezlerinde hizmet verilen yabancı firma (müşteri) sayısı	2	4	1	adet	-	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri, Firma Beyanları
Yeni yapılan büyük ölçekli yatırım sayısı	3	3	1	adet	-	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri,
Yeni yapılan büyük ölçekli yatırımda çalışan sayısı	3	500	50	kişi	-	TTS Gazetesi, YTB İstatistikleri,

* Nace Rev. 13 ve 14 Kodları baz alınmıştır.

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) kapsamında yapılacak faaliyetlere ilişkin çıktı göstergeleri aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir. Orta vadeli program çerçevesinde yürütülecek faaliyetler doğrultusunda 2019 yılı ve 3 yıllık SOP hedefleri tahmini olarak ayrı ayrı verilmiştir.

Tablo 10. İstihdam Çıktı Göstergeleri

Proje ve Faaliyet Alanı	Gösterge Adı	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Doğrulama kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Hazırlanan araştırma ve analiz raporu sayısı	6	3	adet	Ajans Faaliyet Raporu
İşbirliği ve Koordinasyon	Düzenlenen çalıştay sayısı	4	2	adet	Çalıştay Raporları
	Çalıştaylara katılan kişi sayısı	150	80	kişi	Çalıştay İmza Föyleri
	Düzenlenen çalışma grubu toplantı sayısı	30	10	adet	Toplantı Tutanakları
	Çalışma grubundaki kurum sayısı	50	40	adet	Toplantı İmza Föyleri
	Çalışma grubundaki kişi sayısı	80	50	kişi	Toplantı İmza Föyleri

Proje ve Faaliyet Alanı	Gösterge Adı	SOP Hedefi (3 Yıllık)	2019 Yılı Hedefi	Birim	Doğrulama kaynağı
	İşbirliği geliştirilen ulusal kurum sayısı	3	1	adet	Toplantı Tutanakları
	Dış fonlar kapsamında yapılan proje başvurusu	6	2	adet	Proje Başvuru Formları
	Dış fonlar kapsamında uygulanan proje sayısı	3	1	adet	Proje Raporları
	URGE kapsamında geliştirilen proje sayısı	6	2	adet	Proje Başvuru Formları
	URGE kapsamında uygulanan proje sayısı	4	-	adet	Proje Raporları
Tanıtım ve Yatırım Destek	Düzenlenen teşvik ve destek tanıtım toplantı sayısı	10	4	adet	Toplantı Tutanakları
	Teşvik ve destek tanıtım toplantısına katılım sağlayan kurum sayısı	120	100	adet	Toplantı İmza Föyleri
	Teşvik ve destek tanıtım toplantısına katılım sağlayan kişi sayısı	400	150	kişi	Toplantı İmza Föyleri
	Hazırlanan yatırım rehberi sayısı	3	1	adet	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Geliştirilen güdümlü proje sayısı	6	2	adet	Güdümlü Proje Bilgi Formları
	Uygulanan güdümlü proje sayısı	4	2	adet	Proje Nihai Raporları
	Fizibilite Desteği kapsamında hazırlanan fizibilite sayısı	10	3	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Teknik Destek Programından faydalanan kurum sayısı	10	-	adet	Ajans Faaliyet Raporu
	Teknik Destek Programı kapsamında eğitim alan kişi sayısı	200	-	kişi	Ajans Faaliyet Raporu
	Uygulanan MDP sayısı	1	-	adet	Başvuru Rehberleri
	MDP kapsamında desteklenen proje sayısı	20	-	adet	Program Nihai Raporları
	Bölgede kurulan iş geliştirme merkezi sayısı	2	-	adet	Proje Nihai Raporları

d. Proje ve Faaliyetler

i. Araştırma, Analiz ve Programlama

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) kapsamında, belirlenen önceliklerin mevcut durum ve potansiyellerinin ortaya konularak geliştirilmelerine yönelik yol haritalarının oluşturulması ve müdahale alanların belirlenmesi için çeşitli araştırma ve analiz çalışmaları yürütülecektir. 3 yıllık bir dönemi kapsayan orta vadeli İstihdam SOP'u için 2019 yılı Çalışma Programı kapsamında bu doğrultuda gerçekleştirilecek çalışmalar aşağıdaki başlıklarda detaylandırılmıştır.

- TRC3 Bölgesi Tekstil ve Hazır Giyim Sektör Raporu:** Batman'da eski tekel binalarının yerini konfeksiyon firmalarının aldığı 2010 yılı itibarıyla, yıllardır petrol ile anılan il farklı bir sektör kazanmıştır. Şirket sahiplerinin çoğunluğunu, İstanbul'da faaliyette bulunan Batmanlı iş adamları oluşturmaktadır. Batman merkezde yer alan eski tekel binalarını ve havaalanı binasını içine alarak

oluşan Tekstil Kent bölgesinin kurulmasının ardından tekstil sektöründe yıllar içinde büyük gelişmeler yaşanmıştır. Batman için önem arz eden bu sektörün mevcut durumunun araştırılması ve ihtiyaçların ortaya konması şehir ekonomisinin ve ticaret hayatının konumlandırılması açısından önem arz etmektedir.

2. **TRC3 Bölgesinde İstihdam Yoğun Sektörlerin Geliştirilme Potansiyeli Raporu:** TRC3 Bölgesinde işsizlik en önemli sorunların başında gelmektedir. TÜİK 2015 Yılı İşgücü Araştırması sonuçlarında İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) Düzey 2'ye göre işsizlik oranının en yüksek olduğu Bölge %24,8 ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), aynı araştırmaya göre en düşük istihdam ve işgücüne katılma oranı sırasıyla %28,7 ve %38,2 ile yine Bölgemiz olmuştur. Bununla birlikte Bölge illerinin 15-24 yaş aralığı nüfus oranlarına bakıldığında Şırnak %23,91, Siirt %23,09 Batman %21,35 ve Mardin %20,83 ile illerin ülke ortalamasının üstünde genç nüfusa sahip oldukları görülmektedir. Bu oranların yatırımların ihtiyacı olan işgücünün karşılanması konusunda yatırımcılara önemli fırsatlar sunma avantajına çevrilebilmesi için işsizliğin önlenmesinde kurtarıcı rol oynayan emek-yoğun özellikteki sektörlerin Bölgedeki mevcut durumunun tespit edilmesi, Bölgeye uyum sağlayacak özellikteki emek yoğun sektörlerin belirlenmesi çalışmaları bu kapsamda yürütülecektir.
3. **OSB Sektörel Öneri Analiz Raporu (Mardin, Siirt, Cizre):** Mardin Organize Sanayi Bölgesi 1976 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinin (Gaziantep'ten sonra) ikinci organize sanayi bölgesi olarak kurulmuş, bölgenin aktif bir üretim sahası olarak faaliyete geçmesi 1990'lı yılları bulmuş ve ancak 2010 yılı itibarıyla bütün parseller tahsis edilebilmiştir. Tahsis edilen parsellerin dörtte üçü bugün üretimde iken 12 parsel kapalı, yatırım süreci geçmiş olmasına rağmen 16 parsel hala inşaat aşamasında ve 14 parsel de proje aşamasındadır. Siirt OSB de 2004 yılında kurulmuş olmakla birlikte yerelde yürütülen bütün çabalara rağmen henüz aktifleşmemiştir. Cizre OSB 2015 yılında yatırıma hazır hale gelmiş ancak henüz istenilen yatırım dolgunluğuna ulaşmamıştır. Bölgenin 40 yıllık deneyimi ve Mardin'e yatırım yapmak isteyen yatırımcıların arazi bulamama sorunu ile Siirt ve Cizre'ye nitelikli yatırım çekme gerekliliği göz önüne alındığında değerlendirilemeyen parsellerin ne kadar büyük bir verimsizlik yarattığı görülmektedir. Değerlendirilen parsellere bakıldığında katma değeri görece düşük gıda imalatına yönelik tesislerin çoğunlukta olduğu, bu alanda özellikle Irak piyasasını elinde bulundurmakla birlikte kendi içinde aynı pazara yönelik rekabetin firmaları zayıflattığı bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Mardin'in 2. OSB deneyimini ve Siirt ile Cizre OSB'lerini son derece önemli hale getirmektedir. Hükümetin doğu ve güneydoğu illerinin kalkınmasına zemin hazırlayacak en cazip teşvik paketlerini uygulamaya koyduğu bir dönemde yatırıma hazır bu OSB'lerin en etkin şekilde değerlendirilmesi son derece önem arz etmektedir. Bu amaçla Mardin'in Artuklu ilçesine yapılan 2. OSB ile Siirt ve Cizre OSB'leri için sektörel odaklanma ile birlikte çok sektörlü paylaşım durumunda yatırım alanı için kriterler belirlenmesini içeren bir öneri çalışması hazırlanacaktır. Söz konusu öneri çalışmasında sektörel kümelenme, ham madde ve pazar açısından avantajlı alanlar ile bölgesel ve ulusal arz-talep durumu, ithal edilen ve ihracata yönelik ürünler ve kritik-stratejik öneme sahip ürünlere ilişkin sektörel veriler karar almayı kolaylaştıracak şekilde analiz edilecektir.

ii. İşbirliği ve Koordinasyon

TRC3 Bölgesi'ndeki kamu kurum ve kuruluşları, birlikler, odalar ve diğer kamu hizmeti sağlayan özerk teşekküller, sivil toplum kuruluşları, özel kesim, üniversiteler ve diğer yerel aktörlerle işbirliğinin tesisi Ajans'ın işbirliği stratejisinin önemli bir önceliğini teşkil etmektedir. Bölge'de işbirliği kültürünün yetersiz olması dolayısıyla ortaklıklar yoluyla projeler üreterek hayata geçirme ve ortak faaliyetler gerçekleştirme noktasında Ajans önemli bir rol üstlenerek paydaşlar arasında işbirliğinin oluşturulması için çalışmalar yürütecektir.

- 1. İstihdam SOP Çalıştayları:** İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) kapsamında Ajansın yürüteceği faaliyetler hakkında Bölgedeki ilgili paydaşların süreç hakkında bilgilendirileceği çalıştaylar organize edilecektir. Programın amaç ve önceliklerinin anlatılacağı çalıştaylarda ayrıca çalışma gruplarında yürütülecek faaliyetlere destek verebilecek konusunda uzman ve aktif paydaşların belirlenmesi ve çalışma gruplarına dahil edilmeleri sağlanacaktır.
- 2. İstihdam Çalışma Grubu Toplantıları:** Bölge’de istihdam alanında faaliyetlerini sürdüren kurum ve kuruluşlar, işçi ve işveren kuruluşları, meslek örgütleri ve STK temsilcilerini bir araya getirmek amacıyla istihdam çalışma grupları oluşturulacaktır. SOP öncelikleri olan hazır giyim ve çağrı merkezlerinin artırılması ve büyük ölçekli istihdam yoğun yatırımların Bölgeye çekilmesi için Bölgedeki ilgili aktörlerin üzerine düşen görevlerin belirlenmesi ve bu doğrultuda ortak faaliyetlerin yürütülmesi için işbirlikleri geliştirilecektir. Ayrıca programın sürdürülebilirliğinin sağlanması için kurumlara düşen sorumluluklar göz önünde bulundurularak bir yol haritası oluşturulacaktır.
- 3. Yatırım Ortamı Çalışma Grubu Toplantıları:** İş ve yatırım ortamının geliştirilmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmak suretiyle illerimizde büyük ölçekli ve istihdam yoğun yatırımların gelişmesinin önündeki engellerin tespit edildiği ve çözümü için inisiyatifin alındığı bir süreç başlatılacaktır. Özel sektör kapsamında izin ve ruhsat işlemlerinin takip ve sonuçlandırılması, yatırımcıların yerelde karşılaştıkları sorunların giderilmesi, ilde yatırım ortamının iyileştirilmesi veya diğer faaliyetlerine yönelik olarak, kamu veya özel sektör temsilcileri ve diğer ilgili paydaşlarla işbirliğinin tesisiyle yatırım ortamı çalışma grupları oluşturulacaktır. Bu çalışma grupları ilgili kurum ve kuruluşlarla ortak projeler geliştirilmesine altlık çalışmaları hazırlayacaktır.
- 4. Ulusal Kurum/Kuruluşlar ile İşbirliği ve Koordinasyon:** İstihdam SOP kapsamında belirlenen yatırımların Bölgeye çekilmesi ve artırılması amacıyla bölgesel ve ulusal düzeydeki paydaşlarla işbirlikleri geliştirilecektir. 2019 yılında bu kapsamda yapılması planlanan faaliyetler aşağıda detaylandırılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile İşbirliği: Büyük ölçekli istihdam yoğun yatırımların Bölgeye çekilmesi için Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile işbirliği geliştirilecektir. Türkiye’nin sunduğu yatırım fırsatlarını küresel iş dünyasına tanıtmaya ve yatırımcılara Türkiye’ye yapacakları yatırımın her aşamasında destek verme görevini üstlenmiş resmi bir kuruluş olan Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi; teknoloji yoğun, katma değeri yüksek ve istihdam yaratan yatırımları destekleyerek bu yatırımlara ilişkin tüm süreçleri yatırımcı adına takip ederek hızlandırmaktadır.

- 5. Dış Fonlar Kapsamında Proje Geliştirilmesi:** İstihdam alanında, AB programları ve diğer dış fonlardan Bölgeye kaynak aktarılabilmesi amacıyla Bölgedeki paydaşlarla iş birliği içerisinde proje geliştirme faaliyetleri yürütülecektir. Paydaşların teknik kapasiteleri göz önüne alınarak proje konsepti oluşturma sürecinden uygulama sürecine kadar katkı sağlayıcı bir rol üstlenilecektir. Ajans bu rolü üstlenirken olabildiğince yararlanıcının projelerini kendi başlarına sürdürebilecekleri bir seviyeye gelmelerini hedefleyecektir. Yerel öncelikler ve kamu yararı doğrultusunda faaliyet gösteren STK’lar ile kamu kurumları arasında ortak projeler geliştirilmesine yönelik faaliyetler etkinleştirilecektir.

Eğitim, İstihdam ve Sosyal Politika Sektörel Operasyonel Programı (IPA/EİSPSOP) Kapsamında Proje Geliştirilmesi: IPA II döneminde Eğitim, İstihdam ve Sosyal Politika Sektörel Operasyonel Programına (EİSPSOP) 2019 yılı içerisinde çağrıya çıkılması durumunda, Bölgede istihdamı artırmaya yönelik projelerin geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.

Rekabetçilik ve Yenilik Sektörel Operasyonel Programı (IPA/RYSOP) Kapsamında Proje Geliştirilmesi: IPA/RYSOP kapsamında Ajans tarafından “TRC3 Bölgesinde KOBİ’lerin Desteklenmesi ve Danışma Merkezi (TRC3 Region Manufacture Sector Support and Counselling Centre)” konulu bir proje geliştirilmiş olup projenin konsept notu hazırlanarak taslak ortaklık yapısı oluşturulmuştur. Projenin bir sonraki çağrı döneminde başvurusunun yapılması planlanmaktadır. Ayrıca Programın yeniden çağrıya çıkması durumunda yeni başvuruların geliştirilmesi için Bölgedeki paydaşlar ile çalışılacak ve proje yazımı noktasında teknik destek sağlanacaktır.

Diğer Dış Fonlar Kapsamında Proje Geliştirilmesi: AB Fonları dışında 2019 yılında istihdam alanında çağrısına çıkılan hibe programları da başvuru hazırlanması açısından değerlendirilecektir. İlan edilen programlar kapsamında proje geliştirilmesi ve başvuruların gerçekleştirilmesi için Bölgedeki paydaşlar teşvik edilecek ve sonuç alınması için gerekli çalışmalar yürütülecektir.

- 6. Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi (URGE) Programı Kapsamında Proje Geliştirilmesi:** Ülkemizde sını ve/veya ticari faaliyette bulunan veya yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artırmaya yönelik eğitim ve danışmanlık giderleri ile yurt dışına açılmalarına yönelik faaliyetlerinin desteklediği URGE programı kapsamında Bölge’de potansiyeli olduğu belirlenen Batman Tekstil ve Hazır Giyim Kümesi gibi yerel dinamiklerin harekete geçirilmesine olanak sağlayarak; firmaların, işbirliği kuruluşları önderliğinde ortak ihtiyaç analizi, ortak öğrenme (eğitim ve danışmanlık) ve pazarlama (tanıtım, marka, ticaret heyeti, eşleştirme) gibi ihracata yönelik eylem ve faaliyetlerinin desteklenmesiyle kapasitelerinin artırılmasına yönelik projeler hazırlanacaktır. Yurt dışı pazarlama ve alım heyetlerine ilişkin faaliyetlere doğrudan katılım sağlanacaktır. Bölgenin ihracat yelpazesinin genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi için yerel üretimde uluslararası rekabetin artırılmasına yönelik proje geliştirme faaliyetleri YDO’lar tarafından yürütülecektir.

Batman Tekstil ve Hazır Giyim Kümesi URGE Projesinin Geliştirilmesi: Tekel’in Batman’da âtil durumda bulunan Yaprak Tütün İşleme Fabrikası ve lojmanlarının olduğu 60 dönümlük (30 dönümü kapalı) arazisinin 2010 yılında yatırımcılara tahsis edilmesiyle birlikte Batman’da hazır giyim ve konfeksiyon üretimi konusunda bir yığılaşma ve yatırım talebi oluşmuştur. Yatırımcılara tahsis edilen eski tekil binalarında 2018 yılı itibarıyla 15 firma üretim yapmakta ve bu atölyelerde 1.413 kişi istihdam edilmektedir. İl genelinde sektörde 163 firma yatırım yapmış olup firmalarda yaklaşık 12.026 kişi istihdam etmektedir.⁷ Batman’da 2018 Ocak-Kasım döneminde 114 yatırım için teşvik belgesi alınmış ve bu yatırımlar için toplamda 11.410 kişi istihdam edileceği taahhüt edilmiştir⁸. Söz konusu yeni teşvik belgeli yatırımların yaklaşık %57’si (65 firma) tekstil ve hazır giyim sektörü olup toplam istihdam taahhüdünün yaklaşık %85’i (9.711 kişi) bu sektör için yapılmıştır. Bu verilerden de tekstil ve hazır giyim sektöründe yatırım başına istihdam sayısının diğer sektörlerle kıyasla çok daha fazla olduğu görülebilmektedir. Batman ili ayrıca, GAP Bölgesinde Şanlıurfa ve Gaziantep’ten sonra en fazla teşvik belgeli istihdam oluşturabilecek üçüncü il konumundadır. Batman’ın bu potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla Ajans koordinasyonunda Bölgedeki ilgili paydaşlar harekete geçirilerek Tekstil ve Hazır Giyim Kümesi’ne yönelik URGE Projesi geliştirilecektir.

TRC3 Bölgesi İnşaat Malzemelerinin İhracatına Yönelik URGE Projesinin Geliştirilmesi: Ülkemizde 2012 yılında 3,1 milyar \$ olan çimento, cam, seramik ve toprak ürünleri ihracatının yaklaşık %5,2’si (160 milyon \$) TRC3 Bölgesinden karşılanmaktayken 2018 yılında yaklaşık 3

⁷ İŞKUR Verileri, 2018.

⁸ Ocak-Ekim 2018 YTB Verileri.

milyar \$ olan ihracat miktarına Bölgemizden yalnızca %1,4 katkı (42,7 milyon \$) sağlanabilmiştir⁹. Bu durumun, Bölgemizdeki inşaat malzemeleri sektörü ihracatının Suriye başta olmak üzere çoğunlukla sınır komşusu olan ülkelere yapılmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bununla birlikte inşaat malzemelerinin Suriye pazarındaki paylarına bakıldığında, miktarında büyük düşüşler yaşanmasına karşın çimento, cam, seramik ve toprak ürünleri ithalatında Türkiye'nin payının arttığı görülmektedir. Suriye'nin inşaat malzemeleri ithalatında Türkiye, 2011 yılında 158 milyon \$ ile %72,5'lik paya sahipken savaş sonrasında ani düşüşle 2012 yılında %33,3'e (yaklaşık 27 milyon \$) gerilemiş ancak 2017 yılında bu oran 57 milyon \$ ile %79,7'ye çıkmıştır¹⁰. Hatta bu oran 2015 yılında 92,5 milyon \$ ile en yüksek seviyesi olan %93,5'a çıkmıştır. Suriye'deki iç savaşın ülkede altyapı ve üstyapıda büyük tahribatlar yaratmış olması dolayısıyla, savaşın bitmesiyle birlikte inşaat sektöründe büyük bir ihtiyaç açığı doğacaktır. TRC3 Bölgesinin ülkeye komşu olması dolayısıyla bu avantajını kullanabilmesi için inşaat malzemeleri sektörünün güçlendirilmesi gerekmektedir. Sektördeki aktörlerin ulusal ve bölgesel rekabetçiliği arttıran bir yaklaşım olan kümelenme mantığı çerçevesinde bir araya gelmelerinin sağlanması gerekmektedir. Bu sebeple Bölgedeki ilgili paydaşlar harekete geçirilerek inşaat sektörünün kümelenmesi ve inşaat malzemelerinin ihracatına yönelik URGE projesinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

iii. Tanıtım ve Yatırım Destek

Ajansın orta vadeli olarak hazırlamış olduğu İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı kapsamında tanıtım ve yatırım destek faaliyetleri yürütülecektir. Bu çerçevede Bölgenin yatırım ortamının anlatıldığı bilgilendirici dokümanların hazırlanması ve yatırımcılara teşvik ve devlet desteklerinin aktarılacağı geniş katımlı bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesi planlanmaktadır.

1. **Teşvik ve Destek Tanıtım Toplantıları:** Ajans, Bölge illerinde devlet yardımlarına ilişkin uygulamaları tanıtmak ve bu uygulamalara başvuru yapan yatırımcılara bilgi vermek ve yatırımcıyı yönlendirmek üzere özellikle de hükümetin yerelde yatırımları geliştirmek ve artırmak amacıyla özel sektöre yönelik olarak geliştirdiği ve uyguladığı destek ve teşviklere ilişkin olarak, bilgilendirme faaliyetlerini dört ilde aktif bir şekilde gerçekleştirecektir. Destek ve teşvik uygulaması özelinde bilgilendirme ve tanıtım programları yapılabileceği gibi tek bir sektör ya da yatırım konusunu ihtiva eden odak toplantılar da organize edilecektir. Bu kapsamda, tekstil ve hazır giyim sektörünün Bölgede canlandırılmasına yönelik yatırımcı çekilmesi amacıyla bu sektöre öncülük eden bölgelerdeki yatırımcılara ziyaretler de gerçekleştirilecektir.

Hazır Giyim Sektörü Çatı Örgütleri ve Temsilcilerine Yönelik Toplantılar: İstihdam SOP'un birinci önceliği olan hazır giyim yatırımlarının Bölgede artırılması için, hazır giyim sektörü çatı örgütleri ve temsilcilerinden olan Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD), Moda ve Hazır Giyim Federasyonu ve Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birliklerine ziyaretler gerçekleştirilecektir. Yapılması planlanan toplantılarda Bölgenin yatırım ortamı ve avantajları anlatılarak hazır giyim yatırımlarının Bölgeye çekilmesi sağlanacaktır.

Çağrı Merkezi Firmalarına Yönelik Toplantılar: Bölgedeki çağrı merkezi yatırımlarını artırmaya yönelik olarak, destek ve teşvik uygulamalarının bölgesel avantajlarının aktarılacağı toplantılar düzenlenecektir. Bire bir çağrı merkezi firmaları ziyaret edilerek detayların aktarılacağı bu görüşmelerde yatırımcıların Bölgeyi ziyaret ederek yatırım ortamını yerinde görmeleri sağlanacaktır.

2. **Çağrı Merkezi Yatırım Rehberi:** TRC3 Bölgesinde çağrı merkezi yatırımlarının avantajlarının anlatılacağı bir çağrı merkezi yatırım rehberi hazırlanacaktır. Çağrı merkezi sektörünün mevcut

⁹ Türkiye İhracatçılar Meclisi Verileri, 2018.

¹⁰ trademap.org, 2018.

durumu, sektör büyüklüğü, yatırım tutarları, çağrı merkezi yatırımları için Bölgenin destek ve teşvik avantajları gibi bilgilerin yer alacağı rehber, ilgili paydaşlara ulaştırılacak ve yapılan firma görüşmelerinde yetkililer ile paylaşılacaktır.

iv. Ajans Destekleri

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) kapsamında ortaya konulan hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla Ajans desteklerinden faydalanılacaktır. Önceki yıllardan devam eden güdümlü projelerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için proje yürütücüsü kurumlara destek verilmeye devam edilecektir. Bununla birlikte yeni güdümlü projeler geliştirilecek ve uygulanması için çalışmalar yürütülecektir. Ayrıca SOP kapsamında belirlenen konulardaki projelerin fizibilite çalışmalarının hazırlanabilmesi amacıyla Fizibilite Desteği (FD) uygulamaya konulacaktır.

- 1. Cizre İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Güdümlü Projesi (2017):** Cizre’de geniş kapsamlı yatırım olanakları bulunmasına rağmen birçok girişimci imalat için uygun yer bulunamaması, yeterli bilgi birikimine sahip olunmaması ve yeteri kadar kalifiye elemanın bulunmaması gibi nedenler ile üretime yönelik adım atamamaktadır. Cizre’de İŞGEM’in kurulması vasıtasıyla bu sorunların birçok girişimci için ortadan kaldırılacağı ve başarılı bir şekilde yürütülmesi halinde de daha geniş kapsamda bir tesisinin kurulmasının önünü açacağı ve diğer TRC3 illerine de yayılacağı düşünülmektedir. Bu proje ile yeni kurulan küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) teşvik edilmesi, güçlendirilmesi, KOBİ’lerin ve girişimcilerin rekabet gücünün artırılması yoluyla TRC3 Bölgesinin kalkınmasına katkıda bulunmak genel hedefiyle toplam 5.000 m² kapalı alana sahip İş Geliştirme Merkezinin kurulması planlanmaktadır. Şırnak İl Özel İdaresi’nin yürütücü kuruluş olacağı projenin ortağı Cizre Ticaret ve Sanayi Odası’dır. Projenin tahmini maliyeti 8 milyon TL olup %90 (7.200.000 TL) Ajans katkısı öngörülmüştür. KAYS üzerinden başvurusu tamamlanan projenin içeriğinin geliştirilmesi süreci devam etmektedir.
- 2. Mardin OSB Enerji Verimliliği Güdümlü Projesi (GAP Ortak İşbirliği) (2017):** Mardin Organize Sanayi Bölgesi istihdam ve ihracat açısından TRC3 bölgesinin en önemli üretim merkezi konumundadır. Bölgenin üretim çeşitliliği sınırlı olup genel olarak gıda (un, bulgur), hazır giyim (fason) ve yerel piyasaya yönelik mobilya sektörlerine dayanmaktadır. Gıda sektöründe faaliyet gösteren firmalar OSB’nin ana omurgasını oluşturmaktadır. OSB’nin Irak piyasasına hâkim ve aynı zamanda bağlı durumda olduğunu söylemek mümkündür. Mardin’de düzenli ve ucuz elektrik temini, normal üretim düzeninin sürdürülmesi için de bir gerekliliktir. Özellikle enerji istikrarı sorunu üretici ve ihracatçıyı ciddi şekilde olumsuz etkilemektedir. Bu sorun, üretim ve verimlilik kayıplarının yanı sıra firmaların terminleri yerine getirememesi ve sevkiyat gecikmeleri gelir ve pazar kayıplarını beraberinde getirmektedir. Ajans ile GAP BKİ arasından geliştirilen Sanayide Enerji Verimliliği Pilot Uygulamaları Mali Destek programı yararlanıcı düzeyinde etkin bir karşılık bulamamıştır. Firmaların bu konudaki bilgi düzeyi ve isteksizliği enerji verimliliği-kalite ve yönetim sistemlerinin geliştirilmesi gibi konularda tüzel kurumsal yapılar üzerinden teknik kapasite geliştirmek suretiyle mesafe alınabileceğini göstermiştir. Bu açıdan enerji verimliliği ve etkinliği ile kurumsal sürdürülmesine ilişkin altyapının kurulmasını içeren projenin Mardin OSB’de bulunan firmaların tamamına hitap edecek olması ve kurulacak kapasitenin sürdürülebilir bir temele oturtulması ve bu arada OSB’deki firmaların düzenli ve daha ucuz elektrik talebinin karşılanması bu projenin temel gerekçelerini oluşturmaktadır. Gıda ürünleri üretim ve ticaret süreçlerinde değer zinciri üzerindeki verimsizliklerin giderilerek ilin tarıma dayalı gıda sanayi potansiyelinden daha etkin yararlanması, projenin genel hedefidir. Proje ile Mardin OSB’de bulunan daha az maliyetli sürekli enerji arzının sağlanması ve sanayi bölgesinde sürdürülebilir enerji yönetim sistemi altyapısının kurulması amaçlanmaktadır. Projenin iki temel faaliyeti bulunmaktadır; birincisi, Mardin Organize Sanayi Bölgesinde elektrik altyapısının güçlendirilmesi (indirici trafo merkezi kurulumu), ikincisi, Mardin Organize Sanayi Bölgesinde enerji yönetim sistemi kurumsal altyapısının kurulmasıdır. Projenin yürütücüsü Mardin OSB olup, ortağı bulunmamaktadır.

Projenin öngörülen toplam bütçesi yaklaşık 11,5 milyon TL olup, bunun 2.273.625,5 TL'si GAP BKİ-DİKA İşbirliğiyle yürütülen Sanayide Enerji Verimliliğinin İyileştirilmesi Pilot Uygulamaları Mali Destek Programı kapsamında kullanılamayan kaynak ile desteklenecektir. KAYS üzerinden başvurusu tamamlanan projenin içeriğinin geliştirilmesi ve nihai hale getirilmesi için GAP BKİ ile yürütülen çalışmalar devam etmektedir.

3. **Fizibilite Desteği:** Ajans, bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına ve bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik olarak, **İstihdam SOP kapsamında belirlenen konulardaki projelerin fizibilite çalışmaları için bu SOP kapsamında faaliyet gösteren kurum/kuruluşlara** doğrudan mali destek kapsamında yer alan fizibilite desteği sağlayacaktır.

v. Önemli Kamu Yatırımları

TRC3 Bölgesinde "İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP)" ile ilişkilendirilen devam eden kamu yatırımları tablodaki gibidir:

Tablo 11. İstihdam SOP ile İlgili Önemli Kamu Yatırımları

Proje Adı	İller	Sorumlu Kuruluş	Bütçe (bin TL)	Başlama-Bitiş Tarihi	İlgili Özel Amaç
İst. Eğt. ve Sos. Pol. Sek. Op. Prog. Destek. Proj.	Mardin, Batman, Siirt, Şırnak Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Şanlıurfa	GAP BKİ	115.986	2018-2021	1,2
GAP Eylem Planı Projeleri	Mardin, Şırnak Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis	GAP BKİ	1.990.403	2010-2021	3
Nusaybin-Cizre-Silopi-Habur Demiryolu ve Habur Lojistik Merkezi	Mardin, Şırnak	GAP BKİ	532.109	2011-2021	3
Diyarbakır- Mazıdağı (Mardin) İltisak Hattı	Mardin , Diyarbakır	GAP BKİ	316.701	2017-2019	3
Siirt Hv. Muhtelif Altyapı İşleri	Siirt	GAP BKİ	25.000	2017-2019	3
Şırnak Havaalanı İnşaatı	Şırnak	GAP BKİ	243.731	2008-2018	3

e. Program Süresi ve Zaman Planlaması

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP), orta vadeli bir program olup 3 yıl içerisinde faaliyetlerinin tamamlanması planlanmaktadır. Bu süreçte ilk yıl ihtiyaçların ortaya konulması amacıyla ağırlıklı olarak araştırma ve analiz çalışmaları yürütülecektir. Araştırma, analiz ve programlama bileşenleri ile birlikte 2019 yılı içerisinde daha çözüm odaklı müdahale yöntemleri geliştirilerek ilgili kurum/kuruluşlarla işbirlikleri tesis edilecektir. İkinci yılda programın özel amaçlarına uyumlu olarak Bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanacak MDP ile çalışmalar devam edecektir. Programın etki değerlendirmesinin ise Program kapsamında yürütülen MDP'lerin tamamlanması akabinde yapılması planlanmaktadır. Programın 2019 yılı için zaman planlaması aşağıdaki tabloda detaylandırıldığı gibidir (2019 yılı sonrasındaki faaliyetler için yıllık bazda öngörüle bulunulmuştur).

Tablo 12. İstihdam SOP Zaman Planlaması

Proje ve Faaliyet Alanı	Bileşen Adı	Bileşen Türü	Yöntem	Sorumlu Birim	İlgili Birim	2019		2020		2021	
						1	2	1	2	1	2
Araştırma, Analiz ve Programlama	TRC3 Bölgesi Tekstil ve Hazırgiyim Sektör Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	ŞYDO	ASGPB, YDO	X	X				
	TRC3 Bölgesinde İstihdam Yoğun Sektörlerin Geliştirilme Potansiyeli Raporu	Faaliyet	Araştırma Raporu	MYDO	ASGPB, YDO	X	X				
	OSB Sektörel Öneri Analiz Raporu	Faaliyet	Analiz Raporu	MYDO	ASGPB, YDO	X	X	X			
İşbirliği ve Koordinasyon	İstihdam SOP Çalıştayları	Faaliyet	Çalıştay	ASGPB	YDO, KKB	X	X				
	İstihdam SOP Çalışma Grubu Toplantıları	Faaliyet	Toplantı	YDO	ASGPB, KKB	X	X	X	X	X	X
	Yatırım Ortamı Çalışma Grubu Toplantıları	Faaliyet	Toplantı	YDO	ASGPB, KKB	X		X		X	
	Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi İle İşbirliği	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB		X		X		X
	Dış Fonlar Kapsamında Proje Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	DİFB	YDO, ASGPB	X	X	X	X	X	X
	Batman Tekstil ve Hazır Giyim Kümesi URGE Projesinin Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	BYDO	ASGPB	X	X	X			
	TRC3 Bölgesi İnşaat Malz. İhracatına Yönelik URGE Projesinin Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB	X	X	X			
Tanıtım ve Yatırım Destek	Tesvik ve Destek Tanıtım Toplantıları	Faaliyet	Toplantı	YDO	PYB, KKB	X		X		X	
	Çağrı Merkezi Yatırım Rehberi	Faaliyet	Rehber	BYDO	YDO, KKB	X	X				
	Hazır Giyim Yatırım Rehberi	Faaliyet	Rehber	YDO	KKB			X	X		
Ajans Destekleri	Cizre İş Geliştirme Merkezi Projesi	Alt Program	Güdümlü Proje Desteği	ŞYDO	ASGPB PYB, İDB	X	X	X	X		
	Mardin OSB Enerji Verimliliği Projesi	Alt Program	Güdümlü Proje Desteği	MYDO	ASGPB PYB, İDB	X	X	X	X		
	Teknik Destek Programı	Alt Program	Teknik Destek	PYB	ASGPB İDB, YDO			X	X	X	X
	Fizibilite Desteği	Alt Program	Fizibilite Desteği	PYB	ASGPB İDB, YDO	X	X	X	X		
	İstihdamın Artırılması MDP	Alt Program	MDP	PYB	ASGPB İDB, YDO					X	X

f. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı (İstihdam SOP) için yönetim ve koordinasyon düzenlemeleri kapsamında “ajans dışı” ve “ajans içi” paydaşların içinde olduğu bir yapı tasarlanmıştır. İstihdam SOP proje ve faaliyetlerinin ana yürütücüsü Dicle Kalkınma Ajansı olacaktır.

Ajans içi yönetim ve koordinasyon düzenlemesinde Ajansın ilgili tüm birimleri yer almaktadır. Programının uygulamaya konulması ve hedeflerine ulaşması için ana sorumlu birim Araştırma, Strateji Geliştirme ve Planlama (ASGPB)’dir. Bununla birlikte çeşitli faaliyetlerde Ajansın diğer birimleri sorumlu/ilgili birim olarak çalışmaların yürütülmesinden sorumlu olacaktır. Program Süresi ve Zaman Planlaması başlığı altında verilen tabloda her bir proje ve faaliyet alanı için tayin edilen sorumlu

birimler detaylı olarak verilmiştir. SOP kapsamında yürütülecek faaliyetlerde görevli olan birimler faaliyetlerin sorunsuz şekilde uygulanmasından sorumludur. Faaliyetlerin gerçekleştirmelerinin takibi amacıyla ASGPB başlığında bir SOP yürütme komisyonu kurulacaktır. Faaliyetlerle ilgili tüm birimlerden temsilcilerin bulunacağı komisyon üç ayda bir toplanacaktır. Birimler sorumlu oldukları faaliyetlerin ilerlemelerini ve gerçekleştirmelerini takip edecek ve komisyona sunacaktır. Yapılan toplantılarda faaliyetlerin gerçekleştirme durumları, varsa yaşanan sıkıntılar ve bunlara dair çözüm önerileri ortaya konacaktır.

SOP hedeflerine ulaşmak için Bölgedeki paydaşlar ile de işbirliği yapılacaktır. Ajans dışı yönetim ve koordinasyon düzenlemelerinde; programın uygulanmasına katkı sağlayacak olan tüm dış paydaşlar yer alacaktır. Dış paydaşlar ile işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasından ASGPB, Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi (DİFB) ve Yatırım Destek Ofisleri (YDO) sorumludur.

g. İzleme ve Değerlendirme

İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programının (İstihdam SOP) izleme ve değerlendirmesinin yapılması amacıyla ASGPB ve İzleme ve Değerlendirme Birimi (İDB) koordinasyonunda Ajans içi ilgili tüm birimlerin katılımıyla altışar aylık dönemlerde izleme ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirilecektir.

SOP kapsamında belirlenen faaliyetlerin izlemesi sorumlu birimler tarafından gerçekleştirilecek olup elde edilen veriler ve oluşturulan raporlar konsolide edilmek ve değerlendirilmek üzere İDB'ye iletilecektir. Ajans tarafından yürütülecek alt programların ve güdümlü projelerin uygulanmasından Program Yönetimi Birimi (PYB), izlenmesinden ve değerlendirilmesinden İDB, Avrupa Birliği ve benzeri dış kaynaklı fon bulma ve SOP kapsamında bu fonlara ait projelerin yazılmasından ve yürütülmesinden DİFB sorumludur. SOP kapsamında yapılacak araştırma ve analiz çalışmalarının yürütülmesinden ASGPB, tanıtım ve yatırım destek faaliyetlerinin uygulanmasından YDO'lar sorumludur. İşbirliği ve koordinasyon faaliyetleri ise ASGPB, DİFB ve YDO'lar tarafından gerçekleştirilecektir.

SOP İlerleme Raporlarının ve SOP Kapanış Raporunun hazırlanmasından İDB sorumludur. İzleme faaliyetleri, programda belirlenen performans göstergelerinin gerçekleşme oranlarının doğru veriler toplanarak analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve bunların raporlanmasını içermektedir. Toplanan veriler değerlendirmenin ana unsurları olan etkinliği, etkililiği, verimliliği, uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği çerçevesinde irdelenecek ve değerlendirme sonuçları Bakanlığa raporlanacaktır.

5. Kurumsal Dönüşüm Sonuç Odaklı Programı

a. Amaç

Genel Amaç

Ajansın görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için beşerî, mali ve teknik kapasitesini geliştirmek suretiyle pro-aktif roller üstlenerek Bölgenin kalkınmasında lider kurum olabildiğini sağlamak

Özel Amaçlar

1. Ajansın beşerî, fizikî ve teknik altyapısını geliştirerek kurumsal kapasiteyi artırmak
2. Ajans personelinin SOP hazırlama, yürütme ve değerlendirme çalışmalarını yürütebilmesine yönelik gerekli kapasiteyi oluşturmak
3. Belirlenen SOP'ların etkin yürütülmesine yönelik Bölgedeki diğer kurumlarla iş birlikleri geliştirmek
4. Ajansın ve Bölgenin tanıtımını sağlamak

b. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Kalkınma ajanslarının görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için mülga Kalkınma Bakanlığı tarafından, geçmiş uygulama tecrübeleri de dikkate alınarak, yeni bir vizyon çerçevesinde ajanslarda kurumsal dönüşüm süreci başlatılmıştır. Bakanlık tarafından, 2017 yılının son döneminde ajansların SOP sistemine geçişini sağlamaya yönelik çeşitli eğitim ve tanıtım toplantıları düzenlenerek bu süreçte hem personelin hem de temel paydaşların bilgilendirilmesi konusundaki ihtiyaçlar ortaya konmuştur. Gerek geçiş dönemi olan 2019 yılı içerisinde gerekse SOP'ların orta vadeli uygulama döneminde, Ajansın belirlediği programların başarılı bir şekilde yürütebilmesi için mevcut insan kaynağının da bu dönüşüme başarılı bir şekilde adapte olması gerekmektedir. Bu sebeple Ajans personelinin henüz deneyimi olmadığı yeni uygulamalarla ilgili uzmanlaşmasını sağlamak için hizmet içi eğitimler verilecektir. SOP'ların oluşturulması kadar yürütülmesi ve tamamlanmasının akabinde de etki değerlendirmesinin yapılması kritik öneme sahip olup kapasite gerektirmektedir. Bu kapasitenin de Ajans personeline oluşturulabilmesi için gerekli eğitimlerin alınması sağlanacaktır.

SOP'ların başarıya ulaşmasında Ajans'ın Bölgedeki paydaşlar ile yakın temasta olması gerekmektedir. Ajansın doğrudan gerçekleştireceği faaliyetler ile birlikte Bölgedeki diğer paydaşlarla geliştireceği iş birlikleri SOP'ların daha etkin yürütülmesine olanak sağlayacaktır. Bu sebeple Ajans diğer kurumlarla iş birliklerinin oluşturulmasına özel önem gösterecektir.

c. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Kurumsal Dönüşüm SOP kapsamında 2019 yılında yapılacak faaliyetlere ilişkin çıktı göstergeleri aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir.

Tablo 13. Kurumsal Dönüşüm Sonuç Odaklı Programı Çıktı Göstergeleri

Proje ve Faaliyet Alanı	Gösterge Adı	2019 Yılı Hedefi	Birim	Doğrulama kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Hazırlanan strateji belgesi sayısı	1	adet	Faaliyet Raporu
İşbirliği ve Koordinasyon	Düzenlenen SOP geliştirme ve değerlendirme toplantı sayısı	4	adet	Faaliyet Raporu, Toplantı imza föyleri
	Düzenlenen Ajans Üniversite İşbirliği Platformu toplantı sayısı	4	adet	Faaliyet Raporu, Toplantı tutanakları
	Ajans Üniversite İşbirliği Platformunda öğretim üyesi sayısı	12	kişi	Faaliyet Raporu, Toplantı tutanakları

Proje ve Faaliyet Alanı	Gösterge Adı	2019 Yılı Hedefi	Birim	Doğrulama kaynağı
	Geliştirilen ilçe proje ofisi sayısı	10	adet	Faaliyet Raporu
	Düzenlenen YK toplantı sayısı	12	adet	Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Personele verilen eğitim sayısı	10	adet	Faaliyet Raporu
	Eğitim alan personel sayısı	50	kişi	Faaliyet Raporu
	Yeni istihdam edilen personel sayısı	21	kişi	Faaliyet Raporu
	Denetim sayısı	2	adet	Faaliyet Raporu
	Bilişim altyapısının geliştirilmesi için alınan hizmet sayısı	2	adet	Faaliyet Raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	Tanıtıma yönelik katılım sağlanan fuar sayısı	1	adet	Faaliyet Raporu
	Tanıtıma yönelik hazırlanan içerik/doküman sayısı	3	adet	Faaliyet Raporu

d. Proje ve Faaliyetler

i. Araştırma, Analiz ve Programlama

- Kurumsal Stratejik Plan (2019-2023):** Bölge Planına paralel olarak kurgulanan Ajansın Kurumsal Stratejik Planı'nın 2019 yılında tamamlanıp uygulamaya konması planlanmaktadır. Ajansın Bölge Planı'ndaki hedeflerin gerçekleştirilmesinde oynayacağı rolü ve kurumsal stratejik yönelimini ortaya koyan Stratejik Planın uygulamaya yönelik faaliyetleri, zaman içerisinde programlama kültürünün gelişmesine katkıda bulunmanın yanı sıra örgütsel koşullanmanın altyapısını da oluşturacaktır. Çalışmada kurumsal değerlendirme ve paydaş analizine de yer verilecek olup stratejilerin doğru belirlenmesine katkı sunması sağlanacaktır.

ii. İşbirliği ve Koordinasyon

- SOP Geliştirme ve Değerlendirme Toplantıları:** Ajansın belirlediği SOP'ların sorunsuz bir şekilde uygulanabilmesi, izlenmesi ve raporlanması için öncelikle yönetim ve koordinasyon düzenlemeleri çerçevesinde Ajans birimlerindeki personellerden oluşan komisyonlar oluşturulacaktır. Bu komisyonların belirlenen aralıklarda bir araya gelmesi ve çalışmalarını yürütmesi sağlanacaktır. Belirlenen SOP'ların geliştirilmesi amacıyla, SOP'lar kapsamında yapılan çalıştaylar ve çalışma grubu toplantılarında paydaşlar tarafından sunulan görüş ve öneriler bu komisyonlar tarafından değerlendirilerek uygunluğu kapsamında SOP faaliyetlerinde yer verilecektir. Bu çalışmalarla SOP'lar için üst çerçeve dokümanlarının hazırlanması hedeflenmektedir.
- Ajans Üniversite İşbirliği Platformu Toplantıları:** Ajansımızın girişimleriyle, Ajansımız ve Bölgemizde bulunan üniversiteler arasında işbirliğini tesis etmek üzere, yürütülen mevcut çalışmaların yanında yeni projeler tasarlamak ve uygulanmasına altyapı oluşturmak amacıyla 2016 yılında "Ajans-Üniversite İşbirliği Platformu" oluşturulmuştur. 2019 yılı itibarıyla, söz konusu platformun SOP'ların geliştirilmesi ve faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülebilmesine aracılık edecek şekilde bir araya gelmesi sağlanacaktır.
- İlçe Proje Ofislerinin Geliştirilmesi:** Ajans tarafından Bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; Bölgedeki kamu kurum ve kuruluşlarının bünyesinde bulunan proje ofislerinin genişletilerek İlçe Proje Ofislerinin tesis edilmesi amaçlanmıştır. Bölgedeki tüm ilçeler için ayrı ayrı oluşturulan İlçe Proje Ofisleri ile kurumların proje geliştirme kapasitesinin artırılması, ulusal-uluslararası fonlardan haberdar edilmesi ve iş birliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır. Bununla birlikte ilçe

proje ofisleri yoluyla Bölgede oluşturulacak kapasitenin, Ajans tarafından belirlenen SOP'ların hedeflerinin gerçekleştirilmesine imkân verecek şekilde kullanılması sağlanacaktır.

4. **Yönetim Kurulu Toplantıları:** Ajans Yönetim Kurulu toplantıları en az ayda bir kez olmak üzere gerçekleştirilecektir. Toplantıların Ajansın faaliyette bulunduğu 4 ilde sıralı olarak yapılması planlanmaktadır. Ancak Bölge koşulları da göz önünde bulundurularak bazı toplantıların sıra gözetmeden yapılması zorunluluğunun ortaya çıkması durumunda, Yönetim Kurulu Başkanının onayı ile belirlenecek bir ilde toplantı düzenlenebilecektir. Bununla birlikte olağanüstü durumlarda, yine Yönetim Kurulu Başkanının onayı ile telekonferans aracılığıyla Yönetim Kurulu toplantılarının gerçekleştirilmesi söz konusu olabilecektir.
5. **Kalkınma Kurulu Toplantıları:** 19.08.2016 tarih ve 29806 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Kalkınma Ajansları Kalkınma Kurullarına Temsilci Gönderecek Kurum ve Kuruluşların Belirlenmesi ve Bazı Bakanlar Kurulu Kararlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Karar” çerçevesinde düşen Kurul Üyelikleri sonrasında 15/07/2018 tarihinde yayınlanan 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kalkınma Kurulları yeniden yürürlüğe girmiştir. Kalkınma Kurulu’nun oluşturulacak sektörel çalışma grupları ile birlikte daha etkin faaliyete geçmesi sağlanacaktır.

iii. Kapasite Geliştirme

1. **İnsan Kaynağının Geliştirilmesi:** Ajans mevcut durumda 1 genel sekreter, 26 uzman, 3 destek personeli ve 38 (31’i hizmet personeli ve 7’si güvenlik görevlisi) yardımcı hizmetler personeli olmak üzere toplam 68 çalışan ile dört ilde (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) faaliyetlerine devam etmektedir. Ajanstaki boş pozisyonlar (iç denetçi ve hukuk müşaviri) ve ajansın personel devir oranı göz önünde bulundurularak 2019 yılı içerisinde 1 iç denetçi, 1 hukuk müşavirliğinden sorumlu uzman ve 19 uzman personel alımı planlanmaktadır. Ajansın mevcut personel durumu ve personel ihtiyacı aşağıdaki tablolarda verildiği gibidir.

Tablo 14. Ajansın Mevcut İnsan Kaynağı Dağılımı

Kurumsal Yapılanma	Fiziki Mekan	Genel Sekreter	İç Denetçi	Uzman				Destek Personel	Yardımcı Hizmetler Personeli	Toplam Personel
				Hukuk Müşaviri	Birim Başkanı	Koordinatör	Uzman			
Genel Sekreterlik Makamı		1	0	0						1
Kurumsal Koordinasyon	Ana Hizmet Binası				1		1	3	28	33
Dış İlişkiler ve Fonlar					1		2			3
Araştırma, Strateji Geliş. ve Planlama					1		3			4
Program Yönetimi					1		2			3
İzleme ve Değerlendirme					1		3			4
Mardin Yatırım Destek Ofisi						1	2		1	4
Batman Yatırım Destek Ofisi	Yatırım					1	2		3	6
Şırnak Yatırım Destek Ofisi	Destek					1	0		3	4
Siirt Yatırım Destek Ofisi	Ofisleri					1	2		3	6
Toplam Personel		1	0	0	5	4	17	3	38	68
					26					

Tablo 15. Ajansın Personel İhtiyacı Dağılımı

Kurumsal Yapılanma	Fiziki Mekan	İç Denetçi	Uzman		Destek Personel	Yardımcı Hizmetler Personeli	Toplam
			Hukuk Müşaviri	Uzman			
Genel Sekreterlik Makamı	Ana Hizmet Binası	1	1		0	0	2
Kurumsal Koordinasyon				2			2
Dış İlişkiler ve Fonlar				1			1
Araştırma, Strateji Geliş. ve Planlama				3			3
Program Yönetimi				1			1
İzleme ve Değerlendirme	Yatırım Destek Ofisi	1		2	0	0	2
Mardin Yatırım Destek Ofisi				2			2
Batman Yatırım Destek Ofisi				2			2
Şırnak Yatırım Destek Ofisi				4			4
Siirt Yatırım Destek Ofisi				2			2
İhtiyaç DuyulanToplam Personel			1	19	0	0	21
				20			

Bölgesinde kalkınmaya önderlik eden bir kurum olarak Ajansın görev ve faaliyetlerini başarıyla yürütmesi; istihdam ettiği personelinin motivasyonu, bilgisi ve deneyimi ile doğru orantılı olarak gerçekleşmektedir. Bu sebeple Ajansın başarısında en önemli etken beşerî kaynak yönetimi olarak görülmektedir. Personelin bilgi, beceri ve niteliklerinin bölgesel ve kurumsal önceliklere göre stratejik bir yaklaşımla geliştirilmesine özel önem verilecektir. Mevcut deneyim ve bilgi birikimleri dikkate alınarak uzmanların fuar, seminer, toplantı ve konferanslara katılımları teşvik edilecektir.

1.1. Eğitimler: Yeni işe alınacak personelin oryantasyonuna yönelik eğitimlere devam edilecek, genel ve birimlere yönelik hizmet içi eğitimlerle birlikte kişisel gelişim eğitimleri düzenlenecektir. Yeni başlayacak personele Ajans'ın temel fonksiyonları hakkında bilgi verilerek personelin görevine adaptasyonun hızlandırılması ve personelden daha hızlı verim alınması amaçlanmaktadır. Oryantasyon süreci sonucunda yeni başlayan personele Ajans'ın temel fonksiyonları hakkında uygulamalı testler yapılacak ve bu testler deneme süresi sonunda personel hakkında Genel Sekreterlik görüşü oluşturulmasına altlık oluşturacaktır. Uygulanması planlanan oryantasyon eğitiminin temel başlıkları aşağıdaki gibidir.

Tablo 16. Yeni Personel İçin Düzenlenecek Oryantasyon Eğitimleri

S.No	Eğitimin Adı	Tahmini Süre
1	Proje Hazırlama Eğitimi	3 gün
2	Proje Değerlendirme Süreci Eğitimi	3 gün
3	Uygulamalı İzleme Süreci Eğitimi	2 gün
4	Satın Alma Süreci Eğitimi	1 gün
5	Resmi Yazışma Kuralları Eğitimi	1 gün
6	İş Kanunu/Özlük Hakları/Sözleşme Bilgilendirmesi	1 gün
7	Yönetim Kurulu/Kalkınma Kurulu Toplantı ve Üyeleri Hakkında Bilgilendirme	1 gün
8	Devlet Destekleri ve Teşvikleri	2 gün
9	Bölge Planı ve Diğer Kalkınma Planları Hakkında Bilgilendirme	2 gün
10	EBYS/KAYS Programlarının Kullanımı Hakkında Bilgilendirme	1 gün
11	2009-2018 Ajans Faaliyet Raporları	3 gün
12	Bölge'nin Tanıtımı	4 gün
13	AB ve Diğer Uluslararası Fonlar	2 gün

Ajans'ın çalışma alanı içerisinde personelin yetkinliklerini geliştirmek üzere Bakanlık başta olmak üzere kamu kurumlarının kendi plan ve programları dâhilinde katılım çağrısı yaptıkları eğitimlerden faydalanılacaktır. Diğer kurumların düzenlediği eğitimlere katılan personelin, edindiği bilgi ve tecrübeyi ilgili diğer Ajans personellerine aktarmaları sağlanacaktır. Bununla

birlikte, personelin mesleki ve kişisel gelişimine katkı sunacak ve Ajans çalışmalarında verimliliğini ve bilgi düzeyini artıracak eğitimlerin düzenlenmesi sağlanacaktır. 2019 yılında Ajans bütçesinden karşılanmak üzere alınması öngörülen eğitimler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Yıl içinde ortaya çıkacak ihtiyaçlar doğrultusunda aşağıdaki eğitimlere ek eğitimler düzenlenebilecektir. Aynı zamanda, personelin sektörel çalışma konuları ile ilgili yurtiçi çalışma ziyareti, toplantı, seminer, konferans ve fuar katılımları sağlanacaktır.

Tablo 17. 2019 Yılında Alınması Planlanan Eğitimler

S. No	Eğitimin Adı	Tahmini Süre	Takvim	Hedef Kitle
1	İletişim ve Çatışma Yönetimi	2 gün	Şubat	Tüm Birimler
2	Sektörel Analiz Yöntemleri	3 gün	Mart	ASGP, YDO, DİFB, PYB
3	Erasmus+ Proje Yazma Eğitimi	3 gün	Nisan	DİFB, YDO, ASGP
4	Zaman Yönetimi	1 gün	Nisan	Tüm Birimler
5	Kolaylaştırıcı/Moderatör	3 gün	Mayıs	Tüm Birimler
6	Stratejik Plan Hazırlama	3 gün	Haziran	ASGP, YDO
7	Eğiticinin Eğitimi (Stratejik Plan)	5 gün	Haziran	ASGP, YDO
8	Fizibilite Hazırlama ve Değerlendirme	5 gün	Eylül	Tüm Birimler
9	Mali Tabloların Analizi	2 gün	Ekim	PYB, İDB
10	Kamu İhale Kanunu	3 gün	Kasım	Tüm Birimler

1.2. Staj Programı: Tanıtım ve işbirliği amaçlı geniş kapsamlı yurtdışı ziyaretlerinde, işbirliğine yönelik niyet beyanı yapılmakta fakat bu işbirliğinin nasıl tesis edileceğine ilişkin detaylı çalışma imkânı olamamaktadır. Ayrıca üst düzey heyet (YK üyeleri) ile yapılan çalışma ziyaretleri, temsil noktasında faydalı olsa da organizasyon yükü nedeniyle Ajans personeline istenen katkıyı sağlayamamaktadır. Bu durumda uzman personelin bir uygulama programı ya da kurumların ikili uzlaşmaları ile daha uzun süreli ve daha odak katılımlı staj türü ziyaretlerde edinecekleri tecrübe ve bakış açısının faydasına binaen yurtdışı staj programına katılımları sağlanacaktır. Yıl içerisinde toplamda en fazla iki adet staj programı sağlanacak olup bu kapsama ilgili Bakanlıklar ile bunların dışındaki programlar da dâhildir. Staj programına katılacak olan personelin, Ajansta uzmanlaşma sağlamak için üzerinde çalıştığı ve başlamış olan somut bir çalışma konusu ile staj programına katılım sağlaması gerekmektedir. Ayrıca, staj ile edindiği tecrübeyi Ajanstaki çalışma konusuna aktarması beklenmektedir.

2. Denetimler

İç Denetim: Bağımsız Denetim Raporuna ilişkin olarak İç Kontrol Sistemindeki eksikliklerin giderilmesi için İç Denetçi istihdamı planlanmaktadır. 2018 yılı içerisinde yapılan personel alımında İç Denetçi başvurusu gerçekleştirilmemiştir.

Dış Denetim: Ajansın dış denetimi uygun bulunacak bir bağımsız denetim firması tarafından 2019 Mart ayına kadar gerçekleştirilecektir.

Sayıştay Denetimi: Sayıştay Denetimi kapsamında Ajans'ta devam eden çalışmalar, Sayıştay tarafından yayımlanmış bulunan Düzenlilik Denetimi Rehberinin 10/04/2011 tarihli versiyonu kapsamında yürütülmektedir. 2019 yılında olası bir denetime hazır olmak açısından gerekli faaliyetler yürütülmektedir.

Mali Yönetim Yeterliliği: 2011 yılında yürütülen hazırlık faaliyetleri sonucunda 'Mali Yönetim Yeterliliği' almaya hak kazanan Ajans'ta, 2017 yılında da Mali yönetim Yeterliliği gerçekleştirilmiştir. Yeterlilik kriterlerini sistemli hale getirmeye yönelik faaliyetlere 2019 yılında da devam edilecektir.

3. Bilişim Teknolojileri Altyapısının Geliştirilmesi

Ağ: Ajansın veri iletişiminin daha güvenli, hızlı ve kesintisiz olmasını sağlamak için Ajans merkezi ve Yatırım Destek Ofislerinde kullanılan Metro İnternet ve VPN hizmeti alımına devam edilecektir. Ayrıca Ajans merkezi ve ihtiyaç halinde Yatırım Destek Ofislerine ziyaret veya çalışma amaçlı gelen misafirler için sunucularla iletişimi olmayan misafir ağı geliştirilecektir. Ajans merkezinin kablosuz ağ altyapısının güçlendirilmesi için acces point alımı sağlanacaktır. Ayrıca daha hızlı ve verimli iletişim için sunucu odası ile diğer ana bağlantı noktalarına fiber kablo sağlanacaktır. Sunucu odasındaki iklimlendirme sorununun ortadan kaldırılması ve en uygun standartlara getirilmesi için uygun hassas klimaların alınması sağlanacaktır.

KAYS: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın mülga Kalkınma Bakanlığı ile işbirliği çerçevesinde TÜBİTAK yardımı ile Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemine (KAYS) entegre edilen ve 2013 yılı çağrılarında uygulamaya alınan "Online Başvuru" ve "Değerlendirme" modülleri ile "İzleme ve Değerlendirme" modülü hali hazırda uygulanan ve başlayacak olan güdümlü projeler ile önceki mali destek programları kapsamında izlemesi devam eden projeler için kullanılmaya devam edilecektir. Yine işbirliği içerisinde devreye alınan "Bütçe Muhasebe" ve "İnsan Kaynakları" modüllerinin kullanımına aktif olarak devam edilecek ve kullanım için hazırlanacak yeni modüller konusunda gelişmeler takip edilecektir.

Güvenlik: Ajansın yazılım (anti-virüs) güvenliği 2017 yılı içerisinde alınan 3 yıllık lisans ile sağlanmıştır. Yetkisiz erişimler ve saldırılara, casus yazılımlara, istenmeyen e-postalara ve bilgi hırsızlığına karşı gerekli önlemler alınmaya devam edilecektir. Ajans Ana Hizmet Binasında (Mardin) bulunan bilişim altyapısının, herhangi bir afet durumunda sürdürülebilir olması ve verilerin güvenli bir şekilde muhafaza altına alınması amacıyla Batman Yatırım Destek Ofisinde kurulan yedekleme sisteminin sağlıklı bir şekilde işlemesi temin edilecektir.

Bilgisayarlar (İstemci ve Sunucu) ve Diğer Donanımlar: Yeni personel alımı ve diğer ihtiyaçlara bağlı olarak Ajansta oluşacak masaüstü ve dizüstü bilgisayar gereksinimleri karşılanacaktır. Ayrıca Ajansın ihtiyaçlarına uygun olarak; yazıcı, tarayıcı, fotokopi cihazları, sunum cihazları ve taşınabilir diskler gibi ek donanım gereksinimleri karşılanacaktır. İhtiyaca bağlı olarak mevcut sunucuların donanımlarının yenilenmesi, yazılımlarının güncellenmesi, disk ve bellek kapasitesinin artırılıp daha fazla veri saklanması ve bu verilere daha kısa sürede erişilebilmesi sağlanacaktır. Yeni uygulama yazılımları sebebiyle ihtiyaç hissedilmesi halinde sanallaştırma teknolojileri uygulanarak sunucu sayısı artırılabilir.

İnternet Uygulamaları: Ajans faaliyetlerinin ve Ajans ile ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanarak kamuoyunun zamanında ve doğru olarak bilgilendirilmesini sağlayan (www.dika.org.tr) internet sitesinin altyapısı güçlendirilecek, kullanıcı dostu ve gelişmiş arayüz çalışmaları yapılacak ve mobil uygulama geliştirilecektir. Bununla birlikte Bölge illerinin yatırım ortamını sunan Yatırım Destek Ofislerinin web sayfası iyileştirme ve tasarım çalışmaları devam edecektir. Ajans ana internet sitesi ile dört YDO'ya ait internet sitelerinin yenilenmesi ve geliştirilmesi sağlanacaktır. Bölgede çok sık yaşanan internet kesintilerinden dolayı, mevcut kullanımda olan internet bağlantı sistemine yönelik bir yedekleme sistemi kurulması için sürdürülen çalışmaların 2019 yılı içerisinde tamamlanması planlanmaktadır.

Bakım: Ajans bünyesinde mevcut bilgi iletişim teknolojileri altyapısının sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla bakım ve onarım çalışmaları yapılacak ve gerekli hizmet alımları yapılacaktır.

Yazılım: Aktif olarak kullanılan EBYS ve KAYS yazılımlarının yanında personelin görev ve çalışmalarını yönetebileceği, birim başkanı ve Genel Sekreter tarafından personelin performansının ölçülebileceği ve Ajans iş süreçlerine uygun olarak bazı modülleri tamamlanan DİKANET yazılımının geliştirilmesine devam edilecektir. Ajans bilgisayarları üzerinde çalışan işletim sistemleri, ofis yazılımları, veri tabanları, iletişim ve istatistik yazılımları ve diğer yazılımların

gereksinimleri karşılanacak ve güncellemeleri gerçekleştirilecektir. Ajans'ın mekânsal ve sosyo-ekonomik analizleri gerçekleştirebilecek yazılım altyapısının geliştirilmesi de hedeflenmektedir.

4. Yardımcı Hizmetler ve Diğer Alımlar

Yardımcı Hizmetler: Yardımcı hizmetler, hizmet alımı yolu ile gerçekleştirilen giderler ile iletişim giderlerini kapsamaktadır. Hizmet alımı yolu ile gerçekleştirilen giderler; temizlik, güvenlik ve araç kiralama ve Ajans araçlarının bakımı gibi hizmetleri kapsamaktadır. İletişim giderleri telefon, internet, kargo, kurye, posta ve diğer gönderim işlemlerini içermektedir. Bunun yanı sıra vekâlet ve noter ücretleri, banka masrafları, ihale ilan bedelleri, sözleşmelerden kaynaklanan vergi giderleri vb. giderler de söz konusu olabilecektir.

Demirbaş, Ofis Ekipmanı ve Tüketime Yönelik Mal ve Malzemeleri İhtiyaç Tespiti ile Temini: Genel sarf malzemeler ile birlikte Ajans ana hizmet binası ve diğer illerdeki YDO'lar için gerekli olan her türlü ofis ekipmanı ve demirbaş alımı yapılacaktır. Yine Ajansın kullanmış olduğu taşıtlar ve mevcut hizmet binasının kalorifer sistemi için akaryakıt alımı gerçekleştirilecektir. Ajansımız kullanımında bulunan ve bakım giderlerinin artması sebebiyle ekonomik açıdan değiştirilmesi gereken Ajans araçlarının yenilenmesi sağlanacaktır.

iv. Tanıtım ve Yatırım Destek

1. **Emitt 23. Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı (İstanbul):** Bölge illerinin yatırım ortamı başta olmak üzere ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılması ve imaj açısından sahip olduğu 'olumsuz' algının kırılması, Bölgenin turizm sektörü başta olmak üzere aktif olduğu her alandaki yatırım ve yatırıma ilişkin girişimciliğin sürdürülmesinde en az devlet destek ve teşvikleri kadar önemli bir faktör niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda, dünyanın en önemli turizm tanıtım organizasyonlarından biri olan Emitt fuarı, TRC3 Bölgesi açısından sektörel bilinirliğin sağlanması ve turizmde yer edinilmesinden daha fazla anlam ve etki ihtiva etmektedir. Ajans dört ilin Valiliği ile ortak olmak üzere, Bölge illerinde turizm başta olmak üzere sektörde yer alan paydaşların işbirliğiyle Bölgenin etkin tanıtımını sağlamak amacıyla bu fuara katılım sağlayacaktır (31 Ocak – 3 Şubat 2019). Fuarda 410 m2 alanda her il için bir gezi noktası ve tema seçilerek tasarlanan stantta özellikle Bölgede faaliyet gösteren özel sektör temsilcilerinin ulusal ve uluslararası alanda açılım sağlamaları ve iletişim kanalları ile doğrudan temas kurmaları hedeflenmektedir.

2. **Ajansın ve Bölgenin Tanıtımına Yönelik İçerik Hazırlama:** Ajansımızın ve Bölgemizin görünürlüğü ve bilinirliğinin artırılması amacıyla çeşitli tanıtım materyalleri hazırlanacaktır:

- Türk Hava Yolları tanıtım materyallerine içerik hazırlanması,
- Ulusal gazetelere haber ve tanıtıcı bilgilendirme yapılması,
- Turizm destinasyonlarının tanıtımı ve harita, broşür basımı.

3. **Batman Tanıtım Filmi:** Batman ilinin sanayi, turizm, tarım ve ticaret altyapısının geliştirilmesi ve etkili tanıtımının sağlanması amacıyla Batman Valiliği öncülüğünde ve Batman Yatırım Destek Ofisi koordinasyonunda ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde "Batman Tanıtım Projesi" başlatılmıştır. Proje kapsamında, ilgili tüm kurum ve kuruluşların katılımıyla Batman İli Tanıtım Filmi Hazırlama Komisyonu oluşturulmuştur. Komisyonun öneriler ile geliştirilecek içerik doğrultusunda Batman Tanıtım Filmi hazırlanacaktır.

e. Program Süresi ve Zaman Planlaması

Kurumsal Dönüşüm SOP, sürekli devam edecek bir program olup Ajansın mevzuattan gelen görev ve sorumluluklarına yönelik faaliyetler ve Ajansın fiziki ve teknik altyapısını geliştirmeye yönelik faaliyetler (yapım işleri, bakım işleri, bilgi işlem) bu program kapsamında yürütülecektir. Bununla birlikte programın özellikle ilk iki yılında Ajansta SOP hazırlama, yürütme ve değerlendirme çalışmalarının yürütebilmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmaya yönelik faaliyetlere ağırlık verilecektir. Belirlenen SOP'ların etkin yürütülmesine yönelik kurumsal dönüşüm sağlanacak olup programın 2019 yılı için zaman planlaması aşağıdaki tabloda detaylandırıldığı gibidir.

Tablo 18. Kurumsal Dönüşüm SOP Zaman Planlaması

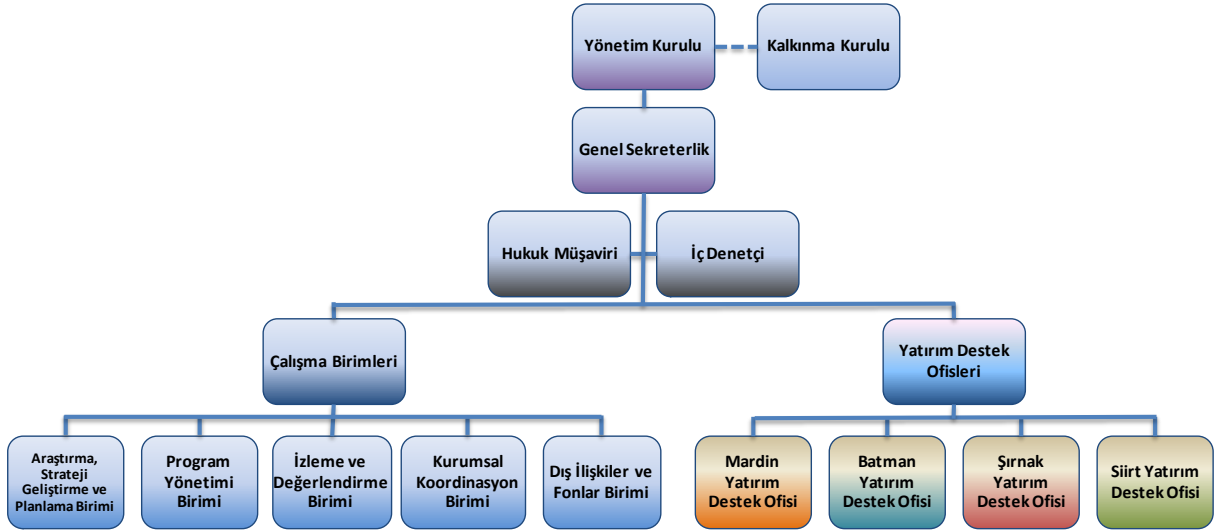
Proje ve Faaliyet Alanı	Bileşen Adı	Bileşen Türü	Yöntem	Sorumlu Birim	İlgili Birim	2019			
						1	2	3	4
Araştırma, Analiz ve Programlama	Kurumsal Stratejik Plan (2019-2023)	Faaliyet	Strateji Belgesi	ASGPB	Tüm Birimler	X	X	X	X
İşbirliği ve Koordinasyon	SOP Geliştirme ve Değerlendirme Toplantıları	Faaliyet	Toplantı	ASGPB	Tüm Birimler	X	X	X	X
	Ajans Üniversite İşbirliği Platformu Toplantıları	Faaliyet	Toplantı	ASGPB	Tüm Birimler	X	X	X	X
	İlçe Proje Ofislerinin Geliştirilmesi	Faaliyet	İşbirliği ve Koordinasyon	YDO	ASGPB DİFB	X	X	X	X
	Yönetim Kurulu Toplantıları	Faaliyet	Toplantı	KKB	Tüm Birimler	X	X	X	X
Kapasite Geliştirme	Eğitimler	Faaliyet	Kapasite Geliştirme	KKB	Tüm Birimler	X	X	X	X
	İnsan Kaynaklarına İlişkin Faaliyetler	Faaliyet	Kapasite Geliştirme	KKB	Tüm Birimler	X	X	X	X
	Denetimler	Faaliyet	Kapasite Geliştirme	KKB	Tüm Birimler	X		X	
	Bilişim Teknolojileri Altyapısının Geliştirilmesi	Faaliyet	Kapasite Geliştirme	KKB	Tüm Birimler	X	X	X	X
	Yardımcı Hizmetler ve Diğer Alımlar	Faaliyet	Kapasite Geliştirme	KKB	Tüm Birimler	X	X	X	X
Tanıtım ve Yatırım Destek	Emitt 23. Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı	Faaliyet	Tanıtım	YDO	KKB	X			
	Ajansın ve Bölgenin Tanıtımına Yönelik İçerik Hazırlama	Faaliyet	Bülten, Broşür	YDO	Tüm Birimler	X	X	X	X
	Batman Tanıtım Filmi	Faaliyet	Tanıtım	BYDO	KKB	X	X	X	

f. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri

Ajansın teşkilat yapısı aşağıdaki şekilde verildiği gibidir. Yönetim Kurulu Ajans'ın "karar organı" olup aylık olarak toplanmaktadır. Ajans'ın icra organı olan Genel Sekreterlik, Araştırma Strateji Geliştirme ve Planlama Birimi, Program Yönetim Birimi, İzleme ve Değerlendirme Birimi, Kurumsal Koordinasyon Birimi ile Dış İlişkiler ve Fonlar Birimi şeklinde örgütlenmiştir. Bununla birlikte Ajansın görev alanı olan dört ilde (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) yatırım destek ofisleri bulunmaktadır.

Ajans aşağıda verilen teşkilat yapısıyla hem mevzuattan gelen görev ve sorumluluklarına yönelik faaliyetleri yürütecek olup hem de SOP hazırlama, yürütme ve değerlendirme çalışmalarının yürütebilmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmaya yönelik kurumsal dönüşümü sağlayacaktır. Kurumsal Dönüşüm Sonuç Odaklı Programı kapsamında yer alan faaliyetlerin hayata geçirilmesi ile SOP'un Ajans içi koordinasyonun sağlanmasından Kurumsal Koordinasyon Birimi sorumludur.

Şekil 1. Ajans Organizasyon Şeması

g. İzleme ve Değerlendirme

Kurumsal Dönüşüm Sonuç Odaklı Programının izleme ve değerlendirmesinin yapılması amacıyla Kurumsal Koordinasyon Birimi koordinasyonunda Birim Başkanları ve Koordinatörlerin katılımıyla üçer aylık dönemlerde izleme ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirilecektir.

Kurumsal Dönüşüm SOP kapsamında belirlenen faaliyetlerin izlemesi sorumlu birimler tarafından gerçekleştirilecek olup elde edilen veriler ve oluşturulan raporlar konsolide edilmek ve değerlendirilmek üzere Kurumsal Koordinasyon Birimine iletilecektir.

6. Yerel Kalkınma Fırsatları

6.1. Araştırma ve Analiz Çalışmaları

6.1.1. İl Yatırım Ortamı Değerlendirme Raporu: Ajans, YDO'lar koordinasyonunda, illerde yatırım ortamı ve süreçlerine ilişkin mevcut durumu, yatırımcıların karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerileri içeren İl Yatırım Ortamı Değerlendirme Raporlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde hazırlayacak ve Yönetim Kuruluna sunacaktır. Bu amaçla, bölge illerinde özel sektöre yönelik olmak üzere yatırıma uygun alanlara (arazi) ilişkin veriler ilgili kurum ve kuruluşlardan güncel şekilde temin edilerek derlenecektir. Yatırım alanlarıyla birlikte hammadde, enerji, lojistik, iş gücü gibi yatırım kararının alınmasında etkisi olan konularda yatırım maliyetlerine ilişkin veri setleri oluşturulacaktır. Bu sayede, yatırımların artırılmasına katkı sağlayacak her türlü bilgi ve veriyi ilgili kurum ve kuruluşlardan toplama görev ve sorumluluğu ile devlet yardımları sisteminin yapısının ve işleyişinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara katkıda bulunulacaktır. Bu şekilde, her bir YDO koordinasyonunda hazırlanacak raporların birleştirilmesi suretiyle hazırlanacak Ajans Yatırım Ortamı Değerlendirme Raporu, Yönetim Kurulunda görüşülerek Bakanlığa gönderilecektir. Yatırım destek ofisleri, yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin sürece katkı sağlamak amacıyla, daha etkin yatırım destek ve tanıtım mevzuatının ve destek politikalarının oluşturulmasına yönelik olarak da öneriler geliştirecek ve bunları ilgili mercilere iletecektir.

6.1.2. TRC3 Bölgesi Dış Ticaret Analizi-Yeni Pazar İhtiyaçları Raporu: Ajans tarafından 2013 yılında gerçekleştirilen TRC3 Bölgesi Sanayi Envanteri anket çalışmasında, Bölge'deki sanayici ve iş adamları ile yapılan görüşmelerde, daha çok Suriye ve Irak konusunda bilgi sahibi oldukları ve bu sebeple bu bölgeler ile dış ticaret yapmayı tercih ettikleri görülmüştür. TRC3 Bölgesi aynı zamanda konum itibarı ile ticari ilişkiler konusunda daha çok Suriye ve Irak ile irtibatlıdır. Bölge içerisinde üretilen malların %98'i Irak'a ihraç edilmektedir. Bölge içerisinde üretilen ürünlerin ihracatında en önemli sorun tek pazara olan bağımlılıktan kaynaklanan yüksek orandaki risktir. Örneğin, Türkiye ile Suriye arasında 2003-2011 yılları arasında sürekli artış gösteren dış ticaret göstergelerinde, bu tarihten sonra Suriye'deki iç savaşın ortaya çıkmasıyla keskin bir düşüş yaşanmıştır. Özellikle ihracatın tek bir pazara olan bağımlılığının azaltılması amacıyla Bölge'deki sanayici ve iş adamlarının alternatif pazarlar ve dış ticaret olanakları hakkında bilgi düzeylerinin artırılması gerekmektedir. Bu sebeple Bölge için alternatif pazarlar ve bu pazarların ticaret olanakları hakkında bir çalışma hazırlanarak bu ihtiyacın karşılanması sağlanacaktır.

6.1.3. Suriyeli Sığınmacıların Sosyoekonomik Görünümü ve Bölgeye Entegrasyonu Araştırma Raporu: 2011 yılından bu yana Suriye'de yaşanan iç savaş neticesinde ülkesini terk etmek zorunda kalan 2 milyonu aşkın kişi Türkiye'nin çeşitli illerinde çadır kentlerde, konteynerkentlerde veya şehirlerde yerel halk ile iç içe yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Bölgemiz illerinde de bulunan ve geçici koruma statüsü verilen Suriyeli sığınmacılar, bulundukları bölgelerde çeşitli sosyoekonomik değişimleri de beraberinde getirmiştir. Bu değişimlerin ve etkilerin Bölgemizdeki yansımalarının tespiti amacıyla, Bölgemizdeki Suriyeli Sığınmacıların sosyoekonomik görünümü ve Bölgeye entegrasyonuna yönelik analiz çalışmaları yürütülecektir.

6.1.4. TRC3 Bölgesinde Kadının Toplumsal Statüsü Araştırma Raporu TRC3 Bölgesi'nde kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik hayata katılımını ifade eden gösterge değerleri (hane halkı büyüklüğü, ilk evlenme yaşı, doğurganlık hızı, eğitim, işgücüne katılma, istihdam, vb), bu konuda Avrupa Birliği standartlarının çok gerisinde olan Türkiye standartlarının da gerisindedir. Bölge'de kadına bakış açısı, geleneksel yapının kadınlar üzerindeki etkisi, Bölge'de yürütülen ulusal/uluslararası projelerin değişim yaratma etkileri gibi faktörlerin irdelenerek Bölge'de kadının toplumsal statüsünün ortaya konulması ve geliştirilmesi için yapılabilecek çalışmaların derleneceği bir araştırma raporunun hazırlanması planlanmaktadır.

6.1.5. TRC3 Bölgesinde Sosyal Rehabilitasyon Projesi: Bölgemizde bazı ilçe merkezlerinde yaşanan ve sosyal ve ekonomik hayatı ciddi derecede etkileyen hendek olayları sonrasında, birçok farklı yönden ele alınması gereken bu sorunun çözümü noktasında sorunun doğru tespit edilebilmesi amacıyla bir çalışma başlatılmıştır. Sosyal açıdan atılması gereken adımların etkin ve etkili bir şekilde yapılabilmesi ve doğru tespitlerin ortaya konabilmesi, yaşanan sorunların nedenlerinin derinlemesine analiz edilmesini gerekli kılmaktadır. Ajans tarafından bu amaçla yürütülen “TRC3 Bölgesi’nde Sosyal Yaşamı Etkileyen Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerileri” konulu çalışma 2017 yılında tamamlanmıştır. Saha ve analiz çalışmaları hizmet alımı yoluyla tamamlanan projenin raporları 2018 yılı itibarıyla derlenmiştir. 2019 yılı içerisinde söz konusu çalışma kapsamında yapılan analizlerin Bölgeyi bilen ve benzer konularda çalışmalar yürütmüş akademisyenlerden destek alınarak tamamlanması ve buradan elde edilecek sonuçlardan yola çıkılarak Bölgede sosyal rehabilitasyonun sağlanmasına yönelik projelerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

6.1.6. TRC3 Bölgesi Entegre Katı Atık Yönetim Planı: Kırsal alandan kentlere yaşanan yoğun göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan hızlı kentleşme, TRC3 Bölgesi’ni en önemli çevre sorunlarından biri olan katı atık yönetimi problemi ile karşı karşıya bırakmıştır. Bölgenin katı atık yönetiminin doğru bir şekilde yapılabilmesi için; atık oluşumunun önlenebilirliği, kaynağında azaltılabilirliği, kaynağında ayrıştırılabilirliği, geçici depolanması, ara depolanması, taşınması, geri kazanılması, bertaraf edilmesi ve bertaraf işlemleri sonrası kontrolü gibi konuların doğru bir şekilde irdelenmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda, atık envanteri ve atık karakterizasyonunun oluşturulması gibi konularda analiz çalışması yapılacaktır. Söz konusu çalışmanın mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın 2017 yılında sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde hayata geçirdiği “Sıfır Atık Projesi”nin Bölgede uygulanabilirliğine yol gösterici olması açısından katkı sunacağı ön görülmektedir.

6.1.7. Ajans Desteklerine Yönelik Etki Analizi: Ajans desteklerinin tamamlanmasından sonra orta/uzun dönemde, yararlanıcılarda ve yararlanıcı olmayanlarda gözlenen olumlu/olumsuz, doğrudan ve dolaylı değişimlerin ne kadarının Ajans desteğiyle ortaya çıktığının ölçülmesi amacıyla Ajanslar tarafından Etki Analizi çalışmaları yapılmaktadır. Ajansımız tarafından yürütülen 2010 KOBİ ve 2011 Sektörel Gelişme Mali Destek Programlarının etki analizi çalışması 2016 yılında tamamlanmıştır. Bakanlık tarafından kalkınma ajanslarınca uygulanan mali desteklerin değerlendirilmesine ilişkin yeni usul ve esasların belirlenmesiyle birlikte, Ajans tarafından yürütülen diğer programların etki analizi çalışmalarının tamamlanması için gerekli faaliyetler yürütülecektir.

6.2. İşbirliği ve Koordinasyon Çalışmaları

6.2.1. Proje Geliştirme Çalışmaları: Ajansın teknik destek programı başta olmak üzere devletin kamu veya özel sektöre ilişkin projelere yönelik destek ve teşvikleri ile AB mali kaynaklarının etkili bir şekilde kullanılmasını amaçlayan kurumsal kapasite geliştirme çalışmaları aktif bir şekilde yürütülmektedir. Kamu yatırımlarının il düzeyinde yatırım planlamasının etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini amaçlayan "Yerel Aktörlerin Katılımıyla Yerel Yatırım Planlama Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi" İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı’nın koordinasyonunda uygulanmıştır. Bu proje ile TRC3 Bölgesine örnek olması amacıyla Mardin ilinde bütün kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili sivil toplum örgütlerinin katılımıyla önemli görülen alanlarda kamu yatırım projeleri geliştirilmiştir. Ancak bu çalışmalar yereldeki kurumsal kapasiteyi önemli ölçüde geliştirse de kamu yatırım projelerinin ulusal düzeyde ele alınarak ciddiye alınabilmesi için kavramsal gerekçelendirme ve tasarımı yapılan projelerin fizibilitelerinin hazırlanması ve konsept tasarımlarının geliştirilmesi elzemdir. Mantıksal çerçeve yaklaşımı içerisinde olumlu görülen bir projenin uygulamada beklenen sonuçları temin edebilmesi ancak nitelikli bir analiz ve sonrasında uygulamaya esas projelerin hazırlanması ile mümkün olabilmektedir. Nitekim yürütülen proje kapsamında önerilen kamu yatırımlarının

gerçekleştirilmesine yönelik süreçlerin ilerletilememiş olması bu durumu teyit etmektedir. Bununla birlikte illerimizde ekonomik açıdan özel sektörü ve sosyal açıdan bölge halkını önemli ölçüde etkileyebilecek büyük ölçekli yatırım önerilerinin Ajans koordinasyonda geliştirilmesi yada sürekli söylenegelen proje fikirlerinin etüt edilmesi, yatırım programlamasına altlık oluşturmak ve hükümetin bölgeye yönelik pozitif tavrına yerelde proje geliştirmek suretiyle karşılık vererek uygulamaların hızlandırılması açısından da gerekli teknik çalışmaların yürütülebilmesi önemlidir. Ajansın gündeminde yer alan ve etüt edilerek uygulanmaya çalışılan yada somut öneri olarak geliştirilmesi planlanan proje çalışmaları aşağıdaki gibidir. Yürütülecek proje geliştirme faaliyetleri ile yatırıma hazır veya en azından öngörülebilir proje fikirlerinin kamu yatırım programına önerilmesi veya Ajansın güdümlü proje desteği kapsamında değerlendirilebilmesi ve Mardin açısından da Cazibe Merkezlerini Destekleme Programına başvurmak suretiyle sunulması hedeflenmektedir.

- Tarihi Mardin Teleferik Projesi
- Mardin Kalesinin Turizme Kazandırılması
- Mardin Fuar ve Kongre Merkezi Projesi
- Dara Kültür Turizmi Projesi
- Tarihi Mardin'in Yayalaştırılması
- Yöresel Ürünlerin Tasarım ve İnovasyon ile Ticarileştirilmesi
- Gastronomi Odaklı Tanıtım ve Markalaşma
- Alternatif Müze Çalışmaları
- Lojistik Merkezi Projesi
- Şehir Çarşılarının Rehabilitasyonu
- Midyat Taş İhtisas Üretim Merkezi Projesi
- Yabani Menengiç Ağaçlarının Siirt Fıstığına Aşılınması Projesi
- Tarım Alanlarının Taşlardan Arındırılması Projesi
- Genç Girişimcilik Merkezi
- İŞGEM (Cizre, Siirt)
- İzlenebilir Teknolojiyle Pervari Balı Organik Tarım Projesi
- Şırnak Küçükbaş Hayvancılık Ürünleri Tesisi Projesi
- TEKSTİLKENT Projesi (Nusaybin, Silopi)

6.2.2. Yatırım Tanıtım ve İşbirliği Çalıştayı: Ajansımız tarafından Eylül 2018'de Bölgenin yatırım ortamının tanıtılması ve işbirliklerinin geliştirilmesi amacıyla İsveç'e gerçekleştirilen ziyarette, Bölgemizden göç ederek İsveç'e yerleşmiş olan vatandaşlarımıza ulaşılmış ve özellikle Mardinli Süryanilerin doğdukları yerlere yatırım yapma konusunda istekli oldukları gözlenmiştir. Yapılan ziyarette ayrıca Bölgemizin yatırım ortamının ve bu Bölgeye sağlanan teşvik avantajlarının bilinmediği, bu olanakların tanıtılması halinde yatırımcı çekilebileceği tespit edilmiştir. Bu sebeple özellikle Bölgeden göç ederek Avrupa'ya yerleşmiş ve güçlü sermaye oluşturmuş hedef kitleye yönelik olarak yatırım ortamı tanıtımı ve işbirliği geliştirilmesi faaliyetlerinin yürütülmesinin olumlu sonuçlarının olacağı kanaatine varılmıştır. İsveç çalışma ziyaretinde ulaşılan paydaşlar başta olmak üzere, bahsi geçen hedef kitlenin katılım sağlayacağı bir çalıştay düzenlenmesi planlanmaktadır. Haziran ayı sonunda düzenlenecek çalıştayda paydaşların yatırım ortamını yerinde değerlendirmeleri ve geliştirilen işbirliklerinin somutlaştırılarak yatırıma dönüşmesi hedeflenmektedir.

6.2.3. Yavaş Şehir (Cittaslow) Ağı Çalışmaları: Bir kentin yaşam kalitesinin iyileştirilmesinin ve kalkınmasının kentin kendi özgün yapısının, mimarisinin, gelenek ve göreneklerinin, yerel yemeklerinin ve tarihsel kimliğinin korunmasıyla mümkün olacağını öngören ve 30 ülkede 252 üyesi bulunan Cittaslow ağına Bölgeden kriterleri uygun olan Savur, Tillo, Hasankeyf ve İdil'in

dahil edilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu ilçelerin üyelikleri için gerekli çalışmaların yürütülmesi sağlanacaktır.

6.2.4. GAP Melek Yatırımcı Ağı Etkinlikleri: GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin Dicle Kalkınma Ajansı, Karacadağ Kalkınma Ajansı ve İpekyolu Kalkınma Ajansı ile imzaladığı işbirliği protokolü kapsamında oluşturulan GAP Melek Yatırımcı Ağı, yaratıcı fikirlere sahip genç girişimcilerin melek yatırımcılarla daha hızlı buluşabilmesine olanak sağlamıştır. 2019 yılı içerisinde bu çerçevede gerçekleştirilmesi planlanan etkinliklere inovatif ve yaratıcı fikir sahibi girişimciler ile birlikte katılım sağlanması planlanmaktadır.

6.2.5. ILO ve UNFPA ile İşbirliği: TRC3 Bölgesi iş dünyası temsilcilerine ve şirket yöneticilerine yönelik olarak kurumsal sosyal sorumluluk (Corporate Social Responsibility - CSR) bilincinin oluşturulması amacıyla ILO ve UNFPA ile geliştirilecek işbirliği çerçevesinde kapasite geliştirme eğitimleri verilecektir. Çalışma kapsamında, temel insan hakları konusunda işverenlerde farkındalık oluşturulması ve kurumlara sosyal sorumluluk projeleri geliştirme kapasitesi kazandırılması hedeflenmektedir. Bu tür pratiklerin, Bölgenin yatırım iklimini pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

6.3. Kapasite Geliştirme

6.3.1. Ajans-KOSGEB İşbirliği Protokolü Çerçevesinde Verilecek Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri: Bölgemizde ekonomik kalkınmayı tetikleyecek ve istihdam sorununun çözümüne katkı sunacak faktörlerinden biri olan girişimciliğin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla, Ajansımız ile KOSGEB arasında geliştirilen işbirliği kapsamında uygulamalı girişimcilik eğitimleri düzenlenecektir. Bu eğitimler ile başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak amacıyla, yeni girişimci adaylarının fizibilite ve iş planına dayanarak bilinçli yatırım yapmaları teşvik edilecektir. Bu kapsamda, 2019 yılında Ajansımızın faaliyet gösterdiği 4 ilde (Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt) ortalama 2 (iki) ayda bir olmak üzere girişimcilik eğitimleri verilmesi planlanmaktadır. Alınan başvurular aşağıdaki kriterler baz alınarak değerlendirilecektir:

- Yenilikçi fikirler
- Genç girişimciler (18-29 yaş arası)
- Kadın girişimciler

6.3.2. Kariyer Günleri: Bölgede yaratıcı genç fikirlerin ve girişimcilerin yetiştirilmesinde en önemli kaynak üniversitelerdir. Üniversite öğrencilerinin Bölgemizdeki iş olanakları hakkında fikir edinmelerinin yanı sıra yerel yatırım ortamı ve girişim örnekleri hakkında bilgi edinerek genç girişimcilerin yetiştirilebilmesine yön vermek açısından Kariyer Günleri son derece önemlidir. Bu doğrultuda üniversite gençlerinin kariyer planlarını uygun doğrultuda yaparak iş hayatında doğru bir başlangıç yapması ve bu süreçte kendilerine uygun ihtisas alanlarını seçerek verimli birer çalışan veya işveren olabilmelerini sağlamak Bölgemiz ve Ülkemiz için öncelikle ele alınması gereken konulardandır. Ajansımızın Bölgedeki üniversiteler ile işbirliği çerçevesinde düzenleyeceği Ortak Kariyer Günleri Etkinliklerinde, üniversite gençlerinin Bölgemiz yatırımcı ve işverenleri ile bir araya gelmesi ve genç mezunlara kendilerine uygun kariyer planları yapmaları konusunda destek alabilmeleri sağlanacaktır.

6.3.3. Sektörel Yurt Dışı Çalışma Ziyareti: Ajans tarafından yürütülen ya da destek sağlanan çalışmaların iyi uygulama örneklerinin yerinde incelenmesi ve bu konuda bir kapasite sağlanması için sektörel yurt dışı çalışma ziyaretleri gerçekleştirilecektir. Ajansın desteklediği bir GÜDÜMLÜ Proje konusu olan küçükbaş hayvancılığa yönelik suni tohumlama ve payetleme yolu ile hayvanların üremesine yönelik ülkemizde henüz yeterli düzeyde gelişme sağlanamamıştır. Biyoteknolojiye yönelik gerekli bilgi ve beceri düzeyini artıracak know-how yeterliliğinin Bölgemizdeki ilgili paydaşlara kazandırılması amacıyla Siirt Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi ile

Ajansımız koordinasyonunda Fransa’da yer alan “Minitup” uluslararası biyoteknoloji firmasına Haziran ayında ziyaret gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

6.4. Tanıtım ve Yatırım Destek Çalışmaları

6.4.1. Kamu Yatırımı Geliştirme Rehberi: Ülkemizde uygulanan destek programlarını ve var olan yatırım destek mekanizmalarının birçoğunda kamu kurum ve kuruluşlarının faydalanabileceği başlıklar bulunmaktadır. Kamu yatırımlarının iyileştirilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarının kapasitelerinin çeşitli yönlerden geliştirilebilmesini sağlayacak destek programlarından kurumların daha çok yararlanabilmelerini sağlamak adına tüm bu desteklerin miktarı, süresi, uygun başvuru sahipleri, içerdiği konular gibi özet ve amaca yönelik bilgileri içerecek bir rehber hazırlanacaktır.

6.4.2. Yurtdışı Yatırım, Tanıtım ve İşbirliği Ziyaretleri: TRC3 Bölgesinden çeşitli sebeplerle göç ederek Avrupa’nın ekonomide önde gelen ülkelerine yerleşmiş olan ve burada kurdukları işlerle güçlü bir sermaye oluşturan iş insanları ile bir araya gelmek amacıyla 2019 yılında İsviçre, Almanya, Hollanda ve Belçika’ya küçük heyetlerle çalışma ziyaretleri gerçekleştirilecektir. Bahsi geçen ülkelerde bulunan iş insanları ile gerçekleştirilecek görüşmeler sayesinde ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve Bölgemize yatırım yaptırılması hedeflenmektedir. Yapılacak ziyaretlerde Bölgemizin tanıtımı yapılarak, yatırım ortamı ve avantajları anlatılacaktır. Çalışma ziyaretlerinde, ekonomik yatırım güçleri görece yüksek olan bu grupların rotalarını tekrardan ülkemize döndürmelerini sağlamak ve bu sayede Bölgemizin ekonomisini canlandırmak ve Bölgede istihdamı artırmak hedeflenmektedir. Ayrıca ekonomik açıdan geldikleri seviye itibarıyla Süryaniler başta olmak üzere söz konusu hedef kitle, ülkemiz için oluşturulacak bir diasporaya önemli katkılar sağlayabilecek sosyal bir motivasyona sahip olduğundan, yapılacak ortak çalışmalar ülkemiz ve bölge ile ilgili uluslararası alandaki algının iyileştirilmesine de katkı sunabilecektir. 2018 yılında İsveç’e benzer amaçla gerçekleştirilen ziyarette birçok sermayedara ulaşılmış ve Bölgemizden göç ederek Avrupa’ya yerleşmiş olan bu vatandaşlarımızın doğdukları yerlere yatırım yapma konusunda istekli oldukları gözlenmiştir. Yapılan ziyarette ayrıca Bölgemizin yatırım ortamının ve bu Bölgeye sağlanan teşvik avantajlarının bilinmediği, bu olanakların tanıtılması halinde yatırımcı çekilebileceği tespit edilmiştir. Bu sebeple özellikle Bölgeden göç ederek Avrupa’ya yerleşmiş ve güçlü sermaye oluşturmuş vatandaşlarımız hedef kitle olarak seçilmiş ve bu yatırım ortamı tanıtımı ve işbirliği ziyaretlerinin olumlu sonuçlarının olacağı kanaatine varılmıştır.

Yurtdışı yatırım, tanıtım ve işbirliği ziyaretleri kapsamında ayrıca; Bölgemizin en yüksek oranda ihracat yaptığı bölge olan Kuzey Irak Bölgesinin yüksek alım gücüne ve güçlü sermaye potansiyeline sahip olan ticari dernek ve birliklerle ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla Erbil, Kerkük, Süleymaniye ve Duhok’ta ikili ticari görüşmelerin yapılacağı bir çalışma ziyareti planlanmıştır. Yapılacak çalışma ziyareti ile Bölgemizdeki ihracatın artırılması ve Kuzey Iraktaki güçlü sermaye sahiplerinin Bölgemize yatırım yapmasının önünün açılması hedeflenmektedir.

6.4.3. Mardin Sürdürülebilir Turizm Projesi: Yukarı Mezopotamya Havzası’nın en eski yerleşimlerini barındıran Mardin, ev sahipliği yaptığı pek çok medeniyetin bıraktığı eşsiz kültürel ve tarihi değerler ile yaşayan birçok müze kentleri barındırmaktadır. 1979 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Koruma Alanı” ilan edilen Mardin’in bu eşsiz kültürel mirası, oldukça önemli ve dünya çapında kabul gören bir turizm potansiyelidir. 2000 yılında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) Dünya Kültür Mirası Listesine adaylık çalışmalarıyla birlikte Mardin’de sürdürülebilir turizm konusundaki farkındalık gelişmeye başlamıştır. Mardin iline yapılan turistik ziyaretler, son on yılda önemli bir artış göstermektedir. IPA kapsamında desteklenerek uygulanan ve 2014 yılında tamamlanan ‘Mardin Sürdürülebilir Turizm Projesi’ kapsamında Mardin turizminin rekabet gücü analiz edilmiş, geleceğe ilişkin eğilimleri içeren senaryolar çalışılmış ve paydaşların yoğun katılımı ile Mardin için Sürdürülebilir Turizm Stratejisi hazırlanmıştır. Söz konusu strateji dokümanını uygulamaya yönelik eylem planları da

belirlenmiştir. Bu çalışmalar Mardin’de yürütülen birçok Ajans GÜDÜMLÜ PROJESİ, CMDP ve kamu yatırımı projesine dayanak oluşturup uygulamaya geçirilmesine katkı sağlasa da ülkemizin en önemli kültür turizm cazibe noktalarından birisi olan Mardin için bu çalışmaları bir program dahilinde ve bütünsel olarak hayata geçirebilecek ortak bir turizm platformu, ortak yerel bir bakış ve vizyon bulunmamaktadır. Hızlanan altyapı çalışmalarıyla birlikte bölgesel bazda da olsa oluşan olumsuz algıyı hala kıramayan Mardin’in etkili bir tanıtım stratejisine ve programına ihtiyacı devam etmektedir. Bu minvalde Ajans koordinasyonunda, UNESCO hedefini ortaya koyacak şekilde yerel paydaşların etkin katılımı ile ortak bir politika etrafında hareket eden bir turizm platformunun oluşturulması, kültür turizmine yönelik olarak internet ve sosyal medyanın da etkili bir şekilde kullanıldığı ulusal ve uluslararası tanıtım programının hazırlanması ve Mardin’in dünya çapında görülmesi gereken ender yerlerden birisi olarak konumunun güçlendirilmesine yönelik çalışmalar hayata geçirilecektir.

6.5. Ajans Destekleri

6.5.1. Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezi GÜDÜMLÜ PROJESİ (2017): Mardin’de genel olarak bütün bölgede yöresel ürünlerin ve değer ihtiva eden yerel ürünlerin turizm sektörüne yönelik olmak üzere üretilip sunulmasına yönelik çabalar sınırlı ve yetersiz kalmaktadır. Mardin’in turistik hediyelik eşya ürünlerinin çoğu büyük oranda bölge dışından ve fabrikasyon şeklinde gelmektedir. Bu husus, ürünlerin yerel ekonomiye sağladığı faydanın düşmesine ve uzun vadede de aslında yerele ait olan bir ürünün tamamen özgünlüğünü kaybetmesine yol açacak mahiyettedir. Proje ile bu eksikliğin kurumsal olarak tamamlanması amacıyla, Mardin zanaat ürünlerinin tasarım ile buluşmasını sağlayacak altyapının oluşturulması, zanaatların devamlılığının sağlanması ve zanaat ürünlerinin ekonomik katma değerinin artırılması hedeflenmiştir. Proje ile aynı zamanda, yerelde üretilen hediyelik ürünlerin daha özgün ele alınarak inovasyona yönelik tasarlanması ve daha katma değeri yüksek ürünler olarak satılabilmesi, üretim süreçlerinin standartlaştırılması, üretim gruplarının koordinasyonun sağlanması, dezavantajlı bireylerin (kadınlar ve gençler) gelir düzeylerinin iyileştirilmesi, esnafın satış hacmi ve gelirlerinin yükseltilmesi, elektronik satış kanallarının etkileştirilmesi ve ayrıca bir merkez olarak bir gezi noktası oluşturulması amaçlanmaktadır. Tarihi Mardin’de atıl bir binanın dönüştürülmesi yoluyla gerçekleştirilecek proje inşaat ve kurulum, tanıtım ve teknik destek bileşenlerinde oluşmaktadır. Proje yürütücüsü Artuklu Belediyesi olup proje ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti 2.400.000 TL olup %90 Ajans katkısı (~ 2,14 milyon TL) öngörülmektedir. Başvurusu tamamlanan proje için değerlendirme süreci devam etmektedir (Bakanlık onayında).

6.5.2. Mardin Gastronomi Müzesi ve Uygulama Merkezi GÜDÜMLÜ PROJESİ (2017): Gıda ve turizm değer zincirlerinin kesişim noktasında bulunan gastronomi, dünya turizm trendleri göz önüne alındığında, yerel değerleri koruyarak geleceğe taşımak açısından da sürdürülebilirliğe ciddi katkı sunabilecek bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizin turizm destinasyonları arasında önemli bir potansiyeli bulunan Mardin’in yemek kültürünün kurumsallaştırılarak geleceğe aktarımı ve özgün yemek kültürünün turizmle bütünleştirilerek UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağına dahil olması, kentin sosyal ve ekonomik gelişmesine katkı sağlanması amacıyla geliştirilen proje Halep-Hatay-Adana-Gaziantep-Şanlıurfa-Mardin-Musul gastronomi aksını bütünleme hedefini gözetmektedir. Proje ile aynı zamanda Mardin yöresel yemeklerinin özgünlüklerinin korunarak geleceğe aktarılması ve ziyaretçilere tanıtım-satış yoluyla kentin ekonomisine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Proje, otantik bir müzenin yanısıra uygulama mutfağı kurulumunu ve Mardin yemek kültürüne ilişkin bilgi altyapısının güçlendirilerek etkin tanıtımının yapılmasını içeren bileşenlerden oluşmaktadır. Proje yürütücüsü Mardin Büyükşehir Belediyesi olup proje ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti yaklaşık 5.000.000 TL’dir ve %90 Ajans katkısı (~4,5 milyon TL) öngörülmektedir. Başvurusu tamamlanan proje için değerlendirme süreci devam etmektedir.

6.5.3. Siirt Küçükbaş Hayvan Payetleme Biriminin Kurulması GÜDÜMLÜ Projesi (2018): Siirt iline yüksek verimli saf kültür ırkı hayvanların kazandırılması, bu suretle yüksek verimli saf kültür ırklarına ait natif ve dondurulmuş sperma ihtiva eden payetler ile ıslah çalışmalarının yoğunlaştırılması, böylece birim hayvandan elde edilen verim miktarının artırılması planlanmaktadır. Projenin tamamlanması ile birlikte Türkiye'nin ilk yüksek verimli saf kültür ırkı keçi payeti üretim merkezi olabilecek ve burada üretilen yüksek verimli kültür ırkı saf tekelere ait dondurulmuş spermaları ihtiva eden payetler başta Siirt olmak üzere tüm bölge ve ülke keçi yetiştiriciliğinin ihtiyacını karşılayabilecektir. Proje yürütücüsü Siirt Üniversitesi olup ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti 16.656.807,22 TL olup %45 Ajans katkısı (~ 7,5 milyon TL) öngörülmektedir. Projenin başvurusu tamamlanmış olup değerlendirme süreci devam etmektedir.

6.5.4. Modern Kurtalan Çarşısı GÜDÜMLÜ Projesi (2018): İlçenin ticari ve ekonomik hayatında önemli bir yer tutan ve gündelik yaşamın merkezi konumunda olan çarşının sağlıklılaştırılması ve modern bir görünüm kazandırılması ilçenin kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini ve çevresel sorunlara sürdürülebilir bir yaklaşımla çözüm getirilmesini amaçlamakta olup, bu yolla İlçenin yaşanabilirlik düzeyinin artırılmasına ön ayak olunacaktır. Kurtalan ilçesinin en merkezi ve işlek mevki olan Yenidoğan çarşısını kötü bir şehreden kurtarıp modern bir görünüm kazandırarak ilçenin ekonomik ve sosyal hayatına katkı sağlamak hedeflenmektedir. Kurtalan Belediyesi'nin yürütücü kurum olacağı projenin ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini maliyeti 2.661.351,24 TL olup %90 (~2 milyon TL) Ajans katkısı öngörülmüştür. Projenin başvurusu tamamlanmış olup değerlendirme süreci devam etmektedir.

6.5.5. Tarihi Mardin'in Yayalaştırılması GÜDÜMLÜ Projesi (2019): Mardin Sürdürülebilir Turizm projesinin teknik destek bileşeni kapsamında hazırlan strateji çalışmalarında tarihi Mardin'in özgün yapısına dönüştürülerek bir gezinti alanına dönüştürülmesi için en önemli ulaşım aksı olan I. Caddenin trafikten arındırılarak kontrollü-sınırlı araç akışının sağlanmasına altyapı oluşturulmasının ve bu yaklaşımla bütünlüklü olarak sokakların ve altta kalan çarşıların birbirine eklemlenerek kentin yöresel zenginliklerinin ziyaretçilere sunulmasına yönelik projelerin hayata geçirilmesi önerilmiştir. Yapılan saha çalışmalarında ve ziyaretçilere yönelik yapılan anketlerde trafik -park sorunu ve yayaların kentte dolaşamaması kentin en önemli sorunu olarak tespit edilmiştir. Ajansın desteğiyle Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen fizibilite çalışması analitik açıdan çalışmayı daha da detaylandırarak bu tespitlere yeniden ulaşmıştır.

Kentsel sit alanının doğal bir gezinti alanına dönüştürülmesi ve kentin turizm ekonomisinden daha çok faydalanmasının yanı sıra yerleşik halkın sosyal yaşamını zenginleştirilerek geliştirilmesi, Tarihi Mardin'in Yayalaştırılması projesinin genel hedefini oluşturmaktadır. Proje, Otopark Altyapısının Kurulması, Kent için Düzenleme ve Otomasyon Sistemi Kurulması, Toplu Taşıma Araçları ile Kısmi Yayalaştırma ve Kentsel Meydan Düzenlemesi alt projelerinden oluşmakla birlikte güdümlü proje desteği kapsamında Cumhuriyet Meydanı Projesinin uygulanması hedeflenmektedir. Bu proje kapsamında asıl faaliyet meydan düzenlemesi olup tanıtım ve görünürlük faaliyetleri ile desteklenecektir. Proje yürütücüsü Mardin Büyükşehir Belediyesi olup proje ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti yaklaşık 4,5 milyon TL olup %90 Ajans katkısı (4 milyon TL) öngörülmektedir. Projenin 2019 yılı içerisinde başvurusunun gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

6.5.6. Teknik Destek Programı: Ajans, 2019 yılında SOP'ların amaçları doğrultusunda belirleyeceği konular kapsamında hazırlayacağı Teknik Destek programı dışında, önümüzdeki dönemlerde başlatacağı yeni SOP'lar kapsamında yer alabilecek konular için de ilgili paydaşların kurumsal kapasitesini geliştirmeye yönelik olarak teknik destek sağlayacaktır.

6.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Programlar Kapsamındaki Projeler

6.6.1. TRC3 Bölgesinde Genç İstihdamın Teşviki Projesi: Ajans tarafından hazırlanan ve 2013 yılında ön kabul alan TRC3 Bölgesinde Genç İstihdamın Teşviki Projesi, 2016 yılı sonunda Program Otoritesi olan mülga Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bildirimi ile IPA II döneminde tekrar değerlendirmeye alınmıştır. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Sektörel Operasyonel Programı (IKGSOP) (2014-2020) kapsamında, Bakanlık ve AB Delegasyonu görüş ve yorumları doğrultusunda proje revize edilerek yeniden Bakanlığa sunulmuştur. 2019 yılı içerisinde projeye yönelik revizyonların tamamlanması ve teknik şartname ve ihale hazırlıklarının yapılması planlanmaktadır. TRC3 Bölgesi'nde işsizlik sorununun çözümüne katkı sağlamak amacıyla hazırlanan projenin yürütücüsü Dicle Kalkınma Ajansı olup proje ortakları Mardin Artuklu Üniversitesi, Batman Üniversitesi, Şırnak Üniversitesi ve Siirt Üniversitesi'dir.

7. Geçmiş Dönemden Devam Eden Çalışmalar

7.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

7.1.1. İl Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi: Bakanlık koordinasyonunda, Bölge’de yatırım tanıtımı konusunda faaliyet gösteren ilgili kurum, kuruluşlar ve Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi işbirliğiyle Bölge illerinin yatırım destek ve tanıtım alanındaki gündemine yön verecek şekilde yerel işbirliği ve iş bölümü esasları ile yatırım destek ve tanıtım çalışmalarının çerçevesini belirleyen İl Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejileri hazırlanacaktır. İllerimizde rekabet gücü ve potansiyeli olan sektörlerle odaklanmayı sağlayacak yönlendirme ve destekleme faaliyetlerinin belirtildiği, yurtiçi ve yurtdışı yatırım çekme ve tanıtım faaliyetlerinde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında hedef birliğin sağlandığı ve ilerlemenin somut göstergelerle takip edildiği bir çalışma olması beklenen stratejiler ile illerin rekabet gücünün geliştirilmesine önemli katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu dokümanlarda bölgenin ulusal ve uluslararası potansiyel yatırımcıları belirlenerek bu yatırımcıların illere çekilmesi için gerekli özel stratejiler yer alacaktır.

7.1.2. TRC3 Bölgesi İl Sosyal Durum Raporları: Mülga Kalkınma Bakanlığı’nın talebi üzerine illerin istatistiklere yansımayan veya istatistiklerle açıklanamayan; fakat, müdahale ve tedbir alınması önem arz eden sosyal problemler ve alanlarının tespitine yönelik olarak 2015 yılında il bazlı sosyal analiz çalışmaları başlatılmıştır. 2016 yılında hazırlanan ve birer taslak metin halinde bulunan il bazlı sosyal analiz raporlarında bulunan eksiklerin tamamlanması ve revize edilerek baskıya hazır hale getirilmesi için yeniden bir çalışma başlatılmıştır. Çalışmanın 2019 yılında veri güncellemelerinin tamamlanarak basılması planlanmaktadır.

7.1.3. Birlikte Yaşama Kültürü - Mardin Örneği: Mardin şehri, tarih boyunca farklı din, dil ve kültürlerin beşiği olmuştur. Farklı etnik ve dinsel yapılara ev sahipliği yapan bu şehir, geçmişten bugüne Müslüman, kadim Hristiyanlardan olan Süryaniler ve Ermenilerle birlikte ortak yaşamın en önemli örneklerinden birisini oluşturmıştır. Tarihin uzun dönemleri boyunca söz konusu toplumda yaşayanların etnik, dinsel, iktisadi ve sosyal yaşamlarına dair somut bilgiler içeren şer’iye sicilleri, tarihe ışık tutan çok önemli arşiv belgeleridir. Ajans tarafından hizmet alımı yoluyla yürütülen bir çalışma ile; ortak mirasın en önemli belgelerini oluşturan Mardin Şer’iye Sicillerinin transkripsiyonu ile birlikte tıpkı basımının yapılarak birlikte yaşama kültürünün Mardin örneği üzerinden gün yüzüne çıkarılması amaçlanmıştır. Söz konusu çalışma kapsamında, Mardin Şer’iye Sicillerine ait üç adet defterin transkripsiyonu yapılmış ve buradaki örnek olaylardan yola çıkılarak Mardin’de birlikte yaşama kültürü üzerine bir rapor hazırlanmıştır. 2018 yılında tamamlanan çalışmanın basılması ve arşivlerde bulunmak üzere ilgili kurumlarla paylaşılması planlanmaktadır.

7.1.4. TRC3 Bölgesinde Endüstriyel Simbiyoz Olanaklarının Araştırılması: TRC3 Bölgesi için Endüstriyel Simbiyoz Projesi olarak yürütülecek çalışma, Bölge’de faaliyet gösteren bağımsız endüstriyel işletmeleri, daha sürdürülebilir ve yenilikçi bir kaynak kullanım yaklaşımı çerçevesinde bir araya getirmeyi hedeflemektedir. Endüstriyel Simbiyoz (ES), özellikle birbirine coğrafi olarak yakın konumda olan iki endüstriyel işletmenin başta daha fazla rekabet gücüne sahip olabilmek ve bunu yaparken de ekolojik açıdan tahribatı en aza indirmek amacıyla aralarında kurduğu ortaklık ve dayanışmayı esas almaktadır. Bu sayede işletmeler çevresel açıdan sürdürülebilir, ekonomik açıdan ise daha yenilikçi kaynak kullanımı noktasında bir araya gelmektedir. Orta ve uzun vadede inovasyon, yenilik ve kümelenme gibi ulusal ve bölgesel ekonomi politikalarını da destekleyen bir yaklaşım olan ES Projesi, ‘Fizibilite ve Altyapı Aşaması’ ile ‘Uygulama ve Sürdürülebilirlik Aşaması’ olmak üzere iki aşamadan oluşacaktır. 2017 yılında Ajans tarafından “Petrol atıklarının değerlendirilmesinde Endüstriyel Simbiyoz olanaklarının tespiti” çalışması yürütülmüş olup, bu çalışma ile TRC3 Bölgesi ve çevresinde petrol sektörü ile ilgili endüstriyel işletmeler arasında yaygınlaştırılması amaçlanan Endüstriyel Simbiyoz yaklaşımının Bölge’de temelini atılması hedeflenmiştir. 2019 yılı içerisinde çalışmanın araştırma raporunun basılması

ve belirlenen işbirliği olanakları için paydaşların bir araya getirilerek somut adımların atılması hedeflenmektedir.

7.1.5. Yatırım Destek ve Teşvik Rehberi: Ülkemizde yatırımların ve istihdamın artırılması, ihracatın ve KOBİ'lerin desteklenmesi, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi gibi çok farklı amaçlara yönelik pek çok kurum tarafından farklı teşvik programları uygulanmaktadır. Bu yatırım teşvikleri bir taraftan özel sektör yatırımlarının desteklenerek firmaların rekabet güçlerinin artırılması yönünde katkı sağlarken diğer taraftan, doğrudan bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik de uygulanmaktadır. Teşvik uygulamaları bölgesel ve sektörel önceliklerin yanı sıra illerin özellikleri ve gelişme potansiyellerini esas almaktadır. Farklı kurumlarca sağlanan teşvik ve destekleri tek bir doküman altında toplayacak rehber yatırımcılar için bir yol haritası niteliğinde olacaktır. Rehberde kurumların sağladıkları desteklerin miktarı, süresi, uygun başvuru sahipleri, içerdiği konular gibi özet ve amaca yönelik bilgiler verilecektir. Bu doğrultuda hedef yatırımcıları ülkemizde ve Bölgemizde sağlanan teşvik ve desteklerden haberdar ederek ülkemizin yatırım ortamının iyileştirilmesine katkı sağlamaktır. Bununla beraber yatırıma başlama süreçleri açısından yol gösterici bilgileri içerecek; şirket türleri, kuruluş süreçleri hakkında bilgileri de kapsayacaktır.

7.1.6. Ekonomik Göstergeler Bülteni: TRC3 Bölgesinin ekonomik verilerini içeren ve 2014 yılında aylık ve 2015 yılında üç aylık dönemler halinde hazırlanan Ekonomik Göstergeler Bülteni, içeriği zenginleştirilmek ve geliştirilmek suretiyle altışar aylık dönemler halinde hazırlanmaya devam edilecektir.

7.2. Ajans Destekleri

7.2.1. Üçyol Ekolojik Köy GÜDÜMLÜ PROJESİ (2015): 2014 yılında yapılan çalışmalar neticesinde; Batman ili Hasankeyf ilçesinde Ekolojik Köy Projesinin hazırlık faaliyetlerinin yürütülmesine karar verilmiştir. Ön görüşmelerin yapılması, bilgilendirme toplantıları, başlangıç toplantısı, mutabakat toplantısı ve Yönetim Kurulu onay süreçleri 2014 yılı içinde tamamlanmıştır. Aralık 2014 sonu itibarıyla KAYS üzerinden başvuru yapılması için süre başlamış ve Haziran 2015'te de başvurusu sistem üzerinden alınmıştır. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan alınması gereken izin süreçlerinin uzaması ve mülkiyet sorunları sebebiyle projenin uygulaması gecikmiştir. Sorunların çözülmesiyle birlikte başlayan projenin uygulama süreci devam etmekte olup 2019 yılı içerisinde tamamlanacağı öngörülmektedir.

7.2.2. Batman Yerel Pazar GÜDÜMLÜ PROJESİ (2017): Batman il merkezinde mezbelelik halde bulunan yaklaşık 40 yıl önce kurulmuş olan "Alo Tevşo" diye anılan halk pazarı, artık zamanımız koşullarına cevap verememektedir. Yöresel ürünlerin markalaşması ve ticari değer kazanması yolunda da önemli bir buluşma noktası haline gelen Batman'ın tarım potansiyelini açığa çıkaran Batman yöresel ürünler pazarını daha modern hale gelecek şekilde halkın hizmetine kazandırmak suretiyle, hem geleneksel gıdaların gereği gibi üretimi ve pazarlanması temin edilebilecek hem de yerel ürünler değerince fiyata satılarak kırsal kalkınmanın önü açılacaktır. Batman ilinde doğal ve yerel ürün pazarları kurarak, yerli halk ile Batman iline gelen misafirlerin kaynaşmaları ve ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Proje yürütücüsü Batman Belediyesi olup ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti 7.772.762 TL olup %90 Ajans katkısı (~ 7 milyon TL) öngörülmektedir. 2017 yılı sonunda KAYS üzerinden başvurusu tamamlanan proje uygulama aşamasındadır.

7.2.3. Midyat Telkâri Tasarım ve Uygulama Merkezi GÜDÜMLÜ PROJESİ (2017): Telkâri, özgün işlemleri ile tarihte birçok medeniyetin izlerinin yer aldığı Mardin'in sahip olduğu çok kültürlü yapının yansımalarını barındıran önemli bir kültür varlığıdır. İlde turizm hareketliliği yükseldikçe telkâri gibi birçok ürünün bir tüketim nesnesi olarak fabrikasyona kaydığı görülmüştür. Üretici ve satıcıların kısa vadeli kazanım refleksi ile desteklediği ve sürecin uzun vadede doğrudan telkârının kendisine ve Mardin'in turizm marka değerine olumsuz yansımaları kaçınılmaz olacaktır. Midyat

Telkari Tasarım ve Uygulama Merkezi güdümlü projesi ile, Mardin’de yerel zanaat ürünlerinin tasarım boyutunun güçlendirilmesi, ürün değer zincirinin teknolojiyle desteklenerek standartlaştırılması, ekonomik değerin yükseltilerek gelir ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi ve kültürel zenginliğimizin markalaşması yoluyla sosyoekonomik kalkınmaya katkı sağlanması hedeflenmektedir. Proje ile aynı zamanda, yerel hediye eşya üretim kabiliyetinin inovasyon temelinde geliştirilmesi ve kentin dezavantajlı kesimleri de dahil olmak üzere iş sahiplerinin turizm ekonomisinden daha fazla yararlanmalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Projenin inşaat-kurulum, tanıtım ve teknik destek bileşenleri bulunmaktadır. Midyat Kaymakamlığı’nın yürütücü kurum olduğu projenin ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini maliyeti 3.100.000 TL olup %90 (2.790.000 TL) Ajans katkısı öngörülmüştür. 2017 yılı sonunda KAYS üzerinden başvurusu tamamlanan proje uygulama aşamasındadır.

7.2.4. Siirt Eski Çarşının Rehabilitasyonu Güdümlü Projesi (2017): Siirt il merkezinin en eski çarşılarından biri olan helvacılar çarşısı, eskiden Siirt’te önemli bir ticaret merkezi konumuna sahipti. Sanayileşme ve seri üretimin artması neticesinde geleneksel yöntemlerle üretim yapan çarşı esnafı olumsuz etkilenmiştir. Siirt Eski Çarşıların Rehabilitasyonu Güdümlü Projesi ile Çarşının yeniden cazibe merkezi haline getirilmesi hedeflenmektedir. Rehabilit edilen çarşıda, Bölgede büyük ilgi gören yöresel ürünler (Siirt el sanatları, Siirt fıstığı, Pervari balı, vb.) ve diğer ürünlerin pazara sunulmasıyla hem Siirt ve çevresinden gelecek kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması hem de çarşının ekonomik hareketliliğinin artırılması sağlanacaktır. Projenin, kent ekonomisine olumlu katkıda bulunmasının yanında önemli bir kültürel değer olan Siirt Eski Çarşısının da günümüze kazandırılması bakımından önemli bir işlevi bulunmaktadır. Siirt Belediyesi’nin yürütücü kurum olduğu projenin ortağı bulunmamaktadır. Projenin tahmini toplam maliyeti 6.666.650 TL olup %90 (5.999.985 TL) öngörülmüştür. Proje uygulama aşamasındadır.

7.2.5. Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Mali Destek Programı (KYKİ MDP, 2018): Şırnak Merkez, İdil, Cizre, Silopi, Nusaybin, Derik ve Dargeçit ilçe merkezlerinde kentsel üstyapı ve ortak yaşam alanlarının geliştirilerek kent merkezlerinde yaşanabilirlik düzeyinin artırılması amacıyla Ulusal ve Uluslararası politikalar ile uyumlu olacak şekilde; önceki mali destek programlarından elde edilen tecrübeler, yapılan saha çalışmaları ve paydaş görüşleri dikkate alınarak “Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Mali Destek Programı” (KYKİ MDP) hazırlanmış ve 2017 yılı sonunda ilan edilmiştir. 2018 yılı içerisinde başvuruları alınarak değerlendirmesi tamamlanan projelerden başarılı bulunanların sözleşme imza süreci de tamamlanarak uygulama aşamasına geçilmiştir. Toplam bütçesi 12.000.000 TL olan program kapsamında Mardin’den 4 ve Şırnak’tan 6 adet proje desteklenmektedir. Projelerin %80 oranında 2019 yılı içerisinde tamamlanarak destek ödemelerinin gerçekleştirileceği, kalan %20’sinin 2020 yılı başlarına sarkacağı öngörülmektedir.

7.2.6. Ekonomik Altyapının Geliştirilmesi Mali Destek Programı (EAG MDP, 2018): Turistik, sinai ve ticari yatırım ve girişimlerin gelişmesine olanak sağlayacak altyapının desteklenmesi aracılığıyla Bölgenin rekabet gücünün artırılması genel amacı doğrultusunda Ulusal ve Uluslararası politikalar ile uyumlu olacak şekilde; önceki mali destek programlarından elde edilen tecrübeler, yapılan saha çalışmaları ve paydaş görüşleri dikkate alınarak “Ekonomik Altyapının Geliştirilmesi Mali Destek Programı” (EAG MDP) hazırlanmış ve 2017 yılı sonunda ilan edilmiştir. 2018 yılı içerisinde başvuruları alınarak değerlendirmesi tamamlanan projelerden başarılı bulunanların sözleşme imza süreci de tamamlanarak uygulama aşamasına geçilmiştir. Toplam bütçesi 28.000.000 TL olan program kapsamında Mardin’den 8, Batman, Şırnak ve Siirt’ten 7’şer adet olmak üzere toplam 29 adet proje desteklenmektedir. Projelerin %80 oranında 2019 yılı içerisinde tamamlanarak destek ödemelerinin gerçekleştirileceği, kalan %20’sinin 2020 yılı başlarına sarkacağı öngörülmektedir.

7.2.7. Teknik Destek Programı: 2018 yılı Teknik Destek Programı Kasım-Aralık dönemi için başvuruları alınacak ve 2019 yılında değerlendirmesi yapılarak destek almaya uygun görülecek başvuruların satın almaları 2019 yılı içerisinde gerçekleştirilecektir.

7.2.8. Fizibilite Desteği: 2018 yılı Fizibilite Desteği kapsamında başvuruları alınan ve değerlendirmesi 2019 yılına kalarak başarılı bulunan projelerin destek ödemeleri 2019 yılı içerisinde gerçekleştirilecektir.

7.3. Diğer Proje ve Faaliyetler

7.3.1. Mardin Tarihi Çarşıların Canlandırılması Projesi (2017 Cazibe Merkezleri Destekleme Programı): Mardin’de tarihsel olarak üretim ve ticaretin en önemli merkezi Artuklu’da bulunan tarihi Mardin’in geleneksel çarşıları, bugün büyük oranda üretimden çekilmekle birlikte halen gündelik ticaretin bir merkezi olmaya devam etmektedir. Mardin Sürdürülebilir Turizm Projesi kapsamında rehabilitasyon ve yenileme çalışmaları tamamlanan Mardin I. Caddenin alt etkileşim alanında yer alan ve 871 dükkan içeren 19 tarihi çarşının aynı konseptte uygun olacak ve tarihsel değerlerini yansıtacak şekilde yenileme ve rehabilitasyon faaliyetlerini içeren proje, Ajans tarafından Mardin Büyükşehir İşbirliğiyle geliştirilmiştir. Proje kapsamında halen aktif olan veya canlılığını yitiren çarşıların Tarihi Mardin gezi rotası içerisinde ele alınarak işlerlik kazanması ve turizm etkinliklerinin gerçekleştirildiği mekanları içerek şekilde zenginleştirilmesi ve bu yolla turistlerin Mardin’de geçirecekleri zamanın ve Mardin iline sağlayacakları katma değer artırılması hedeflenmektedir. Proje ile tarihi çarşıların yenilenerek daha cazip hale getirilmesi yoluyla turistlere yeni rotalar sunulması yoluyla işletmeciliğin geliştirilmesi ve turizmin kente düzenli dağılımıyla gelir ve istihdam olanlarının artırılması amaçlanmaktadır. Projenin en önemli ve temel faaliyeti çarşıların sağlıklılaştırılması ve fonksiyonel hale getirilmesidir. Projenin yürütücüsü Mardin Büyükşehir Belediyesi olup ortağı bulunmamaktadır. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında 10 milyon TL bütçe ile 10 adet çarşıda çalışma yürütülecektir. Projenin fizibilitesi hazırlanmaktadır.

7.3.2. Dara Antik Kenti Örenyeri Çevre Düzenlemesi Projesi (2018 Cazibe Merkezleri Destekleme Programı): Dara Antik Kenti, Mardin’in güneydoğusunda Mardin’e 30 km uzaklıkta yer alan aynı ismi taşıyan köyde bulunmaktadır. Dara Antik Kenti’nde, Geç Roma, Erken Bizans, Selçuklu ve Osmanlı yapılarını bir arada görmek mümkündür. Bu yapılar arasında, şehrin surları, kapısı, agorası ve sütunlu caddesi, tarihi köprüsü, sarnıçlarını, mozaikli yapısı, hendeği, nekropol alanı ve kümbetleri sayılabilir. Bu güçlü tarihsel geçmişi ile Dara, Bölgeye gelen hemen hemen bütün turistlerin ilgi odağı olmaktadır. Dara Antik Kenti, Mardin ve çevresinin turizmi için önemli bir itici güce sahiptir, fakat halen ören yeri statüsü kazanmamış olan bu kadim şehrin alt yapı sorunları, gelen turistlerin alanı sağlıklı bir şekilde gezmeleri önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Yürütülecek proje ile tescilli bir Bizans yerleşim yeri ve önemli bir turizm odağı olan Dara Antik Kenti’nin sur duvarlarının ve kente giriş kapısının bulunduğu alanda yapılacak olan restorasyon çalışmaları, ortaya çıkacak yapıların konservasyonu, antik kentin çevre düzenlemesi ve karşılama merkezinin yapılarak alana erişimin kolaylaştırılması ve yöresel mimari değerlerin korunarak var olan turizm potansiyelinin artırılması amaçlanmaktadır. Proje ile köy halkının turizm gelirlerinden faydalanmasını öncelikleyen kent ekonomisine entegre sürdürülebilir bir kırsal turizm modeli hayata geçirilecektir ve orta vadede, Dara Antik Kentine ören yeri statüsü kazandırılacaktır. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında 5 milyon TL bütçe ile hazırlanan ve ön onay alan projenin yürütücüsü Mardin Müzesidir.

7.3.3. Sosyal Destek Programı (SODES): Yerel dinamikleri harekete geçirerek yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunları gidermek, değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara karşılık vermek, toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi güçlendirmek, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha aktif katılmalarını sağlamak amacıyla, istihdam, sosyal içerme, kültür, sanat ve spor alanlarındaki projelerin desteklenmesi amacıyla

uygulanan SODES'in yürütülmesi, mülga Kalkınma Bakanlığı tarafından Haziran 2018'de iletilen yazı ile Kalkınma Ajanslarına devredilmiştir. Ajansın teknik desteği ile Bölgedeki paydaşlar tarafından geliştirilen GÜDÜMLÜ Projeler (Mardin'den 15, Batman'dan 6, Şırnak'tan 9 ve Siirt'te 16 adet proje) Eylül ayında üst yazı ile Bakanlığa bildirilmiş olup değerlendirme sonuçları beklenmektedir. 2019 yılı içerisinde Bakanlık tarafından uygulanacağı bildirilmesi halinde SODES mali destek programına (MDP) çıkılabilecektir.

8. Sonuç ve Değerlendirme

Bu Çalışma Programının kapsadığı 2019 yılı, SOP'ların uygulanmasıyla başlayan Ajanslardaki dönüşüm süreci için bir geçiş yılı olacaktır. Söz konusu dönüşümün sağlanmasına yönelik olarak, yıllık programlama yerine orta vadeli (tercihen 3 yıllık) programlama yaparak, daha spesifik ve stratejik hedeflere ulaşmak amacıyla Sonuç Odaklı Programlar (SOP) tasarlanmıştır. SOP'ların belirlenmesinde öncelikli olarak Ajansın ortaya koyduğu stratejik tercihler esas alınmıştır.

Ajansımızın geçmiş dönemde yaptığı planlama ve analiz çalışmaları, sektör raporları, saha ziyaretleri, çalıştaylar, anket sonuçları, derinlemesine mülakatlar ve daha önce yürütülen faaliyetler ile TRC3 2014-2023 Bölge Planı'nda öngörülen gelişme eksenleri, öncelikler ve tedbirler esas alınarak stratejik tercihler belirlenmiştir. Bölgedeki temel paydaşların kurumsal, beşerî, mali ve teknik kapasitelerini de göz önünde bulundurarak TRC3 2014-2023 Bölge Planı amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak orta vadede öncelikle ilk iki stratejik tercihe odaklanmış ve bu doğrultuda Yönetim Kurulu ve Bakanlığın da görüş ve onayı ile Tarımsal Yerel Ürünlerde Katma Değer Artışının Sağlanması ve İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programlarını belirlemiştir. Önümüzdeki süreçte Ajansın kurumsal kapasitesinin ve beşerî kaynağının iyileşmesiyle birlikte diğer stratejik tercihlere de odaklanılacak ve sonuç odaklı program sayıları artırılabilir. Bu doğrultuda odaklanılacak diğer programların belirlenmesi amacıyla Yerel Kalkınma Fırsatları kapsamında verilen araştırma ve analiz çalışmaları yürütülecektir.

Geçiş süreci olan 2019 yılı başta olmak üzere bu yeni dönemde, Ajans hem kendi kurumsal kapasitesini artıracak hem de Bölge'de gerekli kapasiteyi oluşturarak iş birliği ve koordinasyonu sağlayacaktır. Ayrıca, SOP'ların uygulama süreci sonunda istenilen sonuç ve çıktılara ulaşabilmesi adına gerekli tedbirleri alacak, diğer kalkınma fırsatlarını da en iyi şekilde değerlendirmek suretiyle Bölge'nin sürdürülebilir kalkınmasına en yüksek katkıyı sağlayacaktır.

2019 Yılı Çalışma Programı, orta vadeli (3 yıllık) olarak belirlenen SOP'ların geçiş yılı olarak detaylı bir şekilde kurgulanmış olup programda yer alan faaliyetlerin Ajansın mevcut beşerî, teknik ve finansal kapasitesiyle başarılı bir şekilde uygulanabilmesine çalışılacaktır.

9. Ekler

- 1) 2019 Yılı Performans Tablosu
- 2) 2019 Yılı Bütçesi